



T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI

MOZAİKLER IŞIĞINDA VİLLA RUSTİKA

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Gurbet KILINÇ

BURSA - 2019



T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI

MOZAİKLER IŞIĞINDA VİLLA RUSTİKA

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Gurbet KILINÇ

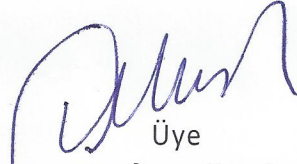
Danışman
Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN

BURSA - 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Arkeoloji Anabilim Dalı, Arkeoloji Bilim Dalı'nda 701547011 numaralı Gurbet Kılınc'ın hazırladığı "Mozaikler Işığında Villa Rustica" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 02.10.2019 günü 15:00-16:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı/başarısız olduğuna oybirliği/oyçokluğu ile karar verilmiştir.



Üye

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Prof. Dr. Mustafa Şahin

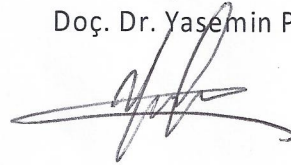
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Reyhan Şahin



Üye

Doç. Dr. Yasemin Polat





SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 02.09.2019

Tez Başlığı / Konusu: Mozaikler Işığında Villa Rustika

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 127 sayfalık kısmına ilişkin, 29.08.2019 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

02.09.2019

Adı Soyadı: Gurbet Kılınc
Öğrenci No: 701547011
Anabilim Dalı: Arkeoloji
Programı: Arkeoloji
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
Prof. Dr. Mustafa Şahin
02.09.2019

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

Yemin Metni

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum “Mozaikler Işığında Villa Rustika” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza
02.10.2019



Adı Soyadı: Gurbet KILINÇ
Öğrenci No: 701547011
Anabilim Dalı: Arkeoloji
Programı: Arkeoloji
Statüsü: Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Gurbet KILINÇ
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Arkeoloji
Bilim Dalı : Arkeoloji
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XII+129
Mezuniyet Tarihi : / / 20.....
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN

MOZAİKLER IŞIĞINDA VİLLA RUSTİKA

Tarım, insanlığın yerleşik hayata geçmesi ile başlayıp çağlar boyu önemini yitirmeden ve ihtiyaç dahilinde şekillenerek bugüne kadar süre gelen en önemli geçim kaynakları arasındadır. Tarım ve akabinde yerleşik hayata geçilmesi barınma gibi temel bir ihtiyacın daha da şekillenmesine zemin hazırlamıştır. Teknolojinin ilerlemesi ve üretimin şekillenmesi ile önceleri çobanların saz kamıştan yaptıkları kulübelere ile çıkan yapı tipi kırsal alanlarda zaman içinde ev tipi mimariye dönüşmeye başlamıştır.

Üretim talebinin artması ve üretimin şekillenmesi, mahsullerin saklanması ve korunması gibi önemli unsurları da gündeme getirmiş, önceleri basit bir mimariye sahipken zaman içinde silo, ambar, ahır gibi önemli bölümlerin eklenmesi ile kompleks halini alan çiftlik yerleşimleri doğmaya başlamıştır. İnsanlığın zaman içinde şehir hayatındaki tüm imkanları ve lüksü kırsala taşıma isteği özellikle Roma Dönemiyle birlikte cumhuriyetin sonlarına doğru büyük malikanelere dönüşen villa rustika mimarisini almış, İmparatorluğun hemen hemen tüm bölgelerine yayılmıştır.

Özellikle pastoral yaşamın canlandırıldığı sahnelerde karşılaşılan villa rustika mimarisinin en sade örneklerinden en gösterişli örneklerini Roma'nın Kuzey Suriye ve Kuzey Afrika bölgelerinde mozaik sanatında önemli ölçüde yer verildiği görülmektedir. İlk örnekleri İS 2. yüzyıl itibariyle görülen yoğunluğu ise İS 4-6. yüzyılda olan mozaikler üzerindeki villa rustikalar önemli bir görsel arkeolojik kanıttır.

Anahtar Sözcükler: Roma Dönemi, Mozaik, Mimari, Tarım, Kırsal Yerleşim, Çiftlik
Villası, Villa Rustika.



ABSTRACT

Name and Surname : Gurbet KILINÇ
University : Bursa Uludağ University
Institution : Institute of Social Science
Field : Archaeology
Branch : Archaeology
Degree Awarded : Master
Page Number : XII+134
Degree Date : / / 20.....
Supervisor : Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN

VILLA RUSTICA IN THE LIGHT OF MOSAIC

Agriculture is one of the most important sources of livelihood that has started with the settled life of humanity and has been continuing without losing its importance for ages and shaped by necessity. Agriculture and then transition to settled life paved the way for further shaping of a basic need such as housing. With the advancement of technology and the shaping of production, the building type, which initially emerged with huts made by shepherds from reeds, began to turn into home-style architecture in rural areas.

Increasing demand for production and shaping of production, storage, and protection of crops have also brought up essential elements. In the past, while having a simple architecture, over time, the farm settlements became complex with the addition of important parts such as a silo, storage, and barn. The desire of humankind to move all the opportunities and luxury of the city life to the countryside in time led to the formation of the villa rustica architecture which turned into large mansions towards the end of the Republic especially with the Roman Period. And this architecture was spread to almost all parts of the Empire.

The most straightforward and most spectacular examples of villa rustica architecture, which especially encountered in scenes from which the pastoral life is depicted, have an essential place in the mosaic art of the provinces of North Syria and

North Africa of Rome. Villa rustica depictions on mosaics, which of the first samples seen in the 2nd century AD and the density was in 4th-6th century AD, are an important visual archaeological evidence.

Keyword: Roman Period, Mosaic, Architecture, Agriculture, Rural Settlement, Farmhouses, Villa Rustica.



ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Kuzey Suriye ve Kuzey Afrika bölgelerindeki villa rustika betimli mozaikler tespit edilerek villa rustika betimlerinin yeri ve önemi irdelenmiştir. Söz konusu mozaiklerle ilgili bir çok yayın yapılmış olmasına karşın villa rustika terimi açıkca dile getirilmemiştir. Kazı, araştırmalar ayrıca antik ve modern kaynakların da desteğiyle betim sanatında yer verilen villa rustikalar için eksiklikler bu çalışmada giderilmeye çalışılmıştır. Sonrasında yapılacak olan çalışmalara faydalı olması dileğiyle.

Öncelikle bu çok özel konuyu bana öneren, çalışmalarım süresince beni cesaretlendiren ve ne zaman umutsuzluğa düşsem bana yol gösteren yüksek lisans öğrenimim boyunca maddi manevi tüm desteklerini esirgemeyen çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Şahin'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmalarım süresince kaynak konusunda yardımcı olan sayın hocam Doç. Dr. Derya Şahin'e çok teşekkür ederim.

Kaynaklara ulaşmam konusunda kendi çalışmalarından fedakarlık gösterip içtenlikle ve sabırla yardımcı olmaya çalışan Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Araştırma Görevlileri çok sevdiğim hocalarım Gonca Gül Sefa, Nur Deniz Ünsal ve Hazal Çıtakoğlu'na sonsuz teşekkürler.

Tez süresi boyunca fikir alışverişinde bulunduğum, literatür araştırmamda yardımcı olan ve sürekli desteğini gördüğüm sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Serkan Gündüz'e minnettarım.

Her karşılaştığımızda tezimi soran düşüncelerimi sabırla dinleyen, değerli fikirlerini esirgemeyen ve kaynaklara ulaşmam konusunda önemi yatsınamaz derecede yardımcı olan çok sevdiğim hocam Dr. Öğr. Üyesi Oktay Dumankaya'ya çok teşekkür ederim.

Kendi çalışmalarından fedakarlık gösterip İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi'nde ki kaynaklara ulaşmam konusunda bana yardımcı olan çok sevdiğim dostum Mine Özkılıç'a sonsuz teşekkürler.

Bursa’da ki 4 yıllık serüvenim boyunca her zaman yanımda olan bana aile olan maddi manevi destekleriyle bana her zaman güven veren çok sevdiğim dostlarım Hülya Yamurkaya, Zehra Bişkin ve diğer tüm dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisans hayatımdan bu yana yanımda olan, ne zaman umutsuzluğu düşsem bana ışık olan, tez sürem boyunca da her zaman destekçim olan en kıymetli meslektaşım Semih Togan’a teşekkürlerin en özelini yapmak isterim.

Hayatım boyunca her kararında arkamda duran, sığınağım, yuvam, bütün başarılarımda imzası olan ve bir kere daha dünyaya gelsem yine onun kızı olmak istediğim dört ay önce kaybettiğim canım babam. Her şeyi senden öğrendiğim gibi ne olursa olsun hayatın devam ettiğini yine son olarak sen gösterdin bana. Şu anımı en çok görmek isteyen ve biliyorum ki her saniyemde yanımda olan canım babam. Teşekkürler sönük kalsa da en büyük teşekkürlerim sana. Nurlar içinde uyu. Sonsuz minnettarım sana.

Son olarak bana şimdi bir de baba olan hayatımdaki en değerli varlıklarım annem ve abim. Canım abimin bundan 8 yıl önce “Şimdi git ve iyi bir arkeolog ol” dediği cümlesi hala hatırımda. Maddi manevi tüm desteğinizle iyi ki varsınız. Hep yanımda olun hayat boyu. Sizleri çok seviyorum.

Gurbet KILINÇ

Bursa 2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY	ii
İNTİHAL RAPORU	iii
YEMİN METNİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	7
ROMA VİLLA TİPLERİ	7
1.1. Villa Rustika	8
1.2. Villa Suburbana	12
1.3. Villa Urbana	13
1.4. Villa Maritime	13
İKİNCİ BÖLÜM	14
KAZILAR VE ARAŞTIRMALAR IŞIĞINDA VİLLA RUSTİKA	14
2.1. İonia Bölgesi	14
2.2. Kilikia Bölgesi	15
2.3. Kommagene Bölgesi	17
2.4. Lykia Bölgesi	18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	20
MOZAİK BULUNTULARINA GÖRE VİLLA RUSTİKA	20
3.1. Kuzey Suriye Bölgesi	20
3.1.1. Antiochia	21
3.1.2. Germanicia	23
3.1.3. Zeugma	30
3.2. Kuzey Afrika Bölgesi	33
3.2.1. Kartaca	33
3.2.2. Konstantine	38
3.2.3. Tabarka	39
3.2.4. Zliten	42
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	45
KATALOG	50
KISALTMA VE KAYNAKÇA	68
HARİTA LİSTESİ	74
LEVHA LİSTESİ	75

HARİTALAR.....	78
LEVHALAR.....	85
ÖZGEÇMİŞ	127



GİRİŞ

Tez konusunun temelini oluşturan villa rustika; Roma’da kır villalarına verilen isimdir. Özellikle Roma İmparatorluk Dönemi’nde giderek artan nüfus nedeniyle tahılın sağlanması ve saklanması önem kazanmıştır. Dolayısıyla tüketim talebinin artması, üretim alanında toprak sahipliğini ve geniş çiftlik yapılarını gündeme getirmiştir. Özellikle İS 4-7. yüzyıl aralığında kırsal yerleşim birimlerin sayısında ciddi bir artış söz konusudur. Yapılış gayesi tarım ve hayvancılık olan çiftlik evleri, zamanla bu özelliğinin yanında zengin Romalıların şehir hayatından uzaklaşıp dinlendikleri kır evlerine dönüşmüştür. Bu dönüşüm mimariyi de etkilemiş; işlikleri, ahırları, sarnıçları, hamamları, fırınları, depoları, müstemilatları ve mezar alanları ile birer kompleks halini almışlardır.

“Mozaikler Işığında Villa Rustika” başlıklı çalışmamızda çerçevesini belirlediğimiz bölgelerde üretilen mozaikler üzerinde betimlenen villa rustikalar mercek altına alınacaktır. İS 2. yüzyıldan başlamak üzere yoğunluğu İS 4 ve 5. yüzyıllar olan betimlerde farklı eyaletlerde yer alan villa rustika betimlerinin yorumlanması yapılmaya çalışılacaktır.

Tez konusu kapsamında bölgelerdeki mozaikler için şimdiye kadar pek çok yayın yapılmış olmasına karşın betimlerde yer alan villa rustika yapıları ayrıntılı olarak incelenmemiş, mimaride eyaletler arasındaki benzerlikler veya farklılıklar irdelenmemiştir. Bu nedenle çalışmanın amaçlarından birisi de Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağa ait mozaikler üzerindeki villa rustika betimlerinin ayrıntılı olarak açıklanması olacaktır. Bunun için özellikle pastoral yaşamın tasvir edildiği mozaikler üzerinde yer alan rustik villalar ele alınacak ve yorumlanacaktır.

Roma İmparatorluğu’nun sınırları içerisinde kalan eyaletler arasında villa rustika mimarasindeki farklılıkları veya benzerlikleri anlamak için özellikle imparatorluğun en batısındaki eyaletlerden birisi olan Kuzey Afrika ile en doğusundaki Kuzey Suriye ele alınacaktır. Bu bağlamda Kuzey Afrika’dan dört kent, Kuzey Suriye’den ise üç kentte açığa çıkartılan mozaik zeminler üzerindeki villa rustika betimleri incelenecektir.

Tez kapsamı doğrultusunda ilk olarak kronolojik sıra ile Romalı tarım yazarlarının eserlerinden oluşan antik yazılı kaynaklar ele alınacaktır.

Antik metinlerde villa rustika kavramına ilk olarak tarım yazarı Marcus Parcius Cato'da karşımıza çıkar¹. Cato, İÖ 150 yıllarında yayınlamış olduğu “*De re agriculture*” adlı eserinde, Antik Roma tarımı hakkında fikirler sunmuş ve villa rustika inşasının nasıl olması gerektiği, ideal bir çiftlik evinin konumu, villanın bölümleri ve çevresi hakkında bilgiler vermiştir.

Romalı mimar ve mühendis olan Vitruvius, İÖ 1. yüzyılda ele aldığı “*De architectura*” adlı kitabında her şeyden önce bir çiftlik evinin kurulması sırasında göz önünde bulundurulması gereken temel unsurları ele almaktadır; konumu, boyutu ve villanın bölümlerinin nerelerde olması gerektiği².

Marcus Terentius Varro, İÖ 27 yıllarında kaleme aldığı “*De re rustika*” adlı 3 ciltlik eseri ile tarım ve hayvancılık konularına geniş yer veren bir diğer antik yazardır. Varro ideal bir çiftlik evinin, konumu, kat sayısı, villa bölümleri ve bu bölümlerin nerelerde olması gerektiğine değinmiştir³.

Villa rustikalarla ilgili en kullanışlı terminolojiyi İS 1. yüzyıl tarımı üzerine bir yapıt olan “*De re rustica*”sında Columella verir⁴. Columella da diğer antik yazarları takip ederek bir malikane inşa etmek için doğru yer seçiminin önemini vurgulamıştır. Bir çiftlik evi için en önemli unsurun su temini olduğunu vurgulayan Columella, avluda yer alacak kuyu, sarnıç ya da kanalın öneminden de bahseder.

Araştırmalar sonucunda doğrudan villa rustikadan bahseden dört antik yazar tespit edilmiştir. İlgili bölümde ayrıntılı olarak yer verilecek olan Romalı tarım yazarlarının yapıtları ışığında hem betim sanatında hem de gerçek mimaride karşımıza çıkan villa rustikaları antik metinlerle karşılaştırma fırsatına bu sayede ulaşılmıştır.

Antik kaynaklardan sonra literatür çalışmamız modern kaynaklarla devam etmiştir. Tez kapsamı doğrultusunda ilk yayın Kuzey Suriye eyaletlerinden villa rustika betimi tespit edilen bir kent olan Antiochia mozaikleri ile ilgilidir. Araştırmalar sonucunda ilk olarak 1947 yılında D. Levi'nin corpus halinde yayınladığı “*Antioch Mosaic Pavaments I-II*” kitabı betim sanatında yer verilen villa rustikalar için ilk

¹ Cato agr. I. 3.

² Vitr. VI 136-138.

³ Varro XIII.6

⁴ Colum. I.4.10.

yayıdır. Levi burada mozaik tekniğinin yanı sıra betimlerin çiftlik evini temsil ettiği görüşünü savunmuştur. Levi bu çalışmasında mozaikleri İS 2. yüzyıl - İS 5. yüzyıla tarihlendirmiştir⁵.

1970’de A. L. F. Rivet’in yayınladığı “The Roman Villa in Britain” adlı eserde ismi geçen coğrafyaya girilmeden önce genel olarak roma villalarına yer verilmiş, villa rustikanın da tanımı ve tipolojine kısaca değinilmiştir⁶.

Sonraki yıllarda daha kapsamlı bir çalışma olan Alexander G. McKay’in 1975 yılında yayınladığı “Houses, Villas, and Palaces in the Roman World” adlı kitabıdır. McKay bu çalışmasında Roma’da villa rustikaların yeri ve önemini, gelişimini ve tüm imparatorluğa yayılma sebeplerini irdelemiş ayrıca betim sanatında da yeri ve önemine kısaca değinmiştir⁷.

Konumuz kapsamında bir başka yayın K. Dunbabin tarafından 1978 yılında yayınladığı “The Mosaic of Roman North Afrika”dır. İsminden de anlaşılacağı üzere bu yayın da Kuzey Afrika eyaletlerindeki mozaikleri kapsamaktadır. Konumuz dahilinde yer alan bu eyaletlerde betimlenen mozaiklerde kırsal hayatın yansıması sonucu yapıların çiftlik evi olması gerektiği savunulmuştur⁸.

Literatür çalışmasında yer alan bir diğer yayın ise S. Campbell’in 1988 yılında yayınladığı “The Mosaic of Antioch” kitabıdır. Burada Campbell konumuz olan villa betimlerini ayrıntılı olarak ele almamış daha çok mozaik tekniğinden bahsetmiştir⁹.

1990 yılında J.S. Ackerman tarafından yayınlanan “The Villa: Form and Ideology of Country Houses” adlı eseri incelediğimiz bir başka yayındır. Ackerman konu ile ilgili daha kapsamlı bir çalışma yaparak kırsal villaların tipolojilerine yer vererek tanımı ve işlevlerini ayrıntılı bir şekilde irdelemiştir¹⁰.

1999 yılında “Mosaic of the Greek and Roman Word” adlı eserleriyle K. Dunbabin önceki yıllardaki yayınında da bahsettiği gibi söz konusu betimlerin çiftlik evi olması görüşünü bu yayınında da dile getirmiştir¹¹.

Zeugma’da 1999 yılında keşfedilen Daidalos Mozaïği, 2001 yılında Reynal ve Bulgan tarafından “Kazı Sonuçları Toplantısında” sunulmuş yayınlanmıştır¹². Daidalos

⁵ Levi 1947: 326-345.

⁶ Rivet 1970: 173.

⁷ McKay 1975: 235 vd.

⁸ Dunbabin 1978: 109-123

⁹ Campbell 1988: 39-40.

¹⁰ Ackerman 1990: 35-61.

¹¹ Dunbabin 1999: 101-130.

Mozaiği bu toplantıda sadece tanıtım amacıyla anlatılmış olup akabinde R. Ergeç tarafından 2006 yılında “Belkıs Zeugma Mozaikleri” adlı kitabında ilk kez Daidalos Mozaiğine yer vermiştir. Bu yayında Ergeç, ikonografiyi ayrıntılı olarak ele almış konumuz olan panoda işlenen mitolojik sahneden dolayı yapıyı labiryntos olarak değerlendirmiş, kırsal bir villa terimine yer verilmemiştir¹³.

A. Abed’in 2006 yılında yaptığı çalışması “Tunisian Mosaic: Treasures from Roman Africa”dır. Burada Kuzey Afrika mozaikleri ayrıntılı olarak ele alınmış ve betimlerde yer alan yapıların rustik villalar olması gerektiği aktarılmıştır¹⁴.

Sonraki süreçte M. Önal’ın 2009 yılında yapmış olduğu “Zeugma Mosaic: a Corpus” yine konumuz dahilinde incelenmiştir. Burada ikonografinin yanı sıra panoda yer alan mimari eleman değerlendirilmiş ve görüş yine önceki yıllarda yapılan yayınlarda olduğu gibi labiryntos olarak savunulmuştur¹⁵.

Tez konusu kapsamında ele aldığımız yayınlardan bir diğeri ise 2012 yılında “Kahramanmaraş Germanicia Mozaikleri” adlı makalesiyle S. Küçükdağlı olmuştur. Ancak bu yayın mozaiklerin küçük bir tanıtımı dışında herhangi bir veri kapsamamaktadır¹⁶.

2013 yılında M. Şahin tarafından Journal of Mosaic Resaearch dergisinde yayımlanan “Pasiphae-Daidalos Mozaiği Üzerine Yeni Düşünceler” adlı makalede; Daidalos Mozaiği için yeni bir görüş öne sürülerek bu mimari yapının labiryntos olamayacağı kırsal bir villa olabileceği görüşü savunulmuştur¹⁷.

2013 yılında Ş. Eraslan’ın Germenikia Mozaiklerinde Av Sahneleri: “Doğu ve Batıdan Örneklerle İkonografik Bir Değerlendirme” adlı makalesi incelediğimiz bir başka yayındır. Burada mozaikte yer alan villa betiminin ayrıntısına girilmemiş yalnızca roma villası olarak bahsedilmiştir¹⁸.

Söz konusu mozaiklerle ilgili şuan için en kapsamlı yayın 2014 yılında yüksek lisans tezi olarak A. Ersoy tarafından yayımlanan “Germanicia Antik Kenti ve Mozaikleri”dir. Bu çalışmada şuan için gün yüzüne çıkan tüm mozaiklerin katalog

¹² Reynal-Bulgan 2001: 221-232.

¹³ Ergeç 2006: 100-103.

¹⁴ Abed 2006: 25-45.

¹⁵ Önal 2009: 19.

¹⁶ Küçükdağlı 2012: 97-101.

¹⁷ Şahin 2013: 43.

¹⁸ Eraslan 2013: 225-234.

çalışması yapılmış konumuz olan yaşam mozağında kırsal betimde yer alan altı adet villanın mimari özelliklerine girilmeden çiftlik evi olabileceği savunulmuştur¹⁹.

Devam eden yıllarda K. Görkay'ın 2015 yılında yayınladığı “Zeugma: Geçmişten Günümüze Bir Geçit” adlı kitabında ise Daidalos Mozağindeki mimari betim için yapının Kral Minos'un Sarayı olması gerektiği dile getirilmiştir²⁰.

Tez konumuz kapsamında doğrudan ele aldığımız şuan için yayınlanan en son eser 2016 yılında K. M. Dunbabin'in “Theater and Spectacle in the Art of the Roman Empire” kitabıdır. Burada betimdeki mimari bir tiyatro dekoru Labiryntos olarak değerlendirilmiştir²¹.

Yukarıdaki yayın tanıtımından da anlaşılacağı üzere betimler hakkında çok sayıda farklı görüşlerin olması, kimi eserlerin bilimsel anlamda olmayıp sadece tanıtım amacıyla yapılmış olmasının verdiği eksiklik ve de ele geçen eserlerin başta Anadolu coğrafyası olmak üzere tüm Antik Roma coğrafyasında sıkça kullanılan villa rustikaların ikonografik açıdan değerlendirmeler de yetersiz kalındığı gözlemlenmiştir. Tez konusu olan “Mozaikler Işığında Villa Rustika” tam da bu bahsedilen karışıklığa bir ışık tutması amacıyla çalışılmaktadır. Villa rustikaları tespit edebildiğimiz kadarıyla antik metinlerin dışında detaylı tanımlamalarının ve tipolojilerinin çıkarılmamış olmasından dolayı yapılan neredeyse tüm bilimsel ve popüler yayınlar da villa rustika terimi kullanılmaktan kaçınılmış, sadece çiftlik evi, roma villası gibi tanımlar yapılarak mozaikler üzerinde ki mimari yapılar geçiştirilmiştir. Tez konusu dahilinde bu mozaikleri ikonografik açıdan değerlendirerek, tipolojilerini oluşturmak yapıların villa rustika olabilecekleri konusunda bir tez ortaya atılması amaçlanmaktadır.

Tez çalışmasında yer alan tüm mozaik betimlerinin görselleri, ilgili yayınlardan alınacaktır. Mozaikler üzerindeki villa rustika betimlerini daha iyi yorumlayabilmek ve anlamak amacıyla mimarilerin AutoCad 2018 programıyla birebir çizimleri yapılacaktır. Ayrıca yayınlardan alınan görselleri daha iyi hale getirebilmek için Adobe Photoshop CS6 programı kullanılacaktır.

¹⁹ Ersoy 2014: 131.

²⁰ Görkay 2015: 13.

²¹ Dunbabin 2016: 103.

Çalışmamızda Uludağ Üniversitesi Merkezi Kütüphane, Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Kütüphanesi, İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi ve tüm digital veri tabanlarından kaynak taramaları gerçekleştirilecektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, Roma konut mimarisinde villa tipolojileri incelenerek bu tipolojide villa rustikanın yeri ve önemi ortaya çıkışı ve zaman içinde gelişimi, antik metinlerde göz önünde bulundurularak irdelenecektir. Roma villa tipolojileri ana başlığı altında dört adet villa tipi alt başlıklar altında açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmamızın ikinci bölümde Anadolu kazı ve araştırmaları baz alınarak şimdiye kadar yapılan çalışmalarda bulunan villa rustikalar mimari açıdan irdelenecektir. Bu başlıkta ki asıl amacımız mozaik üzerinde yer alan villa rustika betimlerinin sanatçının hayal gücü mü yoksa gerçek hayatı mı yansıttığı konusunda sonuca ulaşmaktır. Üçüncü bölümde; belirlenen bölgelerde bulunan mozaikler üzerinde çiftlik mimarisinin yer aldığı betimlerin bulunduğu mozaikler tespit edilerek, villaların mimarileri incelenecek, farklı ve aynı bölgelerde yer alan villa rustikaların benzerlikleri ve farklılıklarını, roma konut mimarisindeki yeri ve önemini irdelenecektir. Roma eyaletlerinde mozaik sanatında yer verilen villa rustika betimleri, merkezden dağıtılan bir şablona göre mi yapıldığı ve bu bağlamda eyaletler arası farklılık ve benzerliği tespit etmek asıl hedefimizdir. Betim sanatında yer verilen villa rustikaların gerçek mimariyi yansıtır yansıtmadığı, mozaikler üzerinde niçin villa rustika betimine yer verildiği ele alınacaktır. Çalışmamızın dördüncü bölümünde tüm veriler ışığında değerlendirme bölümü yapılacaktır. Son olarak tespit ettiğimiz villa rustika betimli mozaiklerin katalog çalışması beşinci bölümümüzde ayrıntılı olarak incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMA VİLLA TİPLERİ

Latince bir sözcük olan villa, ekonomik bir terim olup, tarımsal faaliyetler için tasarlanmış ve planlanmış çiftlik evlerini tanımlamaktadır²². Villa olarak tanımlanabilecek ilk konutlar, Roma İmparatorluğu'nda İÖ 2. yüzyılda Roma'nın güneyindeki kıyılarda ve Napoli Körfezi'nde bulunan yazlık yerler ve kırsal bölgelerinde ortaya çıktığı düşünülmektedir²³. Kırsal alanda yoğunlaşan, kentliler için her türlü konforla donatılmış bu evler önceleri *pseudourbanae* olarak adlandırılmışlardır²⁴. Bu tür evlerin en büyük avantajı ihtiyaca göre açık arazide olmaları nedeniyle rahat genişleyebilmeleri olmalıdır. Bununla birlikte villaların seçildiği arazilerin tarımsal faaliyet yapılan arazilerin bitişiğinde olmalarının da altı çizilmelidir²⁵.

Bütün bir imparatorluk için yüzlerce yıllık bir genelleme yapmak olanaksız olsa da eyaletlerdeki Roma etkisinin en yaygın simgesi villayı destekleyen orta ya da büyük ölçekli çiftliklerdir²⁶. Villa terimi, hem Napoli Körfezi'ndeki zengin Romalıların malikaneleri, hem de eyaletlerin her yerinde rastlanan konforlu çiftlik evlerini kapsayan çok geniş bir terimdir²⁷.

Antik yazar Plinius'un aktardığı bilgilere göre Romalılar villalarını inşa ederken manzara unsurunu oldukça önemsemişlerdir²⁸.

İtalya'da villalar İS 1. yüzyılda düzenli bir tarz olmaya başlar ve İmparatorluğun sınırları içerisinde Afrika, İspanya, Galya ve Almanya'nın içlerine doğru hızla yayılır²⁹. Ekonomik, sosyal ve politik gelişmeler Roma'da villaların hızla büyüüp gelişmesine,

²² Rivet 1970: 173.

²³ Elinç 2007: 23.

²⁴ Elinç 2007: 24.

²⁵ Sarkowich 2003: 77-78.

²⁶ Freeman 2003: 520.

²⁷ Freeman 2003: 520.

²⁸ Plinius sahibi olduğu bir villayı mektubunda; "*Arazi büyüleyici bir biçimde uzanıyor. Bir çeşit amfi tiyatro hayal et, dağların arasında yüce ve kutsal ormanlarla ödüllendirilen geniş ve yayılan bir ova. Bunun aşağısında dağın sağ tarafı boyunca bağlar arsada hoş bir çizgi yapıyor. Daha sonra çayırliklar ve buğday tarlaları geliyor*" şeklinde tasvir etmektedir: Plinius, Mektup LII.

²⁹ Percival 1976: 51.

mimari anlamda işlevsellik kazanmasına, içerik ve biçiminin zamanla farklılaşmasına sebep olmuştur³⁰.

Villalar üzerine yapılan çalışmalar dikkate alındığında, Roma'da villaların farklı başlıklar altında sınıflandırılmaya çalışıldığı anlaşılabacaktır. Villalar, sahiplerine, plan türüne, dönemlerine ve konumlarına göre sınıflandırılmaktadırlar. Sahiplerine göre gruplamada, asker ve küçük toprak sahipleri, yüksek dereceli idareciler, aristokratlar ve senatörler ve imparatorluk mensupları dikkate alınmıştır. Planlarına göre sınıflandırmada, iç avlu, merkezi koridor, peristyle, porticuslu ve hem peristyle hem porticus göz önünde bulundurulmuştur. Dönemsel olarak başlıca Erken İmparatorluk Dönemi, İS 2-3. yüzyıl ve Geç Antik Dönem olmak üzere 3 farklı dönem önerilmiştir. Konumlarına göre ise villa urbana, villa suburbana, villa rustika ve villa maritime olarak farklı 4 tip belirlenmiştir³¹. Bu sınıflandırmalar arasında konumuzu oluşturan villaları biz konumlarına göre sınıflara ayırıp değerlendirmek istiyoruz.

1.1. Villa Rustika

Tez konumuzu oluşturan yapı tipi, Romalılar tarafından belirli bir döneme kadar *villa rustika* olarak değil de *fundus* (toprak) ya da *fundium* (uzak toprak) olarak adlandırmıştır³². Başlangıçta çiftlik evi, tek ve geniş odadan ibarettir. İtalya merkezli yayılan gelişme ile birlikte çiftlik sahibinin hayvanlardan ayrılması ilerlemenin ilk işareti olurken, oturma ve yatak odalarıyla refah düzeyi artmaya başlamıştır. İlave edilen yapılarla bir kompleks halini almaya başlayan çiftlik evleri, ev sahiplerinin açık havanın tadını rahatlıkla çıkarabilmesi için geniş revaklı avlularla donatılmıştır³³.

En erken örnekleri çobanların saz kamışından yaptıkları kulübeler ile ortaya çıkan yapı tipi, Cumhuriyetin sonlarına doğru büyük malikanelere dönüşüp villa rustika halini alan mimari, İmparatorluğun hemen hemen tüm bölgelerine yayılmıştır³⁴ (Levha 1a).

³⁰ Begovic 2003: 110.

³¹ Begovic 2003: 110.

³² Kienlin 2015: 4.

³³ Freeman 2003: 521.

³⁴ McKay 1975: 101.

Nüfusun artışı ve bu doğrultuda ortaya çıkan gereksinimler; insanları kırsal mülklere yatırım yapmaya teşvik etmiştir. İÖ 264-146 yılları arasındaki Pön savaşları, ordunun ihtiyaçları, zeytinyağı, şarap ve gıda maddelerine taleple, cumhuriyetin son yıllarında, İtalya'nın tüm yüzünde binlerce çiftliğin karşımıza çıkmasına neden olmuştur.

Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde, bir pazar ekonomisinin oluştuğu ve tüm Akdeniz'de özellikle deniz yoluyla üretilen malların bölgeler arası alışverişte kullanıldığı görülmektedir. Bu pazarın oluşmasında, kent çevresindeki üretim merkezleri de çok önemli bir rol üstlenmektedir³⁵. Özellikle sahil kesimlerine konumlanmış Roma kentleri, üretim mallarının pazarlandığı ticaret merkezleri iken, söz konusu kırsal yerleşimler, bu pazar mallarının üreticileri olarak görülebilirler. Bu durum, Roma kırsal villaları için iki ortak özelliği ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan ilki, bu villaların roma kentleri arasındaki ana yol güzergahları üzerinde ve kentlere ürün ulaştırmak için çok uzak olmayan mesafelerde konumlanmış olmalarıdır. İkinci ortak özellik ise villaların etrafında söz konusu üretim ve pazarlama ilgili çeşitli işlevdeki yapıların olmasıdır³⁶.

Villa rustikalar tarımsal fonksiyonu işlevine göre üç grup altında toplanabilir; tarımsal üretim yapılan ve aynı zamanda yazlık olarak kullanılan konutlar, tarımsal üretim yapılan aynı zamanda sürekli oturlan konutlar, tarım işletmesi biçiminde kölelerin de çalıştığı ve sahibinin kontrol amacıyla ziyaret ettiği villalar³⁷.

Tez kapsamı doğrultusunda villa rustikalar için en kapsamlı bilgileri modern kaynaklardan ziyade, Romalı tarım yazarlarından öğreniyoruz. Villa rustika kavramından ilk bahseden kişi Marcus Parcius Cato'dur³⁸. Cato, İÖ 150 yıllarında yayınlamış olduğu "*De re agriculture*" adlı eserinde, Antik Roma tarımı hakkında bilgi verirken villa rustika inşasının nasıl olması gerektiği yönünde önerilerde bulunmuştur. Cato, ideal bir çiftlik evinin, şehire, denize veya nehre yakın olması gerektiğinden bahsederken, üretim fazlası ürünlerin pazarlarda satışa sunulabilmesi için mutlaka işlek bir ana yola yakın konumda olması gerektiğini ifade etmektedir. Buna ek olarak rustika inşa edilmeden önce yer seçimi konusunda titiz davranılarak çiftlik

³⁵ Temin 2001: 169-181.

³⁶ Ürkmez 2017: 110.

³⁷ Rostovtzeff 1904: 103-126.

³⁸ Cato agr. I. 3.

yapısının bir dağın eteğinde ve güney yüzünde olması gerektiğinden bahsetmektedir³⁹. İnşa edilen villaların korunaklı olması amacıyla tüm mülkü çevreleyen bir avlu duvarının olması gerektiğini de eklemeyi unutmamıştır. Cato, geçmiş dönemlerde inşa edilen yapılarla yeni rustikaları karşılaştırmakta, geçmişte inşa edilen çiftlik evlerinin önemli bölümlerinin mutfak, ahırlar, şarap ve yağ için kilerlerden oluştuğunu, yeni rustikaların ise özellikle lüks yemek odalarıyla diğerlerinden ayrıldığını bizlere aktarmaktadır. Bu ifadeler bir bakıma villa rustikaların tarihsel süreçte gelişimini de açıklamaktadır. Cato ayrıca rustika kompleksinde depo binaları, hayvanlar için ahırlar, şarap ve yağ mahsenlerinin yanı sıra çiftliğin bakımını üstlenen kahya ve köleler için müştemilatlar ve mülk sahibine kentten gelen misafirleri için yatak odalarının olması gerektiğini de savunmaktadır⁴⁰.

Romalı mimar ve mühendis olan Vitruvius ise, kitabında her şeyden önce bir çiftlik evinin kurulması sırasında göz önünde bulundurulması gereken temel unsurları ele almıştır⁴¹. Vitruvius, inşa edilecek rustikanın konumunun belirlenmesinin ardından üretim miktarına göre çiftliğin boyutunun, hayvan sayılarına göre ise avlunun büyüklüğünün belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Mutfak bölümünün avlunun en sıcak yerinde olması gerektiğini, yağhanenin mutfağın yanında yer alarak güneş ışığını güneyden ve sıcak kısımlardan alacak şekilde konumlandırılması gerektiğinden bahsetmektedir⁴². Böylece yağın fazla soğumasının önüne geçilebilir ve yağ az bir ısıda sıvı halde tutulabilir. Şarap mahzenlerinin ise buna karşın tam tersi olacak şekilde kuzey cephede yer alması gerektiğini düşünmektedir. Böylece şarap doğrudan ışığa maruz kalmayarak kalitesi bozulmayacaktır. Tahılın da uzun ömürlü olması için çabuk ısınmaması ve rüzgarın yardımıyla serin tutulması gerekmektedir. Bu nedenle tahıl ambarları kuzey ve kuzey doğuya bakmalıdır. Ahırların ise çiftlik evinin en sıcak fakat mutfak ateşinden en uzak yerinde inşa edilmesi tavsiye edilmektedir. Böylece hayvan postlarının sertleşmesinin önüne geçmek mümkün olacaktır. Vitruvius bir çiftlik evinin nasıl olması gerektiğini en küçük detayına kadar anlatırken tahıl ve samanı da unutmamış, bunların yangın tehlikesine karşı çiftlikte evlerden mümkün olduğunca

³⁹ Cato agr. I. 3.

⁴⁰ Cato agr. XIV, XV.

⁴¹ Vitr. VI 136.

⁴² Vitr. VI 137.

uzakta bir noktada depolanması gerektiğini öğütlemiştir. Özetlersek Vitruvius sayesinde ideal bir rustikanın nasıl olduğunu öğrenmekteyiz⁴³.

Marcus Terentius Varro İÖ 27 yıllarında kaleme aldığı “*De re rustica*” adlı 3 ciltlik eseri ile tarım ve hayvancılık konularına geniş yer veren bir diğer antik yazardır. Varro ideal bir çiftlik evi için, eğer malikane bir nehrin üzerinde yer alıyorsa, giriş kesinlikle kıyıdan uzak olmalıdır ilkesini savunmuştur. Şarap mahsenleri veya tahıl ambarları gibi depo odalarının, mülkün büyüklüğüne veya beklenen verime göre uyarlanması gerektiğinden bahsetmiştir. Şarap mahsenlerinin zemin katta yer alması gerektiğinden söz etmesi çiftlik evlerinde bir üst katında olduğunu vurgular niteliktedir. Harman yerleri için depolara yakın konumda olması, ahırların ise kışın mümkün olduğu kadar sıcak kalacak, yani güneye doğru bakacak şekilde yerleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır⁴⁴. Varro’nun önem verdiği bir diğer önemli husus çiftliğin dış korumasıdır. Çiftliği çevirecek güvenlik duvarı için önerileri arasında çalılıklarla yapılabilecek doğal bir çit, odun yığınlarıyla yapılabilecek kırsal bir çit veya bölge koşullarına bağlı olarak moloz taş, tuğla, kerpiç veya çakıl ile örülebilecek bir duvar bulunmaktadır. Varro’nun ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla Cumhuriyetin sonlarına doğru villalar tarımsal işlevlerini yavaş yavaş kaybederek ikametgah olma eğilimine doğru evrilmeye başlamışlardır⁴⁵. Diğer bir ifade ile villalar tarım amaçlı kullanımlarının yanı sıra zenginler yurttaşların yaz aylarında ikamet edebilecekleri yerler de olmaya başlamıştır.

Villa Rustikalarla ilgili en faydalı bilgileri İS 1. yüzyıl yazarlarından Columella’dan alıyoruz. İmparator Cladius Döneminde (İS 41-54) kaleme alınan ve tarımı üzerine bir baş yapıt kabul edilen “*De re rustica*” isimli kitabında, ziraatin hemen hemen tüm alanlarına değinilmektedir. Columella da diğer antik yazarlar gibi malikane inşası için doğru yerin seçiminin nasıl olması gerektiği ile anlatıma başlamıştır. Sadece mülkün konumunun değil zeminin durumu da Columella için önemlidir. Önemli olan ne yetiştirilebileceği ve verimin ne kadar bol olacağıdır. Villa Rustikalar doğuya ya da güneye bakan bir yamaçta olmalıdır. Çok büyük binalar yüksek bakım maliyetleri nedeniyle sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle Columella binaların büyüklüğünün

⁴³ Vitr.VI 136-138.

⁴⁴ Varro XIII.6

⁴⁵ Varro XIII.6 “*Tarım, modernin lüksünden çok antiğin tutumluğuna göre yapılırsa oldukça kazançlıdır... şimdi geniş ve zengin villa urbana’ya sahip olmak istiyorlar ve halkın zararına yarışa giriyorlar*”.

mülkiyete uyarlanması gerektiğini tavsiye etmektedir. Çiftliği yöneten kahyaların konutları malikaneden ayrı ve ön kapıya yakın olmalıdır. Bir çiftlik evi için en önemli unsurun su temini olduğunu vurgulayan Columella, avluda yer alacak kuyu, sarnıç ya da kanalın öneminden bahsetmektedir⁴⁶. Columella'ya göre bir çiftlik kompleksinde, villa urbana (mal sahibinin konağı), villa rustika (çiftlik evi) ve son olarak villa fructuaria (depo evi) bulunmalıdır⁴⁷.

Ele alınan dört antik yazarın villa rustikalar için özellikle vurguladıkları ortak konu çiftliğin inşa edileceği yer ve konumudur. Yetiştirilecek tarım ürünleri ve mahsüllerin verimliliği için bu koşullar oldukça önemlidir. Bunların dışında çiftlik villaların yol güzergahı üzerinde ya da limana yakın konumda olmalarını savunan antik yazarlar; villa rustikalarda üretilen ürünlerin aynı zamanda ticaretinin de yapıldığını gösterir niteliktedir. Çiftlik villalarının koruma duvarları içerisinde yer almaları, su temini açısından avluda kesinlikle sarnıç veyahut kuyunun varlığı da ayrıca önem teşkil etmektedir. Bununla birlikte yapılan üretime göre mahsen, silo ayrıca ahır, müstemilat villa rustikalar için önemi yadsınamaz diğer unsurlardır.

İdeal bir çiftlik evini tanımlayan antik yazarlar dönem ilerledikçe villa rustikaların tarım önceliğinin yok olduğunu zengin romalıların bu yapıları lüks kır villalarına dönüştürdüklerini de eleştirel bir tavırla kaleme almışlardır.

1.2. Villa Suburbana

Bir diğer villa tipi olan villa suburbana; Roma'da refah düzeyinin artması ile küçük mülk sahipleri doğa içine, dağ manzaralı yerlere lüks evler yaptırmış, yazlık düşüncesi gelişmiştir (Levha 1b). Böylece bu tarz villalar zamanla villa rustikanın yerini almaya başlamıştır. Villa suburbana, nüfus artışı ve ekonomik gereksinimlerinin ortaya koyduğu tepkinin başka bir ürünüdür⁴⁸.

İÖ 1 - İS 1. yüzyıl arasında büyük ve küçük şehirlerin civarında villa suburbanaların önemli bir yeri vardır. Ancak İtalya dışındaki merkezlerde nispeten daha nadir görülen bir villa tipidir⁴⁹. Villa suburbana, tarım için planlanmamaları ve kentin

⁴⁶ Colum. I.4.10.

⁴⁷ Colum. I.4.10.

⁴⁸ McKay 1975: 103.

⁴⁹ Ackerman 1990: 42.

yakınında kent planının bir parçası olması nedeniyle Columella tarafından dikkate alınmamıştır⁵⁰.

1.3. Villa Urbana

Villa rustika'dan geliştirilen ve fakat her şeyden önce villa rustika'dan farklı olan roma villasının üçüncü şekli ise villa urbana'dır (Levha 2a). İÖ 2. yüzyıldan itibaren surların dışında, Roma'nın çevresindeki kırsal kesimde yüksek noktalarda ve ayrıca kıyılarda sıkça ortaya çıkan imparatorların cömert ve görkemli kurulumlarının modeli üzerine giderek daha fazla mülk inşa edilmiştir. Bu geniş konut kompleksleri, Yunan modeline göre bahçeler, hamamlar, kütüphaneler ve benzerleri ile donatılmış ve bu lüks yaşam yerleri bu noktada villa rustikadan ayrılmıştır⁵¹.

Şehre yakınlık ve bölge sakinleri için işlevi, villa urbana'nın villa rustika ile belirleyici benzerlikleridir. Ancak, bir villa rustika kompleksinde yer alan toprak sahibinin yaşam alanına da villa urbana denir. İnşaat ile ilgili hükümet gerekleri olmadığı ve bir villa urbananın tasarımı ve görünümüyle ilgili genel bir sosyal fikir birliği olmadığı için, hiçbir zaman tek tip bir bina geliştirilmemiştir. Bu nedenle, varlıklı Romalılar servetlerini konut gelişmelerinin tasarımıyla dışarıya yansıtmışlardır⁵².

1.4. Villa Maritime

Asıl amacı tarım olmayan zengin romalıların deniz arzusu ile inşa ettikleri dördüncü ve son villa tipi villa maritimdir (Levha 2b). Bu tarz villalar genellikle deniz kıyısında bulunmakta olup büyük bir portikoya sahiptir. Yazılı kaynaklar, Napoli Körfezi kıyıları boyunca sıklıkla olduğunu dile getirmektedir. Bunun dışında Pompei duvar resimlerinde de örnekleri görülebilmektedir⁵³.

⁵⁰ Colum. I,I;2.7

⁵¹ Ackerman 1990: 35.

⁵² Ackerman 1990: 35.

⁵³ Ackerman 1990: 42.

İKİNCİ BÖLÜM

KAZILAR VE ARAŞTIRMALAR IŞIĞINDA VİLLA RUSTİKA

Bu bölümde Küçük Asya (Anadolu) coğrafyası göz önünde bulundurularak bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan kazı ve araştırmalara göre farklı bölgelerde gün yüzüne çıkan villa rustikalar tanıtılmaya çalışılacaktır. Böylece mozaikler üzerinde yer alan betimlerin gerçek mimariyi ne kadar yansıttığı, mozaik ustasının hayal gücünü mü kullandığı yoksa gerçek mimariden mi esinlendiği gibi sorularımıza yanıt aranmaya çalışılacaktır. Tanıtım Tabula Imperii Byzantini'de yer alan bölgesel dağılım göz önünde bulundurularak alfabetik olarak yapılacaktır.

2.1. İonia Bölgesi

Anadolu'da arkeolojik veriler açısından oldukça zengin bir coğrafya olan başlığımız kapsamında ele alacağımız ilk bölge Batı Anadolu, villa rustika mimarisi ya da kısaca kırsal yerleşim verileri diğer bölgelere göre oldukça azdır. Bunun nedeni bazı araştırmacılara göre yoğun bir kentsel yerleşim ağının kırsal yerleşimleri yutmuş olabileceği⁵⁴ olduğu gibi bu bölgedeki arkeolojik yüzey araştırmalarının eksikliğinden kaynaklanmakta ya da geçmişte birçok arkeolojik kazı alanında Geç Antik ve Bizans katmanlarının daha erken dönemlere ulaşabilmek amacıyla ya da farklı nedenlerle temizlenmesi de bu bilgi eksikliğinin önemli bir parçası⁵⁵ olduğunu savunmaktadırlar. Nedeni her ne olursa olsun şu an için Anadolu'nun söz konusu bu coğrafyasında villa rustika mimarisi çok az örnekle açıklanabilmektedir.

Bu kapsamda bölge için şu ana kadar bulunan en güzel örnek Nif yakınlarında yer alan Ulucak yerleşimidir (Harita 1). Burada İS 4-6. yüzyıla tarihlenen bir villa rustika kompleksi bulunmuştur (Levha 3a). Yapılan araştırmalar sonucunda villa rustikanın etrafını çevreleyen çok fazla fırın, işlik ve bu işliklere ait havuzlar ve ele

⁵⁴ Dagron 1979: 31.

⁵⁵ Serin 2013: 193.

geçen çok sayıda pithos çok büyük bir üretim alanının varlığını ortaya koymaktadır⁵⁶. Bölgenin bağcılık ve şarap üretimi konusunda elverişli olması nedeniyle bu işliklerde şarap üretiminin yapıldığı öngörülmüştür⁵⁷. Bu yapıyı farklı kılan bir başka unsur ise çiftlikte yaşamış serflere ait olduğu düşünülen nekropol alanıdır⁵⁸. Ayrıca villa rustikanın yol güzergahına yakın bir konumda olduğu da dikkate değerdir.

2.2. Kilikia Bölgesi

Başlığımız kapsamında ele alacağımız diğer bölge araştırmalar sonucunda şuan için Anadolu'da villa rustika mimarisine ait en fazla örneğe sahip olan Kilikia Bölgesidir (Harita 2). Bölge modern araştırmacılar tarafından Ovalık ve Dağlık olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁵⁹. Biz bunlardan Dağlık Kilikia Bölgesi'nde bulunan örneklerle değineceğiz. Olba Territoriumu olarak da adlandırılan bölgede antik çağ ekonomisinde tarımsal üretimin önemli bir rol oynadığı tartışılmaz bir gerçektir⁶⁰. Araştırılması yapılan söz konusu bölgede⁶¹ yerleşimler hemen hemen bütün coğrafyaya yayılmış olup üretim donanımlarıyla tarımsal faaliyetleri desteklemektedir⁶². Tespiti yapılan tüm atölye ve çiftlikler, antik yol güzergahları üzerinde olup sahildeki antik kentlere de yakın konumda oldukları bilinmektedir⁶³. Yol rotaları üzerindeki bu kırsal yerleşimlerin varlığı antik kentler ile khora⁶⁴ arasındaki ilişkiyi anlamak açısından da önem teşkil etmektedir⁶⁵. Söz konusu bölgede Akdeniz ikliminin hakim olması tarımsal faaliyetlerinin çeşitlenmesine ve bu denli yoğunlaşmasına olanak sağlamış olmalıdır. Öyle ki sahile yakın kırsal yerleşimlerde zeytinyağı üretimi yoğunlaşırken üst rakımlara gidildiğinde üretim tipi farklılaşıp bağcılık ve şarap üretiminin ön plana çıktığı tespit edilmiştir⁶⁶.

Bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında tespit edilen kırsal

⁵⁶ Ürkmez 2017: 107-126.

⁵⁷ Ürkmez 2017: 107-126.

⁵⁸ Ürkmez 2017: 107-126.

⁵⁹ Zoroğlu 2011: 425-428.

⁶⁰ Aydınoglu 2015: 167.

⁶¹ Bu bölgede varlığı bilinen çok sayıda kırsal yerleşimin incelenmesini hedefleyen Arkeolojik Yüzey Araştırmaları Doç. Dr. Ümit Aydınoglu başkanlığında devam ettirilmektedir. Bk. <http://surveyersin.mersin.edu.tr>

⁶² Aydınoglu 2015: 168.

⁶³ Aydınoglu 2015: 168.

⁶⁴ Grekçe Chora kelimesi “şehir dışı”, “kırsal alan”, “uzak” anlamına gelmektedir.

⁶⁵ Aydınoglu 2015: 168.

⁶⁶ Aydınoglu 2015: 169.

yerleşimlerde⁶⁷ Hellenistik Dönem ile başlayan tarımsal üretime dayalı mimari yapılanmaların Roma döneminde ve Geç Antik dönemde de devam ettiği saptanmış ve çeşitli işlevlerdeki yapılarında eklenmesi ile bu yerleşimlerin boyutlarının değiştiğini ve şekillendiği görülmüştür⁶⁸.

Hellenistik Dönem ile başlayan kırsal faaliyetlerin arkeolojik kalıntıları literatüre “Kilikia Kuleleri” olarak giren tarım amaçlı yapılanmalardır⁶⁹. Söz konusu kuleler geniş toprak sahibi beylerin arazilerini gözetleyip aynı zamanda elde edilen mahsulleri burada depolama amaçlı bu yapıları kullandıkları bilinmektedir⁷⁰. Roma dönemi ile birlikte bu yapılar ortaya çıkan yeni yapı tarzını etkilemiş ve Roma yapılarına bölgesel bir etki olarak girmişlerdir⁷¹. Kısacası Hellenistik dönemde gözetleme, savunma ve silo amaçlı kullanılan kuleler bölgeye Romalılaştırma süreci ile giren villa rustika yapılarında da bu gelenek devam ettirilmiş, Hellenistik ve Roma kültürlerinin ortak bir sentezi ile kuleli villa rustikalar oluşmuştur. Tıpkı Hellenistik dönemde olduğu gibi Roma da da bu kuleler aynı işlevlerde kullanılmıştır (Levha 4a-b)

Kule yapılarının Akdeniz ve Yakın Doğuda çok yaygın bir çiftlik özelliği olduğu da bilinmektedir⁷². Bunun yanı sıra Afrika’da ki kimi tarım yapılarında da savunma amaçlı kurulmuş olan bu tür kulelere sahip çiftlik yapıları vardır⁷³. Nitekim söz konusu mimari unsurlar mozaik betimleri üzerinde de görülmektedir. Anadolu’da yaygın olarak görülen kuleli villa rustika tiplerini yakın coğrafya da Suriye ve Kuzey Afrika’da da karşımıza çıkmaktadır. McKay, Suriye’de İS 1-2. yüzyıla tarihlenen iki villanın Anadolu’da yaygın olarak görülen bir tipe işaret ettiğini dile getirir⁷⁴. McKay’e göre Geç İmparatorluk döneminde Afrika’da ve İmparatorluğun genelinde, kırsal mal sahibine ait büyük ikamet yapılarının karakteristik özelliği olarak da nitelendirilmiştir⁷⁵.

Söz konusu bölgede tespit edilen kırsal yerleşimlerin merkezinde bir çiftlik

⁶⁷ Özköy, Öküzlü, Çatıören, Işıkkale, Karakabaklı, Kanytellis, Keşlitürkmenli, Çildiremez, Olba, Üçayak kırsal yerleşimleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Aydınöglü 1998: 30-55; Ceylan 2009: 45-62; Mörel 2014: 147-171; Aydınöglü 2015: 167-176; Aydınöglü 2016: 61-77; Mimaröglü-Aydınöglü 2016: 122-141; Mörel 2017: 1-40.

⁶⁸ Mörel 2017: 148.

⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için bk. Durugönül 1995: 79 vd.

⁷⁰ Bulut 2007: 135.

⁷¹ Aydınöglü 1998: 70.

⁷² Hopwood 1986b: 219.

⁷³ McKay 1975: 236.

⁷⁴ McKay 1975: 219.

⁷⁵ McKay 1975: 235 vd.

evinin olduğu görülmektedir. Etrafları ise işlik, sarnıç, atölye gibi tarımsal üretimi destekleyen çeşitli yapılarla çevrilidir. Çiftlik evlerinin genellikle iki katlı olduğu, alt katlarının depo ve işlik, üst katlarının ise ikamet amacıyla kullanıldığı anlaşılmıştır⁷⁶ (Levha 5a). Roma Dönemi itibariyle artan kırsal yerleşimler gelişerek devam etmiştir⁷⁷. Tarımsal organizasyonun özellikle İS 2. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başlarından itibaren artışı, bölge nüfusunun artması veyahut bilinçli bir şekilde ihtiyaç fazlası üretiminin yapılmak istenmesi ile bağlantı kurulmuştur⁷⁸. Geç Antik Döneme gelindiğinde, bu kırsal yerleşimlere eklenen konutlar ve kiliselerle bu tür yerleşimlerin çiftlik olmaktan çıkıp, artık yoğun tarımsal faaliyetlere sahip birer köye dönüştüğü görülür (Levha 5b)⁷⁹.

Bahsi geçen bölgede kategorize edilen bir diğer grup ise ayrı bir bey evine sahip villa rustikalardır. Roma dünyasına bakıldığında, bu tür villaların bir lüks arayışıyla birlikte ortaya çıktığı görülmektedir⁸⁰. Asıl işlevi tarımsal faaliyet olan villalar böylece ikamet amacıyla da kullanılmaya başlanmışlardır. Zengin Romalılar şehirdeki lüks hayatlarını kırsal alanlardaki tarımsal çalışmayla birleştirerek villa urbanalara sahip olmuşlardır⁸¹.

2.3. Kommagene Bölgesi

Başlık kapsamında ele alınacak bir diğer yerleşim ise Anadolu'da bir villa rustikanın araştırılan ilk örneği olma özelliğini taşıyan Domuztepe'dir⁸² (Harita 3). İlk kez 1984 yılı kazı çalışmalarında açığa çıkarılan yapının devam eden senelerde kazıları gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar sonucunda bu yapının bir villa rustika olduğu ve yapıda 44 adet mekanın varlığı saptanmıştır. Yapının batı kesimi işlik, depo ve avluları ile üretime yönelik olduğu ön görülmüştür⁸³. Kazılarda açığa çıkarılan pres taşları, bölgenin zeytin yönünden zengin olması ve Anadolu'dan Mezopotamya'ya kadar şarap ihraç edilmiş olması, bu bulguların şarap ya da zeytinyağı üretimine yönelik olduğunu

⁷⁶ Aydınöğlü 1999: 155-160; Ceylan 2009: 49. Mörel 2017: 151.

⁷⁷ Mimaröğlü-Aydınöğlü 2016: 131.

⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bk. Kaplan 2011: 111 vd.

⁷⁹ Kilikia'nın Roma ve Erken Bizans Dönemi kırsal yerleşimleri ve tarımsal faaliyetleri hakkında daha ayrıntılı olarak bk. Aydınöğlü 1999: 155-169; Aydınöğlü 2010: 243-282; Ceylan 2009: 45-55.

⁸⁰ Percival 1976: 34 vd.

⁸¹ Aydınöğlü 1999: 73. Bu görüş antik yazarlarca da desteklenmektedir. Bk. Varro XIII.6.

⁸² Nacar-Erdem 2017: 4.

⁸³ Çambel-Işın-Sadler 1987: 335.

açıklar niteliktedir⁸⁴. Yapının taş örgü sistemine bakıldığında ikinci bir katı taşıyamayacak durumda olduğu bu yüzden yapının tek katlı bir mimariye sahip olduğu belirtilmiştir⁸⁵ (Levha 6a-b). Kazılar sonucunda İÖ 1 - İS 1. yüzyıl ve İS 5-7. yüzyıllara tarihlenen seramik parçaları yapının Geç Roma Dönemine kadar uzun süre kullanıldığını gösteren en önemli bulgulardandır⁸⁶.

2.4. Lykia Bölgesi

Anadolu'da kırsal yerleşim ile ilgili araştırmaların yapıldığı bir diğer önemli bölge ise Lykia'dır (Harita 4). Yapılan araştırmalarda çiftlik evleri, yol kenarlarındaki küçük tepelere, vadilere bakan yamaçlarda ya da tarıma uygun düzlüklere egemen tepeler üzerinde konumlanmışlardır⁸⁷. İki, altı ya da yedi odası bulunan Çiftlik/Bey evlerinin çoğu iki katlı olarak düzenlenmiştir. Çevrelerinde yer alan teraslanarak oluşturulmuş tarım alanlarından elde edilen ürünleri işlemek üzere, bazen evlerin alt katlarında bazen de evin yakınında zeytin ya da şarap işlikleri görülür. Evlerin alt katları çoğunlukla işlik ve depolama alanları, üst katlar ise insanların yaşama alanı olarak kullanılmıştır⁸⁸. Bazı çiftlik evlerinde, yüksek duvarlarla çevrili, üstü açık avluların olduğu görülür. Avlularda hem günlük işlerin giderilmesi hem de su ihtiyacını karşılamak üzere, ana kayaya oyularak oluşturulmuş sarnıçlar bulunur. Avlular aynı zamanda hasat mevsiminde çiftlik evine işlenmek üzere getirilen ürünlerin geçici bir depo olmasının yanında gece hayvanlar için barınak olarak da kullanılmıştır. Evlerin güvenliği kalın ahşap kapı ve pencere kapakları ile sağlanmış ayrı bir savunma duvarına ihtiyaç duyulmamıştır⁸⁹.

Beydağları yüzey araştırmalarında, benzer özelliklere sahip çok sayıda Çiftlik evi bulunmuştur. Bölgedeki çiftlik evlerinden bazıları küçük boyutlu ve daha özensiz duvar işçiliği gösterirken, bazıları büyük boyutlu ve özenli duvar işçiliğiyle dikkati çeker⁹⁰. Kessener, Gedeller, Yalnız Mezar, Gazelli Kat ve Gazelin İni gibi çiftlik evleri

⁸⁴ Cambel-Işın-Sadler 1987: 335.

⁸⁵ Cambel-Işın-Sadler 1989: 336.

⁸⁶ Cambel-Işın-Sadler 1989: 336.

⁸⁷ Bulut 2007b: 418.

⁸⁸ Bulut 2007b: 421.

⁸⁹ Bulut 2007: 220.

⁹⁰ Beydağlarında bulunan çiftlik evlerinin plan özellikleri ve işlikler hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Bulut 2007a: 23-33.

avlu, depo, işlikleri ve mezarları ile oldukça büyük komplekslerdir ve Geç Antik Çağ kırsal yaşamına da ışık tutmaktadır⁹¹ (levha 7a-b). Gazelin İni bu çiftlik yerleşimi ise örneklerin içinde en iyi korunandır. İki katlı bir mimariye sahip olan çiftlik evinde alt kat depo işlik olarak kullanılması dolayısıyla ikinci katın çiftlikte yaşayan bireyler için özel mülkiyet alanı olması görüşü savunulmaktadır⁹². Çiftlik evleri kent merkezlerinde ya da kente yakın tarım alanlarında ve özellikle antik yollar boyunca yoğunlaşmıştır⁹³.

Kuleli çiftlik yapıları Kilikia'da olduğu gibi Lykia'da karşımıza çıkmaktadır. Orta Likya bölgesindeki Kule yerleşimleri üzerine şuan için en ayrıntılı çalışmayı yapan Konecny bu yapıların genellikle verimli arazilerin kenarında olduğunu dile getirmiş, tarımla ilgili donanımların birbirine oldukça yakın şekilde konumlandığını belirtmiştir.⁹⁴

Yapılan araştırmalar da Orta Lykia'da Kyaneai yöresinde İÖ 4. yüzyıldan başlamak üzere Bizans dönemine kadar varlığı süren kuleli çiftlikler bulunmaktadır⁹⁵. Dolayısıyla tarımsal üretim biçimlerinin yanı sıra ekonomik ve sosyal yapının da çağlar boyunca benzer şekilde devam ettiği arkeolojik verilerle de desteklenmektedir⁹⁶.

⁹¹ Kessener, Gedeller, Yalnız Mezar, Gazelli Kat çiftlik yerleşimleri için bk. Özdilek-Tıbbıkoğlu 2016: 260-281.

⁹² Gazelin İni çiftlik yerleşimi için ayrıca bk. Bulut 2007b: 417-431.

⁹³ Bulut 2007a: 23; Bulut 2007b: 418

⁹⁴ Konecny 1997: 90 vd.

⁹⁵ Kuleli çiftlik yerleşimleri için bk. Kolb 1998: 345-364 vd.

⁹⁶ Bulut 2007: 222.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MOZAİK BULUNTULARINA GÖRE VİLLA RUSTİKA

Çalışmanın bu bölümünde tez kapsamında irdelenen söz konusu bölge mozaiklerinin ayrıntılı incelenmesine yer verilecektir. Şu an için tespit edilen ve kapsam içinde yer alan ilgili bölgelerin mozaikleri incelenerek villa rustika betimleri tespit edilmiştir. Bu bölümde mozaik betimleri ayrıntılı olarak ele alınıp değerlendirilerek sorulara cevap ve sonuca ulaşma hedeflenmektedir.

Tez konusunun temelini oluşturan mozaik sanatında betimlenen rustik villalar için Roma'nın en doğusundaki Kuzey Suriye ve en batı bölgesinden birisi olan Kuzey Afrika ele alınmıştır. Birbirinden farklı iki coğrafyada inşa edilen villa rustikalara ait betimleri daha iyi anlamak adına, asıl konunun dışına çıkılmadan mozaiklerin ikonografisi de anlatılmaya çalışılacaktır. Örnek mozaikler Kuzey Suriye'de Germanicia ve Antiochia ve Zeugma , Kuzey Afrika'da ise Kartaca, Tabarka, Zliten ve Konstantine kentlerinden seçilmiştir. Bu seçimin nedeni günümüze kadar açığa çıkartılan mozaik kaplamalara göre sadece bu kentlerde bulunan mozaikler üzerinde villa rustika betimi yer almaktadır.

Bu bölümde villa rustika betimli mozaiklerin bulunduğu kentler, buldukları eyalet başlığı altında alfabetik olarak sıralanarak tanıtılmaya çalışılacaktır.

3.1. Kuzey Suriye Bölgesi

Roma İmparatorluğu'nun en doğusunda yer alan Kuzey Suriye Kilikia, Kommagene bölgelerini içine alan coğrafyadır (Harita 5). Söz konusu coğrafya antik dönemden itibaren tarıma elverişli toprakları ve jeopolitik konumu ile İmparatorluğun önemli bir merkezi konumundadır.

3.1.1. Antiochia

Villa rustika betimi tespit edilen ele alınacak ilk Kuzey Suriye Bölgesi Antiochia'dır⁹⁷ (Harita 6). Günümüzde Hatay ilinin merkezinde yer alan kent kurulmuş olup Asi Nehri'nin doğu kıyısı boyunca uzanmaktadır. 1932 yılında başlayan kazı çalışmaları ile yaklaşık olarak gün yüzüne çıkarılan 300 adet taban mozaığı Roma İmparatorluğu'nun söz konusu bölgelerindeki resim sanatı hakkında bilgi vermesi önemi tartışılmaz bir gerçektir⁹⁸. D. Levi çalışmalarında oluşturduğu kronolojide mozaikleri İS 2. yüzyılın başlarından İS 526 yılları aralığına tarihlemiştir⁹⁹.

Tez konusu dahilinde ele alınacak mozaik betimlerinden ilki literatüre topografik bordür parçaları olarak giren iki ayrı panelden meydana gelen mozaiktir. İkinci panelde anlatılan betim¹⁰⁰ konumuz dahilinde olmaması nedeniyle burada yalnızca I. Panele yer verilecektir. Levi'nin İS 5. yüzyıla tarihlediği mozaikler¹⁰¹ günümüzde Princeton Üniversitesi Sanat Müzesi'nde korunmaktadır.

1935 yılı kazı çalışmalarında, 11-P koduyla adlandırılan bölgede açığa çıkan söz konusu topografik bordürlerde pastoral yaşamın anlatıldığı I. Panel, dikdörtgen bir çerçeve içerisinde betimlenmiştir (Levha 8a). Büyük çoğunluğu tahrip olsa da sol kısımda bir figür sola doğru hareket halinde olup muhtemelen tarım ile ilgili bir iş gerçekleştirmektedir. Hemen üst kısmında XPOIC yazıtı okunabilmektedir. Sahnenin sağ kısmında tasvir edilen görkemli yapı ise villa rustikaya mimarisini sahip olup yapının hemen üzerinde TO TOY A Λ E [Ξ A] N Δ Π I [NOY] yazıtı kısmen de olsa okunabilmektedir (Kat 1 Levha 9a-b).

Villa yapısının sol yanında üst kısmı elips formlu alta doğru daralan konik tarzda bir betim yer alır. Levi bu betimin muhtemel bir su kuyusu olması gerektiğini belirtmektedir¹⁰². Cepheden tasvir edilen yapı yüksek duvarları ve köşelerinde yer alan kuleleri ile görkemli bir villa mimarisinin Anadolu'da ki güzel bir yansımasıdır. Yapının ön cephe duvarında oldukça büyük ebatta kemer tarzında bir kapı girişi

⁹⁷ Kent İÖ 300 yılında I. Seleukos Nikator tarafından kurulmuştur (Strab. XVI. 4).

⁹⁸ 1932-1939 yıllarındaki çalışmalar kent için ilk sistematik kazı çalışmalarıdır. Daha sonra kazı raporları "Antioch on the Orontes I-V" bantları ile yayınlanmıştır (Elderkin 1934; Stillwell 1938; Stillwell 1941; Waage 1948; Waage 1952; Lassus 1972).

⁹⁹ Levi 1947.

¹⁰⁰ Tahribat nedeniyle yapının işlevi tam olarak anlaşılammakla birlikte büyük, kemerli bir yapı betiminin varlığı söz konusudur.

¹⁰¹ Levi 1947: 346.

¹⁰² Levi 1947: 346.

mevcuttur. Bu kapının her iki yanında yine kemer formunda küçük pencere açıklığına yer verilmiştir. Cephe bölümünün sol kısmında uzun dikdörtgen tarzda konik çatılı bir kule yer alır. Çatının hemen altında tıpkı cephedeki gibi birbirine simetrik iki adet kemer formunda pencere açıklığı dikkat çeker. Yapının yer yer tahrip olan sağ bölümüne gelindiğinde burada üçgen çatılı muhtemel ek bir bina görülmektedir. Binanın tıpkı ön cephe duvarında olduğu kemer formunda çatıya kadar yüksekliği olan bir kapı girişi bulunmaktadır. Yapının cephe duvarının hemen arka kısmında betimlenen üçgen çatılı bir bina bulunmaktadır. Yapının görünen kısmında ise yine iki adet kemer formunda pencere açıklığına yer verilmiştir.

Antiochia bölgesinden bir diğer örnek ise günümüzde Louvre Müzesi'nde sergilenen literatüre Konstantin Villası¹⁰³ Taban Mozaikleri olarak geçen pastoral hayatın betimlendiği mozaiklerdir (Levha 10a, 11a, 12a).

Kazı raporlarında A-E-K harfleriyle geçen üç panelde üç farklı yapı betimi tespit edilmiştir. Ancak A ve E panellerinde tez konusu kapsamında yer verilen villa rustika betimleri değil kır yaşamını ve tarım hayatını destekleyen yapı betimlerine yer verilmiştir¹⁰⁴ (Levha 11a-b-c, 12a-b-c). Bu tarz basit yapıların kır villalarından ziyade bir depo özellikle de bir tahıl ambarı (horreum)¹⁰⁵ olma olasılığı oldukça yüksektir.

K harfiyle kodlanan panelde, dikdörtgen bir pano içerisinde pastoral bir yaşam resmedilmiştir (Levha 10a). Sahnenin sağ kısmında siyah bir keçiden süt sağan figür yer alır. Hemen arka kısımda betimlenen ağaçlık kır yaşamını pekiştirmiştir.

¹⁰³ 1933-1936 yılları arasında Daphne'de yapılan kazı çalışmalarında 3 odalı bir villa tespit edilmiş olup villanın triclinium bölümünde açığa çıkarılan mozaikğin hemen alt bölümünde I. Konstantinus (İS 306-337) sikkesi bulunmasından dolayı yapının bu isimle adlandırılması uygun görülmüştür. Dolayısıyla mozaiklerin İS 4. yüzyıldan önceye tarihlenemeyeceği öngörülmüştür. Ayrıntı bilgi için bk. Stilwell 1938: 198; Levi 1947: 226-253.

¹⁰⁴ A panelinde, sahnenin tam ortasında bir çoban müzik aleti çalmakta olup çevresinde küçük baş hayvanlar otlar pozisyonundadır. Panelin sol köşesinde ise dikdörtgen formda bir yapıya yer verilmiştir. Mekanın dar yüzünde dikdörtgen ve neredeyse yapıyla eş değer büyüklükte bir kapı girişi yer alır. Kapının hemen üst kısmında birbirine simetrik dikdörtgen iki adet pencere yer alır. Mekanın cephe kısmında yine iki adet simetrik dikdörtgen pencereye yer verilmiştir. Beşik çatı yapıya saçaklık yapacak şekilde oturtulmuş üçgen alınlıklı bir mimariye sahiptir. Üçgen alınlığın tam ortasında kare formu bir pencere açıklığı yer alır. Çatının üst örtüsü ahşap hatıllarla desteklenmiştir. Alınlığının en uç noktasında ise geometrik formu bir süsleme detayı vardır. K panelinde ise, yine sahnenin ortasında bir çoban figürü ve sağ tarafında otlayan hayvan betimleri yer alır. Çobanın sol tarafında ise A panelin yer alan mimariyle hemen hemen aynı tarzda bir bina betimi vardır. Mekanın yan kısmında dikdörtgen ve neredeyse yapıyla eş değer büyüklükte bir kapı girişi yer alır. Kapının hemen üst kısmında birbirine simetrik dikdörtgen iki adet pencere yer alır. Mekanın cephe kısmında ise üç adet birbirine simetrik dikdörtgen formda pencerelere yer verilmiştir. Çatı yapıya saçaklık yapacak şekilde oturtulmuş üçgen alınlıklı bir mimariye sahiptir. Üçgen alınlığın tam ortasında kare formu bir pencere açıklığı yer alır. Çatının üst örtüsü ahşap hatıllarla desteklenmiştir.

¹⁰⁵ Richardson 1992: 438.

Sahnenin hemen hemen ortasında dikdörtgen formda düz çatılı kompleks bir yapı betimi dikkate değerdir (Kat. 2 Levha 10b-c). Dikdörtten yapının sol tarafında ise yuvarlak formlu konik çatılı kule yapısı muhtemel bir çeşit silodur. A ve E panellerinde mimarilerde göz önünde bulundurduğunda yapılar bir çiftlik kompleksini oluşturmaktadır. Antiochia bölümde ele aldığımız diğer villa betimine göre (Kat 1 Levha 9a-b) daha sade bir mimariye olan dikdörtgen formlu ana yapının düz çatısı mazgallıdır. Yapının cephe yüzünde üç dar yüzünde iki toplamda beş adet dikdörtgen tarzda pencere detayına yer verilmiştir. Dar yüzde yine dikdörtgen tarzda verilen kapının tesserae dizilimi ile yarı açık olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Ana mekanın sol kısmında verilen silindir formlu konik çatılı kulevari yapının ön yüzünde üç adet pencere açıklığı verilmiştir. Bu yapı, kompleksin muhtemel silo kısmı olmalıdır.

Antiochia Antik Kenti'nden tez kapsamı doğrultusunda topografik bordür paneli ve Konstantin Villası'na ait mozaik paneli inceleme altına alınmıştır.

Topografik bordür panelinde yer verilen çiftlik villası Geç Antik Çağda özellikle Kuzey Afrika'da görülen yüksek duvarlı ve kuleli çiftlik villalarının başka bir yansıması olarak bu bölgede de karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kuleli tarzda villa yapıları tez kapsamında ele alınan Germanicia Antik Kenti Yaşam Mozaığı'nde de karşımıza çıkmıştır. Başka bir benzerlik ise villanın üzerindeki yazıt aynı şekilde yaşam mozağındeki villaların üzerinde de görülmekte olup muhtemel villanın sahibinin ismi olmalıdır.

Söz konusu kentte ele alınan bir diğer mozaik ise Konstantin Villası'na ait taban mozaikleridir. Burada dikkate değer bulgu ise üç farklı panelde kompleks bir çiftlik villası betimine yer verilmesidir. A ve K panellerinde sade bir mimari ile verilen iki horreum yapısı, E panelinde ise bir dikdörtgen ana bina yanında kuleli bir silo yapısı muhtemel bir çiftlik kompleksini vurgular niteliktedir.

3.1.2. Germanicia

Lokalizasyonu şuan için tam olarak bilinmemekle birlikte günümüz Kahramanmaraş ilinde 2339 metre yüksekliğindeki Ahir Dağı'nın güney eteklerinde yer

aldığı düşünölen Germanicia , antik çağlardan bu yana bir çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır¹⁰⁶ (Harita 7).

Günümüzde Kahramanmaraş il merkezinin doğusunda yer alan Dulkadiroğlu, Şeyhadil, Bağlarbaşı ve Namık Kemal Mahallelerinde 2007 yılı itibariyle kaçak kazı, ihbar ve kurtarma kazıları ile 14 alanda mozaik açığa çıkarılmıştır¹⁰⁷. Tespit edilen bu mozaikler zengin figür ve motif repertuarına sahip olup figürlü mozaikler ve geometrik desenli mozaikler olmak üzere sınıflandırılabilir¹⁰⁸. Maraş'ın sırtını dayadığı Ahir Dağları'ndan akan sel sularının bıraktığı alüvyonlar mozaiklerin zamanla kapanmasına neden olmuş nitekim günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır¹⁰⁹.

Kentte açığa çıkarılan tüm mozaiklerin ayrıntısına girmek tez konusu dışına çıkması dolayısıyla asıl konudan uzaklaşmaya sebep olacağı düşüncesiyle yalnızca ilgili mozaığe bu bölümde yer verilecektir¹¹⁰.

Söz konusu mozaik Dulkadiroğlu Mahallesi'nde 2007 yılında kaçak kazı sonucu bir bölümü açığa çıkmış olup akabinde 2009-2010 yıllarında kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir¹¹¹. Günümüzde in-sitü olarak korunan mozaik, Germanicia'nın kır yaşamını anlatmasından dolayı "Yaşam Mozaığı" adı verilmiştir. Mozaığın boyutları nedeniyle bir villanın salonuna ait olabileceği düşünülmektedir¹¹².

Mozaığı 30 cm genişliğinde geometrik desenlerden oluşan bir iç bordür, 78 cm genişliğinde ise asma dallarının kıvrımlarıyla oluşan madalyonlar içerisinde çeşitli evcil ve yabancı hayvanların betimlendiği bir dış bordür süslemektedir¹¹³.

Üç ana yatay panelden oluşan mozağinin üst panelinde av sahnesi, orta panelinde çoban ve hayvanları, alt panelinde ise kır yaşamı betimlenmiştir (Levha 13a).

¹⁰⁶ Asur tabletlerinde Gurgum Krallığı ve buranın başkenti Markas veya Markasi'ye yapılan seferlerden bahsedilmektedir. Dolayısıyla kentin İ.Ö 9. yüzyıla kadar uzanan bir tarihi vardır. İS 1. Yüzyılda İmparator Gaius Caesar Augustus Germanicus (Kaligula) dan dolayı kentin adı "Germanikiea" olarak değiştirilmiştir (Zoroğlu 2005: 303). Roma Dönemi'nde Germanikeia Kommagene Bölgesi'nin en önemli kentleri arasındadır (Tekin 2010b: 157). Ayrıca bk. Dumankaya 2018: 10.

¹⁰⁷ Kentte gerçekleştirilen kazı çalışmaları için bk. Ersoy 2014: 69-73.

¹⁰⁸ Ersoy 2014: 73-129.

¹⁰⁹ Ersoy 2014: 3.

¹¹⁰ Mozaikler hakkında detaylı bilgi için bk. Ersoy 2014: 73-129; Mozaikler hakkında diğer yayımlar için bk. Küçükdağlı 2012; 97-101; Eraslan 2013: 225-234; Dumankaya 2018: 9-25.

¹¹¹ Ersoy 2014: 73.

¹¹² Ersoy 2014: 131-135.

¹¹³ Söz konusu mozaiklerde ki tüm bordür detayları konunun bölünmemesi adına tezin katalog kısmında yer verilmiştir. Bu bilgilendirme daha sonra ki bölümlerde anlatılacak olan mozaikler içinde aynen geçerlidir.

4.64 metre uzunluğunda 1.37 metre genişliğindeki mozaik panosunun üst panelini oluşturan betimde, sağ sol ve orta kısımda eşit aralıklarla yerleştirilmiş meyve ağaçlarına yer verilmiştir. Ortadaki kayısı ağacının dibindeki su birikintisinden susuzluğunu gideren solda bir geyik, bu ağacın hemen arkasında sağ tarafta horoza saldırır pozisyonda bir tilki ve hemen üstünde muhtemel tilkiden kaçan bir tavuk betimlenmiştir. Panelin sol kısmında bir elma ağacı, üzerinde tünemiş bir kuş ve hemen sağında kanatlan bir kuş figürü betimlenmiştir. Ağacın solunda muhtemel yabani bir kuş figürü, ağacın sağ kısmında ise elinde iki adet avladığı keklikleriyle ve sağa doğru koşar pozisyonda verilen köpeğiyle avından evine dönen beyaz kısa tunik ve kırmızı pelerinli bir soylu figürü bulunmaktadır. Panelin sağ kısmında ise ağaç üzerindeki kumruyu avlarken betimlenen yeşil kısa tunikli sırtında küfesi ile avcı betimlenmiştir. Aynı paneldeki iki figürün farklı kıyafetlerle betimlenmesi statü farkını gösterir niteliktedir. Ağacın sol kısmında oturur pozisyonda bir geyik, sağ kısmında ise bir bölümü tahrip olan muhtemel bir ördek figürüne yer verilmiştir (Levha 14a).

Panelin ortasında betimlenen ağacın iki yanında birbirine simetri oluşturacak şekilde iki adet mimari yapı tasviri görülmektedir. Ağacın solundaki ilk yapı (Kat. 3 Levha 15a-b) modern evin üzerinde konumlanmasından dolayı bir bölümü tahrip olmuştur. Bitişik nizamda iki adet yapının bir araya gelmesi ile kompleks oluşturan villanın, ön kısımda yer alan konutun dar yüzünde dikdörtgen şeklinde bir kapı girişi mevcuttur. Kapı girişinin hemen üst kısmında iki adet kare şeklinde pencere açıklığı yer alır. Üçgen alınlıklı beşik çatılı bir üst örtüye sahip olan yapının üst örtüsü kiremittir. Yine alınlığın tam ortasında kare şeklinde pencereye yer verilmiştir. Arka kısımda yer alan ikinci konut ise iki katlı önde yer alan konuta göre daha büyük tasvir edilmiştir. Yine yapının dar yüzünde dikdörtgen büyük bir kapı girişine yer verilmiştir. Ön dar yüzde herhangi bir pencere açıklığına yer verilmeyen yapı da, yine çatı beşik çatılı tasvir edilmiştir. Üçgen alınlığın tam ortasında kare şeklinde küçük bir pencere yer alır. Yapının çatısının büyük bir bölümü tahrip olsa da korunabilen kısmı ile kırmızı tesserae dizilimi çatı üst elemanının kiremit olduğunu vurgular niteliktedir. Villanın üzerinde muhtemel villa sahibinin Yunanca adı MAPAO/ONA... yazmaktadır.

Ağacın sağ kısmında yer alan diğer yapının (Kat. 4 Levha 16a-b) ise korunma durumu genel olarak iyi olup sol kısmı küçük oranda tahrip olmuştur. Korunabilen durumu ile iki adet yapı birbirine bitişik arkalı önlü verilmiştir. Ön planda yer alan

yapının tamamı iyi durumdadır. Üçgen alınlıklı bir çatı mimarisine sahip yapının aynı zamanda sağ kısmında yapıdan biraz daha uzun verilen çan şelinde üst mimarisi olan bir de kulesi mevcuttur. Villanın dar yüzünde uzun dikdörtgen şeklinde bir kapı girişine yer verilmiştir. Bu kapının tesseræ dizilimine bakıldığında perspektif sağlanarak bu girişin, kapısının açık olduğu vurgulanmıştır. Yapının cephe kısmında dört adet yan yana kare şeklinde verilen pencere açıklığı konutun iki katlı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Konutun üçgen alınlıklı mimarisinde üçgen alınlığın tam ortasında yine kare şeklinde bir pencere açıklığı yer alır. Çatının tesseræ renkleri dikkate alındığında üst yapı elemanının kiremit olduğu anlaşılmaktadır. Sağ kısımda yer alan kule silindir formda ana yapıdan daha uzun tasvir edilmiştir. Kulenin ön cephesinde dikdörtgen uzun bir kapı girişi mevcuttur. Yapıda yer alan diğer kapı ile karşılaştırıldığında bu girişin kapısının diğerinin aksine kapalı olduğu vurgulanmıştır. Çan şeklinde bir üst yapıya sahip olan kulenin en üst ucunda dairesel formda bir süsleme yer alır. Betimde arka planda yer alan diğer yapı büyük oranda tahrip olmuştur. Korunabilen kısmı küçük bir çatı detayı olan yapı yine ön planda yer alan yapı gibi beşik çatılıdır. Alınlığın en üstünde yaprak formu bir süslemeye yer verilmiştir. Bu yapının da çatı üst elemanı kiremitlerden oluşmaktadır. Üstte villa sahibinin adı .. ZA/...AC yazısı okunmaktadır.

Mozaik panosunun orta paneline gelindiğinde yine pastoral yaşamdan bir kompozisyon yer almaktadır (Levha 17a). Panelin büyük bir bölümünü kaplayan orta kısımda birbirine simetrik iki adet meyve ağacı ve bu ağaçların ortasında üst panoda betimlenen insan figürlerine oranla daha büyük yapılan bir çoban figurine yer verilmiştir. Tek omzu kapalı kalacak şekilde ve yine kapalı kalan omuz kısmından kırmızı bir kumaş koluna doğru sarkan kısa tunik giymiş ayağında dizlerine kadar çizmeleriyle cepheden betimlenen çoban sağ elinde değnek tutmaktadır. Çobanın iki yanında ise büyükbaş hayvanlar otlar pozisyonunda betimlenmiştir. Çoban çevresindeki hayvanlara hakim bir eda sergilemektedir.

Panelin ortasında betimlenen ağacın iki yanında birbirine simetri oluşturacak şekilde yine iki adet mimari yapı tasviri görülmektedir. Ağacın solundaki ilk yapı (Kat 5 Levha 18a-b) Yaşam Mozaiğinde en iyi durumda olan villa betimidir. Yapı genel hatlarıyla ön planda yer alan bir mimari ve arka planda kalan bir diğer mimariden oluşan kompleks şeklindedir. Ön planda yer alan yapının sol dar yüzünde birbirine simetrik iki adet ion sütununun yer aldığı portikolu bir girişe yer verilmiştir. Sütunların

beyaz tesseralar ile verilmesi kullanılan malzemenin mermer olduğunu vurgular niteliktedir. Bu giriş kısmının üstü bir sundurma ile kapatılmıştır. Yapının cephe kısmına gelindiğinde üç adet birbirine simetrik kare formda pencere açıklığı yapının iki katlı olduğunu gösterir. Mimari, üçgen alınlıklı ve saçaklıklılı bir çatıya sahiptir. Üçgen alınlığın tam ortasında kare şeklinde pencere detayına yer verilmiştir. Üçgen alınlığın en uç kısmında ise geometrik tarzda bir akroter yer alır. Bu ana yapıya bitişik sağ kısımda dikdörtgen prizma formunda bir ek binaya yer verilmiştir. Dar yüzünde uzun dikdörtgen formda bir kapı girişi dışında yapıda herhangi bir detay bulunmamaktadır. Yapının çatısı sade yatay formda verilmiştir. Tasvirde arka planda yer alan diğer mimari yapının ise yalnızca üst kısmı için yorum yapılabilmektedir. Dar yüzde bir bölümü görülen kapı girişi muhtemel dikdörtgen formdadır. Cephe bölümü ön kısımda kalan yapı tarafından kapatıldığı için herhangi bir yorum yapılamamaktadır. Yine üçgen alınlıklılı bir çatıya sahip yapının üçgen alınlığın tam ortasında kare formda pencere açıklığı yer alır. Çatı saçaklık yapacak şekilde yapının üstünü örtmüştür. Çatının iki köşesinde de geometrik akroterlere yer verilmiştir. Villanın üst kısmında sahibinin adı olan “MANXICI” yazıtı bulunmaktadır.

Ağacın sağ kısmında yer alan diğer yapının (Kat. 6 Levha 19a-b) ise büyük bir bölümü tahrip olmuştur. Korunabilen kısmı ile iki farklı mimariden oluşan yapıdan bahsedilebilir. Büyük bölümü tahrip olan yapının yan dar yüzde küçük bir detayı görünen muhtemel dikdörtgen formda kapı girişi yer alır. Yapının cephe kısmı yoğun tahripten dolayı yorum yapılamamaktadır. Beşik çatı saçaklık şeklinde yapıyı örtmüştür. Üçgen alınlığın tam ortasında küçük kare formlu bir pencere açıklığı yer alır. Çatının iki köşesinde geometrik formlu süslemeye yer verilmiştir. Yapının sağ kısmında ise yapıya bitişik silindir formda bir kule yer alır. Kule, bir kaide üzerinde yükselmektedir. Kaide kısmının beyaz tessera ile verilmesi bu kaidenin mermer olduğunu düşündürmektedir. Kule uzun dikdörtgen giriş kapısına sahiptir. Yapının çatı kısmının bir bölümünün tahrip olması nedeniyle yalnızca üçgen formda yapıya saçaklık yapacak şekilde örttüğünü ve kırmızı renk tesserae tercihi nedeniyle kiremit örtülü bir çatı unsuruna sahip olduğunu söyleyebiliriz. Villanın üst kısmında ise villa sahibinin adı olan “...NZIC” yazıtı yer almaktadır.

Yaşam mozağının son paneli incelendiğinde ise yine postoral yaşamdan bir kesite yer verilmiş genel hatlarıyla bir kır yaşamı betimlenmiştir (Levha 20a). Sahnenin

geneli çeşitli ağaç ve bitki floraları ve bunların çevresinde otlayan hayvanlardan oluşmaktadır.

Üst ve orta panellerde gördüğümüz gibi burada da sahnede birbirine simetrik iki adet yapı betimi karşımıza çıkar. Solda ki yapı (Kat 7 Levha 21a-b) sol üst köşesinde ki tahribat nedeniyle çatı detayının yok olmasına neden olmuştur. Genel hatlarıyla, ön planda yer alan bir yapı hemen arkasında bu yapıya bitişik bir kule ve kulenin arkasında bir başka yapı oluşturmaktadır. Ön plandaki yapı dar yüzünde dikdörtgen uzun bir kapı girişine sahiptir. Girişteki tesseræ dizilimi kapının yarı açık olduğunu vurgular. Yapının cephe kısmında korunabildiği kadarıyla iki adet kare planlı pencereye yer verilmiştir. Pencere ortadan ikiye bölünerek dört adet kanat detayı sağlanmıştır. Yapı üçgen alınlıklı olup çatı için tahripten dolayı başka bir yorum getirilememiştir. Bu mimarinin hemen sağ kısmında yapının arka kısmına düşen silindirik formda bir kule yer alır. Kule, iki basamaklı bir kaide üzerinde yükselmekte betimde diğer mimarilere göre daha uzun gösterilmiştir. Ön kısımda dikdörtgen uzun bir kapı girişi yer alır. Tesseræ dizilimi diğer kapılarla karşılaştırıldığında bu girişin kapalı olduğunu söyleyebiliriz. Kapının hemen üstünde silüet şeklinde verilen dikdörtgen formda ayrıntının ise pencere açıklığı olabileceği düşünülmektedir. Kulenin çan şeklindeki çatısının en uç kısmında dairesel formda bir eklentiye yer verilmiştir. Kulenin arkasında kalan diğer mekan ise dikdörtgen prizma şeklinde verilmiştir. Mekanın dar yüzünde dikdörtgen uzun bir giriş kapısı yer alır. Yine tesseræ diziliminden kapının aralıklı kaldığını söyleyebiliriz. Yapının formuna uygun üst örtüsü ise tesseræ renkleri baz alındığında üst yapı elemanın kiremit olduğu anlaşılmaktadır. Villanın üstünde yer alan yazıtta villanın sahibi olan “KOCALIA” yazmaktadır.

Mozaik panelinin sağ köşesine gelindiğinde ise hiç şüphesiz ki mozaikteki en ilginç yapı betimi ile karşılaşılmaktadır. Panoda betimlenen beş villa betiminden farklı tarzda yapılmış villa yapısı cepheden tasvir edilmiştir (Kat 8 Levha 22a-b). Korunabilen kısmı ile; bir villa yapısının sur duvarı ile çevrelendiğini görmek mümkündür. Ön yüzünde çok sütunlu bir verandası ionik tarzda düzenlenmiştir. Korunabilen kısmı ile altı adet ion sütunu görülebilmektedir. Sütunların beyaz tesseræ ile verilmesi malzemenin mermer olduğunu vurgular niteliktedir. Sütunların hemen üstü bir sundurma ile kapatılmıştır. Yapının üst kısmına gelindiğinde sol kısımda çatı ile sundurma arasında kalan bölümde kare formunda küçük bir pencere detayı göze

çarpmaktadır. Bu detay ile yapının iki kattan oluşan bir villa olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yapı üçgen alınlıklı bir çatıya sahip olup üçgen alınlığın tam ortasında yine küçük bir pencere detayına yer verilmiştir. Çatı yapıya saçaklık yapacak şekilde oturtulmuştur ve çatının her iki uç köşesinde geometrik formlu süslemelerle yer verilmiştir.

Villanın sağ ve sol kısımdan kanat yaparak çevreleyen bir koruma duvarını mozaik ustası surun çok köşeli olduğunu göstermek adına yapmış olsa da ışık gölge tekniğinin uygulamasında ne yazık ki başarısız olmuştur. Cephede sağ ve sol kısımda iki adet kuleye sahiptir. Sağ kısımdaki kulenin hemen yanında dikdörtgen şeklinde verilen kapı, muhtemel yapıya giriş sağlayan kapıdır. Sol kısımda kalan kulenin büyük bir bölümü tahrip olsa da dikdörtgen formda pencere açıklığını görmek mümkündür. Üst kısmında yer alan yazıtta ise villa sahibinin adı olan “*KAPE...*” yazısı yer alır.

Germanicia Antik Kentinde Mozaik panosunun genelinde ana figürlere göre kısmen daha küçük, sahnede doldurucu bir görev üstlenen altı adet villa betimi asıl konu kapsamında ele alınmıştır. Mozaik panosunda betimlenen altı farklı yapı betimi gerek ikonografi gerekse mimari yönleri incelendiğinde bu yapıların kırsal bölgelerdeki villaların mozaiklere yansımaları olduğunu söylemek doğru bir kanı olacaktır.

Geçmiş yıllarda yapılmış olan yayınlarda yaşam mozaïği İS 3-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹¹⁴. Mozaik panosundaki ikonografi incelendiğinde Hristiyanlık ile ilgili esintiler görmek mümkündür¹¹⁵. Hristiyanlığın 313 Milano Fermanı ile serbest din haline gelmesi betim sanatını da etkilemiştir. Dolayısıyla söz konusu mozaïğin 4. yüzyıldan daha erken bir döneme tarihlendirmek pek doğru olmayacaktır. 7. yüzyıl ikonoklazma dönemden de daha önce bir tarih olması gerektiği düşünülürse mozaïğin İS 4-6. yüzyıla tarihlenmesi doğru olacaktır.

Mozaik panosu üzerinde betimlenen altı adet villanın¹¹⁶ her birinin üzerindeki özel isimler ise muhtemel villanın sahipleri ve dönemin tanınmış kişileri olmalıdır¹¹⁷.

¹¹⁴ Ersoy 2014: 131-136.

¹¹⁵ Germanicia Antik Kenti Mozaikleri Hristiyanlık İkonografisi açısından değerlendirilmesi ile ilgili çalışma için bk. Dumankaya 2018: 9-25.

¹¹⁶ Villaların tipolojileri çalışmanın katalog kısmında ele alınmıştır.

¹¹⁷ Bu durum Antiochia'da birinci topografik bordür I. Panelde betimlenen tez kapsamında ele alınan rustik villa ile benzerlik gösterir.

Villa betimlerinin en ilgi çekicisi son panelin sağ kısmında yer alan villa betimidir (Kat. 8 Levha 22a-b). Bu villa mimarisinin diğer beş villa tipinden farklı olması üzerinde durulması gereken bir konu olmalıdır. Antik kaynaklar, kazılar ve araştırmalar ışığında elde edilen verilerde villa rustikalar ile villa urbanaların iç içe olduğu bilinmektedir¹¹⁸. Dolayısıyla söz konusu yapının villa rustika kompleksinin içindeki zengin toprak sahibi bir kişinin villa urbanası olma ihtimalini de düşünmek gerekir. Bu durum mozaik sanatçısının hayal gücünü kullanmadığı aksine olması gerekeni gerçek mimariyi yansıttığını gösterir niteliktedir.

Bu savı güçlendiren bir diğer bulgu ise Yaşam Mozaığının orta panelinin sol üst köşesinde yer alan villa betimidir (Kat. 5 Levha 18a-b). Söz konusu villanın ionik düzende, sundurma ile kapatılmış üst örtüsü ve portikolu bir giriş kısmı mevcuttur. Aynı tarz mimari Dağlık Kilikia'da Keşlitürkmenli'de tespit edilen bir çiftlik villasında da görülmektedir (Levha 4a). Nitekim Dağlık Kilikia'da çok sayıda örneği bulunan kuleli villa rustikaların (Levha 4a-b, 5a) Yaşam Mozaığında de betim sanatına yansımaları görülmektedir¹¹⁹.

Tüm bu veriler ışığında Germanicia Antik Kenti Yaşam Mozaığında betimlenen kırsal villaların hayal gücünden ziyade sanatçının gördüğünü yansıtması ve yahut gerçek mimariyi birebir mozaik betimi üzerinde yansıttığını söylemek şuan için doğru bir tespit olacaktır.

3.1.3. Zeugma

Bu bölümde ele alacağımız diğer bir kent ise Zeugma'dır¹²⁰.Günümüzde Gaziantep ilinin Nizip ilçesi Belkıs köyü sınırları içerisinde bulunan kent, Fırat Nehri'nin üzerinde stratejik bir konuma sahiptir¹²¹ (Harita 8). Mozaik sanatında zengin bir repertuara sahip olan kentte villa rustika betimi tespit edilen mozaik ise İS 2. yüzyıla

¹¹⁸ Percival 1976: 51. Ayrıca Dağlık Kilikia'da ayrı bir bey evine sahip çiftlik yerleşimlerinin varlığı saptanmıştır. Bk. Aydınoglu 1999: 73.

¹¹⁹ Geç İmparatorluk döneminde Afrika'da ve İmparatorluğun genelinde, kırsal mal sahibine ait büyük ikamet yapılarının karakteristik özelliği olarak da nitelendirilen bu tip villalar Kuzey Afrika Mozaiklerinde de örneklerine sıkça rastlanır. Bk. McKay 1975: 101.

¹²⁰ Kuruluş ismi Seleukeia olan kent, Roma hakimiyetiyle birlikte Yunanca köprü ya da geçit anlamına gelen Zeugma adıyla anılmaya başlanılmıştır. Comfort ve diğ. 2000: 99. İsmi kökeni ise İskender'in Fırat Nehri'ne inşa ettirdiği köprüden gelmiş olmalıdır. Plin. *Nat.* XXXIV.43.

¹²¹ Görkay 2015: 2.

tarihlenen literatüre Pasiphae Daidalos Mozaïği olarak giren taban mozaïğidir. 1999 yılı kazılarında¹²² Poseidon villasında açığa çıkarılan mozaik, olasılıkla villanın triclinium bölümüne ait olmalıdır¹²³.

Pasiphae hikayesinin¹²⁴ anlatıldığı pano 1.50 x 3.00 metre boyutundadır¹²⁵. İç ve dış olmak üzere iki bordür sırasından oluşan panoda sahne dikdörtgen bir çerçeve içerisinde verilmiştir Panonun içerisinde yan yana altı figür yer almaktadır¹²⁶(Levha 23a).

Mozaik panonun sağ üst köşesine gelindiğinde tez konusu dahilinde ele alınan yan yana duran ikiz bir yapı betimi yer alır (Kat. 9 Levha 24a-b). İkiz bir bina şeklinde yükselen yapı muhtemel üç katlı ve beşik çatılıdır. Yapının katları ahşap hatıllarla birbirinden ayrılmış olup kule şeklindeki yapılar 3 parçaya ayrılmıştır. Üçgen çatı yapıya saçaklık oluşturacak şekilde oturtulmuştur. Sağ tarafta kalan yapının uzun yüzünde çatının hemen altında tesserae dizilimi ile gölge düşmüş izlenimi verilmeye çalışılmıştır. Sağ kısımda kalan yapının çatının hemen altında dar yüzde iki, geniş yüzde iki olmak üzere birbirine simetrik toplamda dört adet pencere açıklığına yer verilmiş olup açık zemin üzerinde koyu renk tesserae dizilimi ile verilmiştir. Solda kalan yapının ise yine aynı tarzda fakat yalnızca dar yüzünde iki adet pencere açıklığı yine simetri oluşturacak şekilde verilmiştir. Yapının T kapı girişleri dar yüzlerinde verilmiştir. Sağda kalan yapının uzun kenarının alt kısmında yana yana üç adet kemerli detay görülür. Bunlar soluk bir renk ile verilmeye çalışılmıştır. Benzeri uygulama bitişindeki yapıda yoktur. Yapının çatısındaki kırmızı renkteki tesserae detayı çatının

¹²² Abadie-Reynal-Bulgan 2000: 223; Ergeç 2006: 100-103; Önal 2012: 65-182.

¹²³ Önal 2009: 16.

¹²⁴ Mozaik betiminde yer alan figürlerin yanlarına yazılmış olan isimlerden sahnede anlatılan betimin Girit Kralı Minos'un karısı Pasiphae hikayesi olduğu açıktır. Poseidon krala, kurban edip kendisine adaması için beyaz bir boğa gönderir. Ne var ki kral, tanrının isteğini yerine getirmez ve boğayı kendisine saklar. Bunun üzerine öfkelenen Poseidon, Eros'u göndererek Minos'un karısı Pasiphae'yi boğaya aşık eder. Boğayla birlikte olmayı arzulayan Pasiphae ise usta marangoz Daidalos'a giderek ondan bir inek maketi yapmasını ister ve yapılan maketin içine girerek boğayla birlikte olur. Bu birlikteliğin sonucunda ise Minotauros adında bir yaratık dünyaya gelir. Bu olayların üzerine Kral Minos bu yaratığı *Labyrinthos* adında, karmaşık bir yapıya hapseder. Erhat 1989: 225-6, 260.

¹²⁵ Görkay 2015: 100.

¹²⁶ Figürlerin hemen yanında verilen yazıtlar ile sahnenin solunda oturan kadının Pasiphae (ΦΑΚΙΦΑΗ), ayakta duran yaşlı kadının Tropos (ΤΡΟΦΟC), sakallı olan erkeğin Daidalos (ΔΕΔΑΛΟC) ve sahnenin en sağında oturur vaziyette eliyle tuttuğu ağacı şekillendiren gencin İkaros (ΕΙΚΑΡΟC) olduğu bilinmekte olup betimde yalnızca Pasiphae ve Tropos arasındaki genç kızın adı hakkında bir bilgi yoktur. Betim alanında ayrıca sol alt köşede Minos Boğası'nın kesik başı bunun hemen sol yanında eros, sağ üst köşede ikiz mimari yapı ve betim alanın arka planında taşıyıcı unsur olarak pilasterlerin kullanıldığı ve arşitravda perde bulunan bir yapının ön cephesi görünmektedir. Şahin 2013: 34-35. Mozaik İkonografisinin detayı için ayrıca bk. Şahin 2014: 33-44.

kiremit olduğunu vurgular nitelikte olup her ikisinin köşesinde de akroter detayı verilmiştir.

Söz konusu mozaik için bugüne kadar bir çok yayın yapılmış olup farklı görüşler öne sürülmüştür. Arka plandaki ikiz yapı betimi için Minotauros'un yaşadığı labirintosu simgelediğini savunan bir görüş bulunmaktadır¹²⁷. Bunun dışında bu hikayenin Daidalos'un atölyesinde geçtiğini ve bu binaların Kral Minos'un sarayını betimlediği de bir başka görüştür¹²⁸. Ancak Şahin'e göre labirintos betimi ikonografide bina olarak değil de iç içe geçmiş desenler ile gösterilmektedir¹²⁹. İkonografinin yeniden ele alınmasıyla¹³⁰ mozaikte arka planda betimlenen plasterli yapıdaki kumaş detayının yalnızca süs amaçlı değil bunun tiyatro dekorunu gösterdiği dolayısıyla arka plandaki ikiz yapının olayın doğada geçtiği gösteren bir sahne dekoru olması gerektiği savunulmuştur¹³¹.

Tüm bu görüşler neticesinde söz konusu yapının mimarisi incelendiğinde bitişik nizamdaki duruşu, birden fazla kat sayına sahip olması, pencere ve kapı detayları, beşik çatısı, çatısında verilen akroter betimleri betimlerde yer verilen kır villalarında olan benzer özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca yapı betiminin mozaik panosundaki konumu asıl konu ile ilgili değil de burada sahnenin açık havada geçtiğini göstermek adına yapılmış bir betim olabileceği görüşü ağır basmaktadır. Son olarak yukarıda da bahsedildiği gibi labirintos betimin ikonografide bina olarak betimlenmeyip iç içe geçmiş geometrik desenlerle veriliyor oluşu bu savı güçlendiren başka bir kanıttır. Dolayısıyla bu yapının şu an için mitolojik bir sahnede ki tek örneği olması açısından da önem taşıyan bir kır villasını simgelediği kanaatindeyiz.

¹²⁷ Ergeç 2006: 101; Önal 2009: 19; Dunbabin 2016: 103.

¹²⁸ Görkay 2015: 13.

¹²⁹ Şahin 2013: 43.

¹³⁰ Ayrıntılı bilgi için bk. Şahin 2013: 33-44.

¹³¹ Şahin 2013: 43.

3.2. Kuzey Afrika Bölgesi

Roma İmparatorluğu'nun en güneyinde yer alan ve tez kapsamı doğrultusunda ele alınan bir diğer bölge ise Kuzey Afrika'dır (Harita 9). Söz konusu bölge İmparatorluğun en fazla kentleşmiş coğrafyası olup zenginliği tarıma dayanmaktaydı. Özellikle zeytin ve tahıl bölge için önemli bir ekonomi kaynağıydı¹³².

Geç Antik Çağda, kır yaşamının ve kır villalarının tasvir edildiği mozaik örnekleri Kuzey Afrika eyaletlerinde yoğun bir şekilde karşımıza çıkar¹³³. Mozaiklerin büyük bir kısmı İS 4. yüzyıla aittir. Kartaca gibi büyük kentlerden örnekler görüldüğü gibi daha küçük yerleşimlerde de önemli örnekler görmek mümkündür¹³⁴.

İS 3. yüzyıldan itibaren hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nda resmi din kabul edilmesi İS 4. yüzyılda Kuzey Afrika'da bazı isyanlara sebebiyet vermiştir. Devam eden süreçte bazı şehirler yıkılmış ve kır yaşamı ön plana çıkmaya başlamış bir çok kır burjuvasının da güçlenmesine sebep olmuştur. Tüm bu gelişmeler sonucunda pastoral temalı sahnelerin işlendiği mozaikler üzerindeki ikonografi, ilk olarak Kuzey Afrika'da popüler olmuş ve oradan diğer eyaletlere yayılmış olmalıdır¹³⁵.

Dunbabin "The Mosaics of Roman North Africa" kitabında Kuzey Afrika mozaiklerini ikonografik açıdan kategorize etmiştir¹³⁶. Tez kapsamı doğrultusunda kırsal villa betimi ise yalnızca av sahnelerinde ve gerçekçi tür olarak kabul edilen kırsal manzaraların konu alındığı mozaikler üzerinde karşımıza çıkmaktadır.

Bu bölümde villa rustika betimi tespit edilen Kartaca, Tabarka, Zliten ve Konstantine mozaikleri kendi alt başlıklarında anlatılmaya çalışılacaktır.

3.2.1. Kartaca

Günümüzde Tunus sınırları içinde olan kent (Harita 10); Antik çağda zenginliğini konumuna borçluydu. Kuzey Afrika kıyısında bir yarımada üzerinde kurulmuş, Akdeniz havzasına olan hakimiyeti ile önemli bir kent durumuna ulaşmıştır¹³⁷.

¹³² Freeman 2013: 523.

¹³³ Blazquez-Martinez 1997: 112-117.

¹³⁴ Dunbabin 1978: 14.

¹³⁵ Abed 2006: 25-26.

¹³⁶ Diğer mozaik temaları için bk. Dunbabin 1978: 46-222.

¹³⁷ Freeman 2013: 372.

Mozaik repertuarı konusunda da zengin örnekler sunan Kartaca kentinde İS 2. yüzyılın ikinci çeyreğinde kesinlikle bir mozaik atölyesinin varlığından bahsedilmektedir¹³⁸.

Konumuz dahilinde Kartaca'dan dört adet villa rustika betimli mozaik tespit edilmiş olup aşağıda önem sırası gözetmeden bu mozaiklerin anlatımına yer verilecektir.

Literatüre Kartaca Dominus Julius Mozaigi olarak geçen mozaik İS 4. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir (Levha 25a). Dikdörtgen bir pano içerisinde çift bordür ile bezenmiş sahne 3 bölüme ayrılmıştır. Üç ayrı bölüm içerisinde Kuzey Afrika'nın kırsal hayatını anlatan panonun büyük bir bölümünü orta panelde betimlenen yapı oluşturur. Asıl gösterilmek istenen de bu yapı gibidir ve olaylar bu yapının etrafında dönüyor izlenimini seyirciye başarılı bir şekilde verir. İhtişamlı bir çiftlik mülkünün karakteristik faaliyetleri, her köşede, her mevsime özgü etkinliklere bölünmüş ve mülkün soylu kadın ve erkek sahipleri etrafında düzenlenmiştir. Üst panelde başlıca tema, her mevsim çiftlik tarafından üretilen hediyelerin soylu tarafından alınmasıdır (Levha 25b). Sahnenin ortasında soylu kadın kline üzerinde oturmaktadır. Klinenin hemen altında bir tavuk kümesi ve yemlenen kümes hayvanları betimine yer verilmiştir. Kline üzerinde oturur soylu kadın oldukça rahat bir pozisyonda sağ elinde ayna tutmaktadır. Bu figüre doğru yönelmiş sahnenin solundan iki, sağından bir kişi ellerinde çeşitli hayvan ve bitki getirmektedir. Burada asıl anlatılmak istenen villa sahibi soylu kadına çiftliğin mahsüllerini ve hayvanlarını göstermek için sıralanan çiftlik çalışanları olmalıdır. Öte yandan sağ üst köşede saz kamıştan bir çoban kulübesi ve kapısına bağlı bir köpek hemen yanında olgun mısır tarlası bulunmaktadır. Bu betimin hemen altında ağaç dibine oturmuş muhtemel çoban figürü ve hemen önünde otlayan koyun betimine yer verilmiştir. Bunların dışında bu figürlerden daha küçük betimlenen karşılıklı iki kişi ise ağaçtan dökülen zeytinleri toplamaktadır. Bu betimler ana konuyu pekiştirici yan unsurlardır.

Gösterişli yapının büyük bir kısmını doldurduğu orta panelde ise (Levha 25c); sol kısımda atın üstünde bir soylu hemen yanında hizmetkarı betimlenmiştir. Burada mülkün sahibi evine gelmiş olmalıdır ki köle elini soyluya doğru uzatmış atından inmek üzere olduğu vurgulanmak istenmiştir. Öte yandan panelin sağ kısmında bir figürün

¹³⁸ Dunbabin 1978: 21.

tahrip olması nedeniyle yorum yapılamaması fakat hemen yanında diğer figürün elinde mızrağı ve ağı ile betimlenmiş olması nedeniyle muhtemel iki avcı figürü yanlarında tazıları ile avlanmak için villadan uzaklaşma sahnesi konu edinilmiştir. Villadan avlanma için ayrılma sahnesi bu dönem mozaikleri için geleneksel bir konudur¹³⁹.

Mozağin alt paneline gelindiğinde, genel hatlarıyla mülkün sahip ve sahibesinin çevresinde dönen olaylar konu alınmıştır (Levha 25d). Sol tarafta oldukça gösterişli kıyafeti, kulağında küpesi ve başında diademi ile soylu olduğu vurgulan kadın sütuna yaslanmış şekilde ayakta betimlenmiştir. Hemen arkasında çevresi güllerle çevrili koltuk betimi yer alır. Soylu kadının solunda ona doğru yönelmiş gül dolu sepeti taşıyan bir hizmetkar, sağ kısmında ise bir elinde mücevher kutusu, diğer elindeki kolyeyi soylu kadına sunan bir hizmetli figürüne yer verilmiştir. Sahnenin sağ kısmına gelindiğinde iki ağaç arasında soylu erkek ayaklarını bir platform üzerine koymuş tabure üzerinde oturmaktadır. Karşısında ona doğru yönelen sırtında su kuşu taşıyan figür elindeki parşömeni soyluya uzatmaktadır¹⁴⁰. Soylu erkeğin hemen arkasında kompozisyona doğru yönelen sırtında sağ eliyle destek verdiği üzüm dolu küfesini taşıyan sol elinde de tavşan tutan bir figüre yer verilmiştir.

Sahnenin orta panelinin büyük bir oranı, olay örgüsünün etrafında döndüğü gösterişli bir yapı betimine ayrılmıştır (Kat. 10 Levha 26a-b). Yapının tamamı düzgün kesme taş ile yapılmıştır. Cepheden tasvir edilen mülkün, ön cephesinde kemerli bir forma sahip ahşaptan oldukça süslü bir kapıya yer verilmiştir. Kapının hemen üst kısmında on altı adet ion sütunuyla bezeli revaklı bir bölümü seyirciye sunulmuştur. Sütunların beyaz tesseraelerle özenle işlenmiş olması bu bölümün mermer olduğunu ustalıklı vurgulamıştır. Revaklı kısmın hemen üst tarafında küçük kare formlu çoklu pencere açıklıkları sıralı bir şekilde verilmiştir. Ön ana cephenin her iki yanında birbirine simetrik yükselen konik çatılı dikdörtgen iki kule yer alır. Her iki kuleninde ön ve yan cephelerinde dikdörtgen formunda birer pencere açıklığına yer verilmiştir. Alt kısımlarında ise yine aynı formda iki kapı girişi yer alır. İlginç olan nokta soldaki kulenin kapısı tamamen açıkken, sağdaki kapının kapısı yarı açıktır ve bu sayede kulelerdeki kapılarında ahşap olduğu netlikle görülmektedir. Bu ana yapının arka

¹³⁹ Dunbabin 1978: 119-121.

¹⁴⁰ Parşömenin üzerinde okunabilen “IV DOM” harfleri, “IV (LIO) DOM (INO)” önerisiyle tamamlanmış olup Julius Dominus’un villası olarak belirtilmiştir. Mozağe ismini veren de bu yazıt olmuştur. Dunbabin 1978: 121.

kısmına düşen farklı işlevlerde başka yapılarda görülmektedir. Ana yapının sağ arka kısmında kubbeli çatılı dört adet silindir formunda yapı görülmektedir. Bu yapıların en büyüğünde çatısında hiç bir ayrıntı verilmezken diğer üçünün bacasından dumanlar tütmektedir. Önde büyük kubbeli yapının iki yanındaki ondan daha küçük yapıların kemer formunda muhtemel birer pencere açıklığına yer verilmiştir. Pencereleler tıpkı ana grişi kapısında olduğu gibi ahşaptan ve bezemelidir. Bu dörtlü kubbeli yapının villaya ait bir hamam kompleksi olması muhtemeldir. Yapı kompleksinin hemen sol kısmında dikdörtgen planlı, kiremit çatılı başka bir yapı betimi görülmektedir. Yapıda görülebildiği kadarıyla iki adet dikdörtgen pencere açıklığına yer verilmiştir. Bu yapı da villanın muhtemel farklı bir işlevde kullanılan başka bir mekanı olmalıdır. Bu mekanın hemen yanında ki palmye ağacı ise bu coğrafyayı temsil etmesi açısından önemli bir detaydır.

Kartaca'dan bulunan bir diğer mozaik betimi ise günümüzde Bordo Müzesi'nde sergilenmekte olup İS 5. Yüzyıla tarihlenmektedir. Dikdörtgen bir pano içerisinde anlatılan sahnede sol tarafta bir yapı, yapının hemen yanında sağa doğru yönelen profilden verilmiş oldukça heybetli bir atın üstünde soylu erkek figürü betimine yer verilmiştir (Levha 27a). Atın üzerindeki figür yüzünü seyirciye doğru dönmüş ve sağ eline kaldırarak selam verir ya da veda eder bir duruş sergilemektedir. Figürün pelerini atın gidişini vurgulamak adına havalanmış bir şekilde resmedilmiştir. Kompozisyonun sol kısmında bir yapı betimi asıl konuyu temsil etmektedir (Kat. 11 Levha 28a-b). Yapı oldukça yüksek ve korunaklı bir sur duvarı içinde iki adet kulesiyle betimlenmiştir. Kesme taştan bir duvar örgüsü kullanılan yapının çatısı kiremit döşeli ve koniktir. Cephe kısmında kalan kulenin iki adet dikdörtgen şekilde penceresi vardır. Koruma duvarının içerisinde ise bir adet yapı görünmektedir. Duvar ile aynı duvar örgüsüne sahip yapının üçgen alınlıklı çatı mimarisi kiremit örtülüdür. Çatının üçgen alınlığında kare formulu bir pencere açıklığına yer verilmiştir. Yapının yan yüzünde uzun dikdörtgen muhtemel bir pencere açıklığı betimlenmiştir. Üçgen alınlığın ucunda yine ters üçgen formunda bir akroter çatıyı süslemektedir.

Kompozisyonun geneline bakıldığında korunaklı kırsal bir villa ve muhtemel villasından ayrılan atın üzerinde soylu betimine yer verilmiştir.

Kartaca'dan ele alınan bir diğer örnek ise dikdörtgen bir pano içerisinde verilen sahnenin büyük bir bölümünü kaplayan orta kısımda yapı betimi, yapının sol kısmında

mimariye doğru yönelen atın üstünde bir figüre yer verilmiştir (Levha 29a). İS 5. yüzyıla tarihlenen kompozisyon sol altta karşılıklı birbirine koşan muhtemel iki geyik ile tamamlanmıştır. Kırsal bir manzaraya yer verilen betimde sahnenin asıl konusunu oluşturan yapıya doğru yönelen sol kısımda bir at ve atın üzerinde bir figür yer alır. Varış noktasının yapı olduğunu düşünürsek figür muhtemel bu yapının sahibi soylu bir kişidir ve evine dönüşü resmedilmiştir. Görkemli yapının (Kat 12 Levha 30a-b) sağ kısmının büyük çoğunluğu tahrip olmuştur. Ancak betim yine Kartaca'dan ele alınan Dominus Julius Mozaïği'ni anımsatmasını açısından önemlidir¹⁴¹. Üç farklı konik çatılı muhtemel kuleli bir mimariye sahip olan yapının cephe kısmında çok sütunlu bir revak kısmı bulunmaktadır. Yapı her ne kadar aşınmış olsa da sütunların beyaz tesseræe olarak gösterilmesi mermer görüntüyü vurgular niteliktedir. Bu ayrıntı ile Germanicia antik kentinde yaşam mozaïğinde betimlenen villa betimini anımsatır şekildedir (Kat. 8 Levha 22a-b).

Kartaca kentinden ele alınan üç adet mozaik panosunda kırsal villa betimleri anlatılmaya çalışılmış kısaca ikonografilerine değinilmiştir.

Anlatımda ilk olarak yer verilen Julius Dominus Mozaïği antik çağ mozaik sanatı için oldukça özgün bir örnektir. Burada önemli olan nokta merkezde betimlenen gösterişli kırsal villa onun çevresinde dönen çiftlik hayatıdır. Kırsal çiftliklerin ne denli modern olduğunu bu örnekte açıkça görüyoruz. Ayrıca bir çiftlik hayatında villanın sahipleri ve yanında çalışan insanların faaliyetlerini, günlerinin nasıl geçtiğini mozaik sanatçısı gerçekçilikle anlatmıştır. Villa sahibi ihtişamlı yapısının yanı sıra oldukça gösterişli hayatını da seyirciye oldukça net vurgulamak istemiş olmalıdır.

Özellikle, söz konusu bölge mozaiklerinde bir diğer önemli husus, villadan avlanma için ayrılma ve geri dönme sahnesi geleneksel bir konu olmuştur¹⁴². Nitekim Kartaca'dan ele alınan üç mozaikte de benzer ikonografiye yer verilmiştir. Julius Dominus Mozaïğinin orta panelinin sol tarafında çiftliğine gelen figür, sağ kısımda çiftlikten av için ayrılan başka figürler betimlenmiştir. Aynı durum Kartaca'da ele aldığımız kırsal villa betimli diğer iki örnekte de geçerlidir. Birinci örnekte villa sahibi atının üzerinde villasından uzaklaşırken diğer mozaik betiminde atın üstünde bir kişi villasına doğru yol almıştır.

¹⁴¹ Lavin 1963: 242.

¹⁴² Dunbabin 1978: 120.

Kapsam içinde yer verilen üç farklı villa betiminde Julius Dominus mozağindeki villa diğer iki örnekte ki villadan oldukça heybetli gösterişli ve kompleks şekilde betimlenmiştir (Kat. 10 Levha 26a-b). Benzer tarzı diğer mozaik panosundaki villada da görmek hemem hemen mümkündür (Kat. 12 Levha 30a-b). Revaklı avlu ve ana mekanın çift kule mimarisiyle donatılması aynı türün yansımasıdır. Ancak Kartaca'daki diğer örnek kuleli büyük avlu duvarı içinde bir mekan ile daha komplike bir yapıyı tasvir etmektedir (Kat. 11 Levha 28a-b). Bu durum soylu villa sahiplerinin gösterişi gösterme çabası ile de ilgili bir durum olabilir kanaatindeyiz.

3.2.2. Konstantine

Kuzey Afrika'dan ele aldığımız ve tek bir örnekle tez kapsamına giren kent ise Cezayir'de yer alan Konstantine'dir (Harita 11). İS 4. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen, mozaik panosunda iki farklı panel içerisinde kompozisyona yer verilmiştir (Levha 31a). Üst panelde muhtemel kaplanın geyiği avlama sahnesi konu alınmıştır. Kaplanın tüm yırtıcılığı ile pençeleri arasında aldığı geyiğin mahlubiyeti mozaik ustası tarafından seyirciye sunulmuştur. Alt panele gelindiğinde, sahnenin ortasına konumlandırılan bir yapı betimi ile karşılaşılmaktadır. Hemen önünde seyirciye dönük pozisyonda genç bir erkek figürü, sol kısmında ise profilden siyah bir köpek betimine yer verilmiştir. İki figürün bu denli büyük olmasının sebebi muhtemel sanatçının arkada kalan yapının uzakta olduğunu vurgulamak istemesidir. Bunların dışında çeşitli ağaç ve çalılıklarla kompozisyon tamamlanmıştır.

Panelin ortasında cepheden tasvir edilen mekanın (Kat. 13 Levha 32a-b) çatı mimarisi için bir fikir yürütülemedi. Alt katı tesme taş ile örülü bir duvar işçiliğine sahiptir. Bu kısımda ortada kemerli, yanlarda dikdörtgen planlı üç adet kapı girişine yer verilmiştir. Sağ kısımda kalan kapı soldakine göre daha büyük betimlenmiştir. Mekanın ikinci katında sağ ve sol kısımlarda üç sütun, iki kemerden oluşan bir mimari ile karşılaşılmaktadır. Bunların ortasında ise dört ion sütunlu bir mimari detayı ile revak verilmiştir.

Konstantine kentinden yalnızca bir adet kırsal villa betimli mozaik tespit edilmiş ve yukarıda ikonografisine ve söz konusu yapı tasvirine değinilmiştir. Mozaik panosunda yer verilen sahne genel hatlarıyla av temasıdır. Yapı betimi ve çevresindeki

kompozisyon şekil bakımından Kartaca ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca yapının mimarisi incelendiğinde yine Kartaca mozaiklerindeki iki yapıyla (Kat 10 Levha 26a-b, Kat. 12 Levha 30a-b) aynı tarzda mimariyi yansıttığı açıktır.

3.2.3. Tabarka

Kırsal villa tasvirli en güzel mozaik örneklerini sunan Kuzey Afrika'da ki bir diğer kent ise Tunus'un kuzeyinde yer alan Tabarka'dır (Harita 12). Bu kentte üç adet mozaik üzerinde villa rustika betimi tespit edilmiştir. Aynı villaya ait olan taban mozaikleri için Dunbabin, Julius Dominus Mozaığı tarzında olup kesinlikle aynı atölyeden çıkmış olduğu görüşünü savunmaktadır¹⁴³.

Anlatımda yer verilecek ilk mozaik İS 4. yüzyıl sonu 5. yüzyıl başı tarihlenen villaya ait taban mozaığıdır¹⁴⁴. Apsidal formda panel içerisinde süslü bir bordüre sahip olan sahne alanında pastoral hayattan bir kesit sunulmuştur (Levha 33a). Mozaığın merkezi büyük bir yapıya ayrılmıştır. Bu yapı etrafında çeşitli ağaç ve çalılıkların dışında sülün ördek kaz gibi kanatlı hayvanlara yer verilmiş ayrıca zeminde bir su birikintisi detayı vurgulanmıştır. Bunlardan kalan boşluklar ise tıpkı Julius Dominus Mozaığının alt panelinde gördüğümüz gül bitkileriyle bezenmiştir (Levha 25d). Kompozisyon alanının merkezindeki yapı tasvirinde (Kat. 14 Levha 34a-b), konik çatılı dikdörtgen gövdeli birbirine simetrik iki kulenin arasında dokuz sütun ve sekiz kemerden oluşan bir revak betimini yer verilmiştir. Burada sanatçı merkezi bir avluyu göstermeye çalışmıştır. Sütunların beyaz tesseraelerle verilmesi yine diğer örneklerde olduğu gibi mermer görüntüyü vurular niteliktedir. Yapının konik çatılı kuleleri 4/3 profilden verilerek iki yüzüde seyirciye başarılı bir şekilde gösterilmiştir. Kulelerin yan yüzlerinde ikili kemer formunda pencere detayına yer verilmiştir. Ön cephelerinde ise kafes tarzında ikişer pencere ve hemen altında dikdörtgen formunda kapı girişleri betimlenmiştir. Kuleli ve revaklı bu binanın önünde, yedi kubbeli başka bir mekana yer verilmiştir. Mekanın ön cephesinde beş adet kafes pencere detayı vurgulanmıştır. Bu mekanın sağ tarafında kemerli, tıpkı pencerelerde olduğu gibi kafesli bir kapı girişi betimlenmiştir. Bu mekanın soluna gelindiğinde ise kırma çatılı ve kiremit döşeli başka bir ek bina ile karşılaşılmaktadır. Yapının çatısında üç adet akroter bulunmaktadır.

¹⁴³ Dunbabin 1978: 122.

¹⁴⁴ Blazquez-Martinez 1997: 112.

Alınlığında ise kemer formunda üç adet pencere detayı vurgulanmıştır. Yapının ön cephesinde dikdörtgen formunda kapı girişine yer verilmiştir.

Yapıya genel hatları ile bakıldığında kompleks halinde kırsal bir villa ile karşılaşılmaktadır. Çift kuleli revaklı ana mekan önünde kubbeli ek bir bina ve hemen yanında muhtemel silo yapısı (horreum) betimlenmiştir.

Tabarka'dan ele alınan diğer mozaik ise aynı yapıda bulunmuş olup İS 4. yüzyıl sonu 5. yüzyıl başına tarihlenmektedir. Apsidal formda bir kompozisyon alanı oluşturulan mozaik panosu süslü bordürlerle bezenmiştir (Levha 35a). Yine pastoral bir hayatı temsil eden sahnenin büyük bölümünü orta kısımdaki yapı oluşturur. Yapının sağ köşesinde mekana bağlı bir deve figürünü yer verilmiştir. Yapının arka kısmına düşen bölgede kayalık bir alan bu kayalığın üstünde çeşitli kuş figürleri, mekanın hemen arkasında ise üzüm sırasına yer verilmiştir. Sol alt köşede ise oturur vaziyette bir kadın ip eğirmektedir. Bunların dışında kompozisyon çeşitli ağaç ve otlayan küçük baş hayvan figürleri ile tamamlanmıştır.

Mozaik panosunun asıl konusu oluşturan yapı betiminin (Kat. 15 Levha 36a-b) ön cephesinde iki kule arsasında kalan yedi kemerden oluşan bir revak görülmektedir. Yine burada da revakların mermer olduğu vurgulanmıştır. Her bir kemer arasında da kafes pencere detayına yer verilmiştir. Revaklı mekanın sağ kısmındaki kulenin üst bölümü kemerli olup kemer formu iki adet ion sütunu ile desteklenmiştir. Yine bu sütunlarında mermer olduğu başarılı bir şekilde sunulmuştur. Kulenin alt kısmında ise yapıya orantısız oldukça büyük dikdörtgen bir kapı detayına yer verilmiştir. Bu kapıya bağlı bir adet deve figürü betimi bulunmaktadır. Blazquez bu binanın bir silo olabileceği fikrini savunmaktadır¹⁴⁵. Ancak kapının bu kadar büyük verilmesi ve hemen önünde bir binek hayvanının bağlı olması buranın bir ahır girişi olabileceği sorusunu da akıllara getirmelidir. Kapının sol alt köşesinde verilen ahşap merdivenle revaklı bölümün üstüne çıkıldığı vurgulanmak istenmiştir. Bu merdivenle muhtemel villa sahiplerinin yaşam alanı olan ana mekana çıkılmaktadır. 4/3 profilden gösterilen düz çatılı muhtemel ana bina kompleksin tam ortasında betimlenmiştir. Mekanın iki yüzünde de ikişer adet kafes pencere açıklığı yer almaktadır. Yan yüzde dikdörtgen formda bir adet kapı girişine yer verilmiştir. Yapının sağ tarafındaki dikdörtgen formda düz çatılı kule bölümüne

¹⁴⁵ Blazquez-Martinez 1997: 114.

gelindiği yine 4/3 profilden gösterilmiş olup her iki yüzünde ikişer adet kafes pencere detayına yer verilmiştir. Bu kulede herhangi bir kapı detayı bulunmamaktadır.

Tabarka'dan kırsal villa betimli son örnek ise İS 4. yüzyıl sonu 5. yüzyıl başına tarihlenen yine apsidal planlı bir betim alanı içinde süslü bordürlerle çevrili mozaik panosudur (Levha 37a). Diğer iki örnekten farklı olarak burada panonun merkezini  mekan süslemektedir (Kat. 16 Levha 38a-b). Fakat diğer panolardaki kadar ihtişamlı yapılar değildir. Mekanların dışında kompozisyon üzüm sıraları, çeşitli ağaç ve dört kuş figürüyle tamamlanmıştır. Merkezde daha büyük betimlenen ana bina 4/3 profilden gösterilmiş beşik çatısı kiremitle örtülü oldukça sade betimlenmiş bir yapıdır. n yüzünde bir adet kafesli bir adet ızgaralı pencere detayına yer verilmiştir. Hemen altında dikdörtgen formda bir kapısı yer almaktadır. Yan yüzde yalnızca bir adet kafesli penceresi mevcuttur. Ana mekanın her iki yanında ek mekanlar yer alır. Sağdaki muhtemel tek katlı yapı cepheden verilmiş çatısı kiremit örtülüdür. n cephesinde üç adet kafes pencere ve bir adet dikdörtgen formda kapı detayı bulunmaktadır. Soldaki mekana gelindiğinde bitişik nizamda iki yapının varlığı ile karşılaşılmaktadır. Her iki yapısında sundurma çatısı basit tarzda muhtemel sazlıklarla örtülüdür. Sağdaki yapı 4/3 profilden verilmiş olup n yüzünde bir adet kapıya yan yüzünde ise bir adet kafes pencereye yer verilmiştir. Yapıda ayrıca yine çatı mimarisiyle aynı başka pencerenin hemen altında başka ikinci bir sundurma detayı da yer verilmiştir. Bitişindeki diğer yapıda ise aynı tarzda bir adet pencere dışında herhangi bir detay bulunmaktadır.

Sahnenin alt kısmında yer alan iki adet mekan ile mozaik sanatçısı kompleks yapıyı başarıyla vurgulamıştır. Sağ tarafta cepheden betimlenen yapının zemin katının üstüne eklenen dört adet yana yana verilen ek katlar mekanın ikinci katını vurgular niteliktedir. Yapının birinci katının cephe yüzünde üç adet kafes pencere ve yine 3 adet kapı girişine yer verilmiştir. İkinici kat olarak nitelendirildiğimiz katların  aynı boyuttayken en sağdaki diğerlerinden daha yüksektir. En soldaki hariç diğer üçünde birer adet kafes pencere yer alır. Düz atılı dört mekanında herbiri sazlıkla kapatılmıştır.

Kompozisyonun sol kısmında kalan diğer yapılar topluluğu ise her biri farklı boyutta bitişik nizamda üç adet mekanın varlığından oluşmaktadır. Diğer ek mekanlarda olduğu gibi burada tümünün düz çatısı sazlıklıklarla kapatılmıştır. En soldaki yapı muhtemel tek katlıdır. Devam eden mekanlar sırasıyla üç ve iki katlı olarak

tasarlanmıştır. Tüm mekanlarda kafes pencere detayına yer verilmiştir. Yalnızca üç katlı olan yapının dikdörtgen bir kapı girişi mevcuttur.

Tabarka'dan ele alınan aynı yapıya ait üç ayrı mozaik panosunda apsidal plan içerisinde üç farklı kırsal yapı mimarisi ile karşılaşılmaktadır. Üç mozaik betiminde de ikonografi kırsal sahnelerdir. Anlatımda yer verilen mozaik betimleri Kartaca örneklerinden (Kat. 10 Levha 26a-b) ikonografik açıdan ayrılmalıdır. Kartaca'da mülkün ve sahiplerinin zenginliği ayrıca üretimin içerikleri açıkca vurgulanılmak istenirken Tabarka örneklerinde mozaik sanatçısı yalnızca kırsal yapıları ve çevresindeki doğayı anlatarak kendini sınırlandırmıştır. Muhtemelen sanatçı bu üç örnekte gerçek kompozisyonu temsil etmeyi amaçlamıştır. Dunbabin'e göre üç apsisin birlikte değerlendirilmesi ile tüm bir mülkün portresini göstermesi muhtemeldir; bir kırsal kurumun üç geleneksel bölümünü; villa urbana, villa rustica ve villa fructuaria'yı oluşturacaklardır¹⁴⁶. Nitekim sahneler incelendiğinde ve bir bütün olarak ele alındığında villa urbana, villa rustica, villa fructuaria'nın betimlediği kırsal bir kompleks yorumu doğru bir sonuç olacaktır. Dolayısıyla antik yazar Columella'nın önerdiği ideal bir çiftlik yapısındaki üç yapı unsurunun¹⁴⁷ mozaik betiminde karşılaştırılması antik metinlerle, mozaik betimleri arasındaki paralelliği gözler önüne sermektedir.

3.2.4. Zliten

Tez kapsamı bünyesinde Kuzey Afrika bölgesinden ele aldığımız bir diğer kent ise Zliten'dir (Harita 13). Burada iki adet villa rustica betimli mozaik panosu tespit edilmiştir.

İlki İS 3. yüzyıla tarihlenen villaya ait taban mozaiğinde, mozaik panosunda harman sahnesi konu alınmıştır (Levha 39a). Kompozisyonun neredeyse tamamını harman alanında yoğun bir çalışma içerisinde olan çiftçiler ve onların çevresindeki atlar ve sığırlar oluşturmaktadır. Sol alt köşede ise bir ağacın kenarında alçak bir tabure üstünde oturan muhtemel çiftlik sahibi hitap eder pozisyonuyla çalışanları yönlendirir vaziyettedir. Mozaik sanatçısı ana kompozisyonun üst kısmında daha uzakta olduğunu

¹⁴⁶ Dunbabin 1978: 123.

¹⁴⁷ Colum. I.4.10.

vurguladığı bir yapı kompleksi betimlemiştir (Kat 40 Levha 40a-b). Bitişik nizamda duran dört adet yapının oluşturduğu kır villası, mozaik panosunda yer verilen konuyu pekiştirir durumdadır. Yapının en büyük bölümünü düz çatılı, dokuz adet sütun, on adet kemerden oluşan revak kısmı oluşturur. Sanatçı mekanın büyük bir avlusu olduğunu vurgulamak ister gibidir. Bu revaklı kısmın sağ tarafında silüet şeklinde hiç bir detayı görülmeyen yapı muhtemel kare planlı küçük bir kulübedir. Revağın sol kısmına gelindiğinde 4/3 profilden verilen düz çatılı bir mekan seyirciye sunulmuştur. Mekanın ön cephesinde dikdörtgen büyük bir kapı girişi, hemen üstünde iki adet pencere açıklığına yer verilmiştir. Yapının yan yüzünde bir adet pencere detayı görülebilmektedir. Bu yapının hemen yanında ondan daha küçük düz çatılı basit formda bir mekan görülür. Mekanın cephe kısmında üç adet pencere açıklığı dışında herhangi bir detay görülmektedir.

Zliten'den ele alınacak örnekler içinde en büyük tahribe uğramış bu yüzden sağlıklı bir yorum yapılması oldukça zor olan mozaik betimi İS 3. yüzyıla tarihlenmektedir. Ancak sahnenin geneline bakıldığında otlar pozisyonunda küçük baş hayvanlar ve tarlalarda toprak ile uğraşan figürlerin varlığı kompozisyonun konusunu anlamakta yeterli olmuştur (Levha 41). Kırsal yaşamın anlatıldığı mozaik panosunun sol üst kısmında silüet şeklinde görülen bir yapı betimine yer verilmiştir (Kat 18 Levha 42a-b). Basit kare formlu bir yapı ve hemen onun bitişiğinde dikdörtgen formlu bir kule yer verilmesi ile kompleks mekan tamamlanmıştır. Kırma çatılı dikdörtgen mekanın ön cephesinde üç adet pencere detayına yer verilmiştir. Bitişindeki kulede, seyirciye bakan yüzünde silüet şeklinde birbirine simetrik iki pencere açıklığı farkedilmektedir.

Zliten'den ele alınan kapsam içerisinde iki mozaik panosunun kısaca ikonografisi ve yapıların tanımı yukarıda anlatılmıştır.

Önceki bölümlerde değerlendirilen Kartaca ve Tabarka mozaiklerinden farklı olarak burada yapılar, kompozisyonda ön plana çıkmayıp arka planda daha uzakta betimlenmiştir. Zliten'de ki ideoloji Kartaca, Tabarka ve Konstantine kentlerinden daha farklıdır. Buradaki amaç Julius Dominus Mozaigi'nde olduğu gibi refah ve ihtişamı göstermek olmamalıdır. Sanatçı iki mozaik betiminde de tarımsal organizasyonu ön planda tutup, kırsal yapıları mozaik panosunun ortasına konumlandırmak yerine,

yapıları yalnızca konuyu pekiştirmek adına daha küçük ve uzakta betimlemeyi uygun görmüştür.



DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tez konumuz kapsamında Roma İmparatorluğu'nun en doğusundaki Kuzey Suriye ve en batısındaki bölgelerden birisi olan Kuzey Afrika mozaikleri üzerinde yer alan villa rustika betimli mozaikler ele alınarak, sivil mimariye ait bir tip olan yapı grubunun imparatorluğun farklı bölgelerinde değişip değişmediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Tez kapsamında Kuzey Suriye'den Antiochia, Germanicia, Zeugma, Kuzey Afrika'dan ise Kartaca, Konstantine, Tabarka ve Zliten kentlerinde bulunan zemin mozaikleri incelenmiştir.

Mozaik ikonografisi ve bu ikonografilerde yer verilen kırsal villalar konusuna bir hazırlık olması amacıyla öncelikle Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk Döneminden Geç Antik Çağa kadar villaların tipleri ve konut mimarisindeki yeri ve önemi irdelenmiştir. Bu bölümde öncelikle antik kaynaklardan hareket edilmiş, onlarda yer alan bilgiler modern kazı ve araştırmalarda tespit edilen yapı kalıntıları ile desteklenmeye çalışılmıştır.

Tez kapsamında irdelenen ilk kent Kuzey Suriye kenti olan Antiochia olmuştur. İki farklı mozaik betiminin ele alındığı bu bölgede her iki mozaikte İS 5. yüzyıla tarihlenmiştir. Topografik bordür panelinde yer verilen çiftlik villası Geç Antik Çağda özellikle Kuzey Afrika'da görülen yüksek duvarlı ve kuleli çiftlik villalarının (Kat. 1 Levha 9a-b) başka bir yansıması olarak bu bölgede de karşımıza çıkmıştır. Nitekim kuleli tarzda villa yapıları tez kapsamında ele alınan Germanicia Antik Kenti Yaşam Mozaği'nde de (Kat. 4 Levha 16a-b, Kat. 6 Levha 19a-b, Kat. 7 Levha 21a-b) karşımıza çıkmıştır. Başka bir benzerlik ise villanın üzerindeki yazıt aynı şekilde yaşam mozağindeki villaların üzerinde de görülmektedir. Grekçe yazılan bu yazıtlar İS 3. yüzyıldan itibaren mozaiklerde görülmeye başlanıp İS 4. yüzyıldan itibaren yaygınlaşmıştır.

Söz konusu kentte ele alınan bir diğer mozaik ise Konstantin Villası'na ait taban mozaikleri olmuştur. Burada dikkate değer bulgu ise üç farklı panelde kompleks bir çiftlik villası betimine yer verilmesidir. A ve K panellerinde sade bir mimari ile verilen iki horreum yapısı (Levha 11a-b-c, Levha 12a-b-c), E panelinde ise bir dikdörtgen ana

bina yanında kuleli bir silo yapısı (Kat. 2 Levha 10b-c) muhtemel bir çiftlik kompleksini vurgulaması açısından önemli olduğu görüşüdeyiz.

Kuzey Suriye bölgesinde en fazla villa rustika betimine sahip olan kent Germanicia'dır. Yaşam Mozağinde yer verilen altı adet villanın mimarisi ayrıntılı olarak incelenmiştir. Her villanın ikinci bir kata sahip olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Sonucunda aynı pano içerisinde ana mekan dışında, kuleli ve beşik çatılı ek mekanları ile iki adet villa (Kat. 4 Levha 16a-b, Kat. 6 Levha 19a-b), beşik çatılı ana binası ile kule ve sundurma çatılı ek mekanları ile bir adet villa (Kat. 7 Levha 21a-b), yine ana mekan dışında, beşik çatılı ek binasıyla bir adet villa (Kat. 3 Levha 15a-b), bir beşik çatılı ana binası ile yine bir beşik, bir sundurma çatılı ek binasıyla bir adet villa (Kat. 5 Levha 18a-b) son olarak bu dört kategori içerisine de girmeyen farklı tarzda bir yapının varlığı saptanmıştır (Kat. 8 Levha 22a-b). Bu yapı sur duvarı içerisinde oldukça korunaklı çok sütunlu revaklı bir ön cepheye sahiptir. Merak ettiğimiz ve bu mimariye yönelik sorduğumuz soru ise bunun diğer beş yapı betiminden farkı ne oluşuydu. Antik metinler, araştırmalar ve kazılar ışığında villa rustika ve villa urbanaların iç içe olduğu bilinmektedir. Her mülkün refah düzeyinin de farklı olduğu kabul edildiğinde bu yapının diğer villalara göre daha görkemli olduğu açıktır. Dolayısıyla bu villanın daha ihtişamlı bir kır villası ve yahut bir villa urbana olması gerektiği öngörülmüştür.

Bir diğer önemli husus yaşam mozağinde orta panelin sol kısmında verilen kırsal villa betimidir (Kat. 5 Levha 18a-b). Dağlık Kilikia yüzey araştırma kapsamında Keşlitürkmenli'de tespit edilen bir çiftlik villasının önerilen rekonstrüksiyonu (Levha 4a) incelendiğinde karşılıklı iki sütunlu portikolu bir giriş detayı görülür. Aynı mimarinin yaşam mozağindeki yapıda da görülmesinin tesadüf olması mümkün değildir. Dağlık Kilikia'da aynı zamanda kuleli çiftlik villalarının varlığının tespiti (Levha 4b, 5a) coğrafyaların da birbirine yakınlığı göz önünde bulundurulduğunda betim sanatıyla gerçek mimarinin paralellik gösterdiği açıkça görülmektedir. Dolayısıyla tezin amaçları arasında yer alan mozaiklerdeki betimlerin gerçek mimariyi yansıtıp yansıtmadığı sorusuna da bu örnekle cevabının bulunduğu kanısındayız.

Germanicia Yaşam Mozağı'nde ki villa betimlemelerin gerçeği bu denli yansıtması bir başka görüşü daha akıllara getirmelidir. Lokalizasyonu hala tartışma

konusu olan kentte, söz konusu mozaik üzerindeki villa rustika betimleri gerçek mimariden esinlendi ise, bu bölge villa rustika ve villa urbanaların bulunduğu tarımsal organizasyonun gerçekleştiği bir alan olmalıdır. Sonuç olarak bu alanın Germanicia antik kentinden ziyade Germanicia antik kentinin kırsal bölgesi olma olasılığını da düşünmeli dolayısıyla kentin lokalizasyonu da başka bir çevrede aranmalıdır.

Önceki yıllardaki çalışmalarda yaşam mozaığının İS 3-5. yüzyıla tarihlenmesi yeniden göz önünde bulundurulmuştur. Hıristiyan ikonografisini içinde barındıran mozaik için İS 3. yüzyıl çok erken bir tarihtir. Ayrıca kırsal yaşamdan kesit sunan ve bu kesitte kırsal villalara yer verilmesi yine 3. yüzyıl için erken bir tarihtir. Dolayısıyla Yaşam Mozaığı için tarihlendirme konusu yeniden değerlendirilerek İS 4-6. yüzyıl uygun görülmüştür.

Kuzey Suriye eyaleti kentleri arasında son olarak incelediğimiz kent Zeugma olmuştur. Kentte betimlenen kırsal villanın (Kat. 9 Levha 24a-b) tartışma konusu olan mimarisi kaynaklar ışığında yeniden değerlendirilerek ele alınmıştır. Sonucunda bu yapının İS 2. yüzyılda şu an için mitolojik bir sahnede ki tek örneği olması açısından da önem taşıyan bir kır villasını simgelediği kanaatine varılmıştır.

Tez kapsamı doğrultusunda ele alınan bir diğer coğrafya ise Kuzey Afrika bölgesi olup ilk anlatılan kent Kartaca olmuştur. Üç adet villa rustika betimi tespit edilen mozaiklerde kırsal villa betiminin mozaığın en can alıcı noktasında betimlediği, ihtişamın ön planda olduğu Julius Dominus Mozaığında kompleks halinde kırsal villa, tüm ele alınan mozaik betimlerindeki villalarının en gösterişlisidir (Kat. 10 Levha 26a-b). Ana mekan, kuleli ve kırma çatılı ek yapılar ve son olarak muhtemel hamam yapıları ile kırsal villanın ne denli lüks boyuta geldiğinin en güzel görsel kanıtıdır.

Söz konusu kentte irdelenen diğer iki villa betiminde ise ana kompozisyonun av temasıdır. Bir örnekte sur duvarlı kuleli bir kırsal villa (Kat. 11 Levha 28a-b), diğer örnekte ise Julius Dominus mozaığıyla aynı tarzda villa betimi (Kat. 12 Levha 30a-b), tespit edilmiştir.

Tez kapsamı doğrultusunda incelenen bir diğer kent ise Konstantine'dir. Av sahnesinin konu alındığı mozaik panosundaki kırsal villa betimi (Kat 13 Levha 32a-b), aynı coğrafyadaki villa betimleriyle benzerlik göstermektedir.

Kuzey Afrika'da ele alınan bir diğer kent ise Tabarka olmuştur. Aynı mekanın üç farklı bölümünde yer alan kırsal villa mimarilerinin ilgili bölümde incelemesi

gerçekleşmiştir. Bunun sonunca bu üç yapının villa urbana (Kat. 14 Levha 34a-b), villa rustika (Kat. 15 Levha 35a-b) ve son olarak villa fructuaria (Kat. 16 Levha 38a-b) olması gerek gerçek mimariyle gerekse antik metinlerle mozaik sanatında yer verilen kırsal villalarının örtüştüğü açık bir şekilde göstermiştir. Benzer uygulama Antiochia'da ele aldığımız Konstantin Villası'nda bulunan mozaik panelinde de tespit edilmiştir (Kat 2 Levha 10a-b-c, Levha 11a-b-c, Levha 12a-b-c).

Kuzey Afrika bölgesinden son olarak incelenen kent ise Zliten olmuştur. Zliten'de ki ideoloji aynı coğrafyada tespit edilen villa rustika betimlerinden daha farklıdır. Buradaki amaç Julius Dominus Mozaığı'nda olduğu gibi (Kat. 10 Levha 46a-b), refah ve ihtişamı göstermek olmamalıdır. Sanatçı iki mozaik betiminde de tarımsal organizasyonu ön planda tutup, kırsal yapıları mozaik panosunun ortasına konumlandırmak yerine, yapıları yalnızca konuyu pekiştirmek adına daha küçük ve uzakta betimlemeyi uygun görmüştür (Kat. 17 Levha 40a-b, Kat. 18 Levha 42a-b). Bu kompozisyonun benzeri Germanica Yaşam Mozaığı'nda de uygulanmıştır (Levha 13a).

Tez kapsamı doğrultusunda Kuzey Suriye'den üç kentten toplamda dört mozaik betiminin içerisinde dokuz adet kırsal villa incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bir adet mitolojik sahne dışında diğer tüm mozaikler kırsal hayatı canlandırmaktadır. Mitolojik sahneyle beraber İS 2. yüzyılda Anadolu coğrafyasında şuan için en erken betimini gördüğümüz kırsal villa betimi, devamında İS 4-6. yüzyıllarda yoğun bir şekilde karşımıza çıkmıştır.

Kuzey Afrika'ya gelindiğinde dört kentten dokuz adet kırsal villa betimli mozaik incelenmiştir. Sonucunda İS 3. yüzyıldan başlamak üzere yoğunluğu İS 4-5. yüzyıllar olan rustik villa betimlemesiyle karşılaşmıştır. Bu durum ilgili bölümde de bahsettiğimiz üzere siyasi nedenlere bağlanmış olup akabinde kır burjuvalarının güçlenmesine sebep olmuştur.

Genel olarak villa rustika betimli mozaiklerin tarihini tüm Roma coğrafyasında İS 2-6. yüzyıla vermek doğru olacaktır. Yoğunluğu ise İS 4-5. yüzyıllardır.

Tüm bunların sonucunda villa rustika betimli pastoral hayatın konu alındığı mozaikler ilk olarak Kuzey Afrika'da popülerliğini kazanıp daha sonra Kuzey Suriye bölgesine geçmiş olacağı düşüncesindeyiz.

Tezimiz kapsamında tespit edilen ve bölge başlıkları altında toplanmaya çalışılan kırsal villa (villa rustikalar) betimlerinin mozaik sanatçısının hayalini kullanarak betimlemediği antik kaynaklar, kazı ve araştırmalar ışığında tespit edilmeye çalışılmıştır. Tespit edilen mozaik örnekleri kırsal villaların kullanımında olduğu zamanda nasıl göründüklerine dair önemli bir görsel antik kaynaktır. Gerek sahnenin tam ortasında verilen gerekse sahnede anlatılan konuyu pekiştirmek adına doldurucu bir betim olarak kullanılan villa rustikalar dönemin kırsal mimarisini anlamamanın en güzel örneklerindedir.



KATALOG

Kat. No. 1 (Levha 8a, 9a-b)

Mozaığın Adı:	Birinci Topografik Bordür Paneli
Buluntu Yeri:	Antiochia
Korunduğu Yer:	Art Museum of Princeton University
Mozaik Tekniği:	Opus Tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	-
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozaïği
Villa Tanım:	<p>Cepheden tasvir edilen yapının alt kısım ve sağ üst köşenin bir bölümü tahrip olmuştur. Korunabilen kısmı ile seyirciye dönük yapının hemen üstünde beşik çatılı bir mimari, bu yapıya birleşik sol kısımda bir kule ve arka planda kalan yine beşik çatılı başka bir ek bina yer almaktadır. Yapının tam ortasına denk gelecek şekilde kemer formunda bir kapı bulunur. Bu kapının sağ ve sol kenarlarında birbirine simetrik yine kemer formunda pencere açıklığı yer almaktadır. Bu mekanın sol kısmında beşik çatılı bir kule, alt kısmı tahrip olmasından dolayı yalnızca çatının altındaki iki adet kemer formlu pencere detayı görülebilmektedir. Yapının sağında beşik çatılı bir mekan yer alır. Bu mekanın çatı kısmı tahrip olmuş ancak neredeyse mekanla eş değer kemer formunda bir kapı girişi dar yüzde betimlenmiştir. Ana mekanın arka kısmına düşen başka bir beşik çatılı ek bina yer alır. Çatının hemen alt kısmında iki adet kemer formunda pencere açıklığına yer verilmiştir. Bu yapılar topluluğunun sol kısmında kuyu olabilecek konik formda bir mimari detayı da söz konusudur. Yapının hemen üzerinde TO TOY A Λ E [Ξ A] N Δ PI [NOY] yazıtı kısmen de olsa okunabilmektedir.</p>
Bordür Tanım:	Mozaik panosunda üç sıra bordür detayına yer verilmiştir. Dikdörtgen panonun üst bordürü basit tarzda birbirini tekrar eden dış sırasından oluşmaktadır. Panonun alt kısmında çift sıra bordürden iç kısımda yer verilen bordür, çok renkli dalga deseninden meydana gelmiştir. Dış bordürde ise , düz dilli çift sıra delikli giyos motifine yer verilmiştir.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 2d, le decor I pl. 74h, le decor I 101e
Tarih:	İS 5. yüzyıl
Kaynakça:	Campbell 1988: IV A 16.

Kat. No. 2 (Levha 10a-b-c)

Mozağin Adı:	Contantinian Villası K paneli Mozaği
Buluntu Yeri:	Antiochia
Korunduğu Yer:	-
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	-
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozaği
Villa Tanım:	Genel hatlarıyla çok iyi korunmuş mimari betim. Mekan; sağ kısımda kare formlu bir mimari ve hemen sol tarafında silindir formlu bir kuleden meydana gelmektedir. Kare planlı bölümün dar yüzünde dikdörtgen bir giriş kapısı yer alır. Tesserae dizilimi kapının yarı açık olduğunu göstermektedir. Kapının hemen üst kısmında dikdörtgen şekilde iki adet pencere açıklığı yer alır. Yapının cephe kısmında ise birbirine simetrik dikdörtgen formda üç adet pencereye yer verilmiştir. Bu mekanın üst yapısı mazgallı bir mimariye sahiptir. Mekanın sol bitişiğinde yapıdan bağımsız olmayan bir platform üzerinde yükselen silindir formda üçgen çatılı kule benzeri bir mimari yer alır. Kulenin gövde kısmı üç adet sütunla bölünmüştür. Sütunların renk diziliminin beyaz tesserae ile verilmiş olması mermer görünümü vurgulamaktadır. Yapının konik çatısı ise muhtemelen ahşap hatıllarla desteklenmiştir.
Bordür Tanım:	Mozaik panosu açık ve koyu renk üç katlı sicim şerit kullanımı ile sınırlandırılmıştır.
Bordür Karşılaştırma:	le decor pl. It.
Tarih:	İS 5. yüzyıl
Kaynakça:	Levi 1947: 611, LIX.

Kat. No. 3 (Levha 13a, 14a, 15a-b)

Mozağin Adı:	Yaşam Mozağı
Bulut Yeri:	Germanicia Antik Kenti
Korunduğu Yer:	In-sitü
Mozaik Tekniğı:	Opus Vermiculatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Siyah, yeşil, beyaz, mavi, kırmızı, kahverengi ve sarı
Ölçüler:	6,64 x 6,17 m
İşlevi:	Villaya ait taban mozağı
Villa Tanım:	Yaşam mozağının en üst panelinin sol kısmında yer alan villa betiminin sağ tarafının büyük bir bölümü tahrip olmuştur. Korunabilen bölümüyle bitişik nizamda duran iki mimari yapıdan oluşur. Ön kısımda yer alan konutun dar yüzünde dikdörtgen şeklinde bir kapı girişi mevcuttur. Kapı girişinin hemen üst kısmında iki adet kare şeklinde pencere açıklığı yer alır. Beşik çatıya sahip olan yapının yine alınlığın tam ortasında kare şeklinde pencereye yer verilmiştir. Yapının çatı bölümü tahrip olması nedeniyle herhangi bir yorum yapılamamaktadır. Arka kısımda yer alan ikinci konut ise iki katlı önde yer alan konuta göre daha büyük tasvir edilmiştir. Yine yapının dar yüzünde dikdörtgen büyük bir kapı girişine yer verilmiştir. Ön dar yüzde herhangi bir pencere açıklığına yer verilmeyen yapıda, yine çatı beşik çatılı tasvir edilmiştir. Üçgen alınlığın tam ortasında kare şeklinde küçük bir pencere yer alır. Yapının çatısının büyük bir bölümü tahrip olsa da korunabilen kısmı ile kırmızı tesserae dizilimi çatı üst elemanının kiremit olduğunu vurgular niteliktedir. Villanın üzerinde muhtemel villa sahibinin Yunanca adı MAPAO/ONA... yazmaktadır.
Bordür Tanım:	Çift sıra bordür ile sınırlandırılan mozaik panosu. İç bordürün yan kenarları birbirine dokunan yatay iğlerden ve dik duran eşkenar dörtgenlerden oluşturulmuş zıt renkli hat motifinden oluşurken, üst ve alt sırası zıt renkli zemin üzerinde birbirine dokunan eşkenar dörtgenlerden ve yatay basık dairelerden oluşturulmuş, incilerle süslenmiş bant sırasından meydana gelmiştir. Dış bordürde ise birbirine sarmal tarzda asma dalları ve yaprakları arasında çeşitli hayvan figürlerine yer verilmiştir.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 23d, le decor I pl. 24e.
Tarih:	İS 4-6. yüzyıl
Kaynakça:	Ersoy 2014: 131-135, K1.

Kat. No. 4 (Levha 13a, 14a, 16a-b)

Mozağin Adı:	Yaşam Mozaïği
Bulut Yeri:	Germanicia Antik Kenti
Korunduğu Yeri:	İn-sitü
Mozaik Tekniği:	Opus Vermiculatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Siyah, yeşil, beyaz, mavi, kırmızı, kahverengi ve sarı
Ölçüler:	6,64 x 6,17 m
İşlevi:	Villaya ait taban mozaïği
Villa Tanım:	<p>Yaşam mozaïğinin en üst panelinde sol kısımda yer alan villa yapısının korunma durumu genel olarak iyi olup sol kısmı küçük oranda tahrip olmuştur. Korunabilen durumu ile iki adet yapı birbirine bitişik nizamda arkalı önlü verilmiştir. Ön planda yer alan yapının tamamı iyi durumdadır. Beşik çatılı mimariye sahip yapının aynı zamanda sağ kısmında yapıdan biraz daha uzun verilen konik şekilde çatıya sahip olan bir de kulesi mevcuttur. Villanın dar yüzünde uzun dikdörtgen şeklinde bir kapı girişi yer alır. Kapının tesserae dizilimine bakıldığında perspektif sağlanarak bu giriş kapısının açık olduğu vurgulanmıştır. Yapının cephe kısmında dört adet yan yana kare şeklinde verilen pencere açıklığı konutun iki katlı olduğunu kanıtlar niteliktedir. Konutun üçgen alınlıklı mimarisinde üçgen alınlığın tam ortasında yine kare şeklinde bir pencere açıklığı yer alır. Çatının tesserae renkleri dikkate alındığında üst yapı elemanının kiremit olduğu anlaşılmaktadır. Sağ kısımda yer alan kule silindir formda ana yapıdan daha uzun tasvir edilmiştir. Kulenin ön cephesinde dikdörtgen uzun bir kapı girişi mevcuttur. Yapıda yer alan diğer kapı ile karşılaştırıldığında bu girişin kapısının diğerinin aksine kapalı olduğu vurgulanmıştır. Konik şekilde bir üst yapıya sahip olan kulenin en üst ucunda dairesel formda bir süsleme yer alır.</p> <p>Betimde arka planda yer alan diğer yapı büyük oranda tahrip olmuştur. Korunabilen kısmı küçük bir çatı detayı olan yapı yine ön planda yer alan yapı gibi beşik çatılıdır. Alınlığın en üstünde yaprak formlu bir süslemeye yer verilmiştir. Bu yapının da çatı üst elemanı kiremitten oluşmaktadır.</p> <p>Üstte villa sahibinin adı .. ZA/...AC yazısı okunmaktadır.</p>
Bordür Tanım:	<p>Çift sıra bordür ile sınırlandırılan mozaik panosu. İç bordürün yan kenarları birbirine dokunan yatay iğlerden ve dik duran eşkenar dörtgenlerden oluşturulmuş zıt renkli hat motifinden oluşurken, üst ve alt sırası zıt renkli zemin üzerinde birbirine dokunan eşkenar dörtgenlerden ve yatay basık dairelerden oluşturulmuş, incilerle süslenmiş bant sırasından meydana gelmiştir. Dış bordürde ise birbirine sarmal tarzda asma dalları ve yaprakları arasında çeşitli hayvan figürlerine yer verilmiştir.</p>
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 23d, le decor I pl. 24e
Tarih:	İS 4-6. yüzyıl
Kaynakça:	Ersoy 2014: 131-135, K1.

Kat. No. 5 (Levha 13a, 17a, 18a-b)

Mozağin Adı:	Yaşam Mozaği
Bulut Yeri:	Germanicia Antik Kenti
Korunduğu Yer:	İn-sitü
Mozaik Tekniği:	Opus Vermiculatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Siyah, yeşil, beyaz, kırmızı, kahverengi ve sarı
Ölçüler:	6,64 x 6,17 m
İşlevi:	Villaya ait taban mozaği
Villa Tanım:	<p>Yaşam mozağında orta panelin sol kısmında yer alan yapı oldukça iyi durumdadır. Yapı genel hatlarıyla ön planda yer alan iki farklı mekan ve arka planda kalan bir diğer mekandan oluşan kompleks şekindedir. Ön planda yer alan yapının sol dar yüzünde birbirine simetrik iki adet ion sütunun yer aldığı portikolu bir girişe yer verilmiştir. Sütunların beyaz tesseraelar ile verilmesi kullanılan malzemenin mermer olduğunu vurgular niteliktedir. Bu giriş kısmının üstü bir sundurma ile kapatılmıştır. Yapının cephe kısmına gelindiğinde üç adet birbirine simetrik kare formda pencere açıklığı yapının iki katlı olduğunu gösterir. Mekan, beşik bir çatıya sahiptir. Üçgen alınlığın tam ortasında kare şeklinde pencere detayına yer verilmiştir. Üçgen alınlığın en uç kısmında ise geometrik tarzda bir akroter yer alır. Bu ana yapıya bitişik sağ kısımda ise kırma çatılı başka bir ek binaya yer verilmiştir. Dar yüzünde uzun dikdörtgen formda bir kapı girişi dışında yapıda herhangi bir detay bulunmamaktadır.</p> <p>Tasvirde arka planda yer alan diğer mimari yapının ise yalnızca üst kısmı için yorum yapılabilir. Dar yüzde bir bölümü görülen kapı girişi muhtemel dikdörtgen formdadır. Cephe bölümü ön kısımda kalan yapı tarafından kapatıldığı için herhangi bir yorum yapılamamaktadır. Beşik çatılı yapının üçgen alınlığın tam ortasında kare formda pencere açıklığı yer alır. Çatının iki köşesinde de geometrik akroterlere yer verilmiştir.</p> <p>Villanın üst kısmında sahibinin adı olan “MANXICI” yazıtı bulunmaktadır.</p>
Bordür Tanım:	Çift sıra bordür ile sınırlandırılan mozaik panosu. İç bordürün yan kenarları birbirine dokunan yatay iğlerden ve dik duran eşkenar dörtgenlerden oluşturulmuş zıt renkli hat motifinden oluşurken, üst ve alt sırası zıt renkli zemin üzerinde birbirine dokunan eşkenar dörtgenlerden ve yatay basık dairelerden oluşturulmuş, incilerle süslenmiş bant sırasından meydana gelmiştir. Dış bordürde ise birbirine sarmal tarzda asma dalları ve yaprakları arasında çeşitli hayvan figürlerine yer verilmiştir.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 23d, le decor I pl. 24e
Tarih:	İS 4-6. yüzyıl
Kaynakça:	Ersoy 2014: 131-135, K1.

Kat. No. 6 (Levha 13a, 17a, 19a-b)

Mozağin Adı:	Yaşam Mozaği
Buluntu Yeri:	Germanicia Antik Kenti
Korunduğu Yer:	İn-sitü
Mozaik Tekniği:	Opus Vermiculatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Siyah, yeşil, beyaz, mavi, kırmızı, kahverengi ve sarı
Ölçüler:	6,64 x 6,17 m
İşlevi:	Villaya ait taban mozaği
Villa Tanım:	Yaşam mozağının orta panelinde sağ kısımda yer alan villanın büyük bir bölümü tahrip olmuştur. Korunabilen kısmı ile iki farklı mekandan oluşan yapıdan bahsedebilmektedir. Büyük bölümü tahrip olan yapının yan dar yüzde küçük bir detayı görünen muhtemel dikdörtgen formda kapı girişi yer alır. Yapının cephe kısmı yoğun tahripten dolayı yorum yapılamamaktadır. Beşik çatı saçaklık şeklinde yapıyı örtmüştür. Üçgen alınlığın tam ortasında küçük kare formlu bir pencere açıklığı yer alır. Çatının iki köşesinde geometrik formlu süslemeye yer verilmiştir. Yapının sağ kısmında ise yapıya bitişik silindirik formda konik çatılı bir kule yer alır. Kule, bir kaide üzerinde yükselmektedir. Kaide kısmının beyaz tessera ile verilmesi bu kaidenin mermer olduğunu düşündürmektedir. Kule uzun dikdörtgen giriş kapısına sahiptir. Ana mekanın beşik çatısı kırmızı renk tesserae tercihi nedeniyle kiremit örtüye sahip olduğu söylenebilir. Villanın üst kısmında ise villa sahibinin adı olan "...NZIC" yazıtı yer almaktadır.
Bordür Tanım:	Çift sıra bordür ile sınırlandırılan mozaik panosu. İç bordürün yan kenarları birbirine dokunan yatay iğlerden ve dik duran eşkenar dörtgenlerden oluşturulmuş zıt renkli hat motifinden oluşurken, üst ve alt sırası zıt renkli zemin üzerinde birbirine dokunan eşkenar dörtgenlerden ve yatay basık dairelerden oluşturulmuş, incilerle süslenmiş bant sırasından meydana gelmiştir. Dış bordürde ise birbirine sarmal tarzda asma dalları ve yaprakları arasında çeşitli hayvan figürlerine yer verilmiştir.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 23d, le decor I pl. 24e
Tarih:	İS 4-6. yüzyıl
Kaynakça:	Ersoy 2014: 131-135, K1.

Kat. No. 7 (Levha 13a, 20a, 21a-b)

Mozağin Adı:	Yaşam Mozaïği
Bulutlu Yeri:	Germanicia Antik Kenti
Korunduğu Yeri:	İn-sitü
Mozaik Tekniği:	Opus Vermiculatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Siyah, yeşil, beyaz, kırmızı, kahverengi ve sarı
Ölçüler:	6,64 x 6,17 m
İşlevi:	Villaya ait taban mozaïği
Villa Tanım:	<p>Yaşam mozaïğinin en alt panelin sol kısmında yer alan villa betimi. Sol üst köşesinde ki tahribat çatı detayının yok olmasına neden olmuştur. Genel hatlarıyla bitişik nizamda üç farklı mekandan oluşan yapı kompleksini, ön planda yer alan beşik çatılı bir yapı hemen arkasında bu yapıya bitişik bir kule ve kulenin arkasında ise kırma çatılı başka bir yapı oluşturmaktadır. Ön plandaki yapı dar yüzünde dikdörtgen uzun bir kapı girişine sahiptir. Girişteki tesserae dizilimi kapının yarı açık olduğunu vurgular. Yapının cephe kısmında korunabildiği kadarıyla iki adet kafes formunda pencereye yer verilmiştir. Yapı üçgen alınlıklı beşik çatılı olup tahripten dolayı başka bir yorum getirilememiştir. Bu mimarinin hemen sağ kısmında ana mekanın arka kısmına düşen silindir formda konik çatılı bir kule yer alır. Kule, iki basamaklı bir kaide üzerinde yükselmekte betimde diğer mimarilere göre daha uzun gösterilmiştir. Ön kısımda dikdörtgen uzun bir kapı girişi yer alır. Tesserae dizilimi diğer kapılarla karşılaştırıldığında bu girişin kapalı olduğunu söylenebilir. Kapının hemen üstünde silüet şeklinde verilen dikdörtgen formda ayrıntının ise kapalı bir pencere açıklığı olabileceği düşünülmektedir.</p> <p>Kulenin arkasında kalan diğer ek mekan ise kırma çatılıdır. Mekanın dar yüzünde dikdörtgen uzun bir giriş kapısı yer alır. Yine tesserae diziliminden kapının aralıklı kaldığını söylenebilir. Villanın üstünde yer alan yazıtta villanın sahibi olan “KOCALIA” yazmaktadır.</p>
Bordür Tanım:	<p>Çift sıra bordür ile sınırlandırılan mozaik panosu. İç bordürün yan kenarları birbirine dokunan yatay iğlerden ve dik duran eşkenar dörtgenlerden oluşturulmuş zıt renkli hat motifinden oluşurken, üst ve alt sırası zıt renkli zemin üzerinde birbirine dokunan eşkenar dörtgenlerden ve yatay basık dairelerden oluşturulmuş, incilerle süslenmiş bant sırasından meydana gelmiştir. Dış bordürde ise birbirine sarmal tarzda asma dalları ve yaprakları arasında çeşitli hayvan figürlerine yer verilmiştir.</p>
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 23d, le decor I pl. 24e
Tarih:	İS 4-6. yüzyıl
Kaynakça:	Ersoy 2014: 131-135, K1.

Kat. No. 8 (Levha 13a, 20a, 22a-b)

Mozağin Adı:	Yaşam Mozaïği
Bulutlu Yeri:	Germanicia Antik Kenti
Korunduğu Yeri:	İn-sitü
Mozaik Tekniği:	Opus Vermiculatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Siyah, yeşil, beyaz, kırmızı, kahverengi ve sarı
Ölçüler:	6,64 x 6,17 m
İşlevi:	Villaya ait taban mozaïği
Villa Tanım:	<p>Yaşam mozaïğinin alt panelinin sağ kısmında yer alan villa betimi. Cepheden tasvir edilen yapının büyük bir bölümü tahrip olmuştur. Korunabilen kısmı ile; genel hatları ile çok sütunlu revaklı bir ön cepheye sahip bir villa yapısının sur duvarı ile çevrildiğini görmek mümkündür.</p> <p>Seyirciye dönük mekanın ön yüzünde korunabilen kısmı ile altı adet ion sütunu yer alır. Sütunların beyaz tesserae ile verilmesi malzemenin mermer olduğunu vurgular niteliktedir. Sütunların hemen üstü bir sundurma ile kapatılmıştır. Yapının üst kısmına gelindiğinde sol kısımda çatı ile sundurma arasında kalan bölümde kare formunda küçük bir pencere detayı göze çarpmaktadır. Bu detay ile yapının iki kattan oluşan bir villa olduğu söylenebilir. Beşik çatılı yapının üçgen alınlığın tam ortasında yine küçük bir pencere detayına yer verilmiştir. Çatının her iki uç köşesinde geometrik formlu süslemelere yer verilmiştir.</p> <p>Villa yapısı sağ ve sol kısımdan kanat yaparak çevreleyen bir koruma duvarı ile çevrelenmiştir. Sağ ve sol kısımdan eşit yükseklikle gelen duvarın ön cephesi tahrip olmuştur. Korunabilen kısmı ile cephede sağ ve sol kısımda iki adet kuleye sahiptir. Sağ kısımdaki kulenin hemen yanında dikdörtgen şeklinde verilen kapı, muhtemel yapıya giriş sağlayan kapıdır. Sol kısımda kalan kulenin büyük bir bölümü tahrip olsa da dikdörtgen formda pencere açıklığını görmek mümkündür.</p> <p>Üst kısmında yer alan yazıtta ise villa sahibinin adı olan “KAPE...” Yazısı yer alır.</p>
Bordür Tanım:	<p>Çift sıra bordür ile sınırlandırılan mozaik panosu. İç bordürün yan kenarları birbirine dokunan yatay iğlerden ve dik duran eşkenar dörtgenlerden oluşturulmuş zıt renkli hat motifinden oluşurken, üst ve alt sırası zıt renkli zemin üzerinde birbirine dokunan eşkenar dörtgenlerden ve yatay basık dairelerden oluşturulmuş, incilerle süslenmiş bant sırasından meydana gelmiştir. Dış bordürde ise birbirine sarmal tarzda asma dalları ve yaprakları arasında çeşitli hayvan figürlerine yer verilmiştir.</p>
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 23d, le decor I pl. 24e
Tarih:	İS 4-6. yüzyıl
Kaynakça:	Ersoy 2014: 131-135, K1.

Kat. No. 9 (Levha 23a, 24a-b)

Mozağin Adı:	Pasiphae-Daidalos Mozaği
Buluntu Yeri:	Gaziantep Zeugma
Korunduğu Yer:	Gazinatep Zeugma Müzesi
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Açık-koyu kahve, krem, siyah, yeşil, mavi, sarı, gri.
Ölçüler:	1.50 x 3.00 metre
İşlevi:	Poseidon Villasına ait taban mozaği
Villa Tanım:	Genel hatları ile iyi korunmuş villa betimi. Sahnenin sol üst köşesinde yer alan yapı, beşik çatılı bitişik nizamda duran iki mekandan oluşmaktadır. Yapı ahşap hatıllarla üç parçaya ayrılarak üç katlı bir mimariye sahip olduğu vurgulanmaktadır. Sağ tarafta kalan yapının uzun yüzünde çatının hemen altında tesserae dizilimi ile gölge düşmüş izlenimi verilmeye çalışılmıştır. Sağ kısımda kalan yapının çatının hemen altında dar yüzde iki, geniş yüzde iki olmak üzere birbirine simetrik toplamda dört adet makara formunda pencere açıklığına yer verilmiştir. Solda kalan yapının ise yine aynı tarzda fakat yalnızca dar yüzünde iki adet pencere açıklığı yine simetri oluşturacak şekilde verilmiştir. Yapının T kapı girişleri dar yüzlerinde verilmiştir. Sağda kalan yapının uzun kenarının alt kısmında yana yana üç adet kemerli detay görülür. Bunlar soluk bir renk ile verilmeye çalışılmıştır. Benzeri uygulama bitişindeki yapıda yoktur. Yapının çatısındaki kırmızı renkteki tesserae detayı çatının kiremit olduğunu vurgular nitelikte olup her ikisinin köşesinde de akroter detayına verilmiştir.
Bordür Detay:	Mozaik panosu çift sıra bordür ile sınırlandırılmıştır. İç kısımda içe doğru olan kıvrımları tamamlanmamış dalga motifi gibi ancak basit içe kıvrımlı modele yer verilmiştir. Dışta ise Ters geriye dönüşlü ve aralarına kareler yerleştirilmiş dişli gamalı haç meanderine yer verilmiştir. Karelerin içi sırasıyla salomon düğümü ve dairesel motifler ile süslenmiştir.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 101b. le decor I pl. 39e. le decor II 43.
Tarih:	İS 2. yüzyıl
Kaynakça:	Şahin 2013: 37-39.

Kat. No. 10 (Levha 25a, 26a-b)

Mozağin Adı:	Kartaca Dominus Julius Mozağı
Bulut Yeri:	Kartaca Tunus
Korunduğu Yer:	Bordo Müzesi (Tunus)
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Kırmızı, siyah, beyaz ve kahverengi, yeşil, mavi ve tonları
Ölçüler:	5.65 x 4.50 m
İşlevi:	Villaya ait taban mozağı
Villa Tanım:	<p>Büyük bir kısmı korunmuş durumda mimari yapı. Cephede ana bir mekan, arka kısımda kalan dört farklı mekandan oluşan yapı kompleksi. Cepheden tasvir edilen ana mekanın ön cephesinde çoklu sütunlarla revaklı bir kısma yer verilmiş, her iki yanında kulelerinin olduğu iki katlı mimariye sahiptir. Mimarının alt katı düzgün, dikdörtgen kesme taşlarla örülüdür. Alt katın tam ortasında kemerli, ahşap bir kapıya sahip olan girişe yer verilmiştir. Üst kat ise on beş adet mermer sütunlarla süslü bir revağa sahiptir. Revakların üzerinde küçük pencerelere sahip beşik çatı bulunmaktadır. Yapının sağında ve solunda birbirlerine simetrik iki kule görülmektedir. Kuleler; dikdörtgen kesme taşla örülü olup, birer giriş kapısına, üst kısımlarında saçaklara yakın şekilde küçük birer pencereye ve konik çatılara sahiptir. Kulelerin girişleri buldukları yönlere bakar şekildedir. Ön planda daha belirgin olan bu mimarının arkasında iki ayrı mimari daha yer almaktadır. Bu mimarilerden sağda olanların dördü kubbe çatılı, silindirik forma sahiptir. Mimarilerden üçünde, içinden duman çıkar şekilde resmedilmiş baca bulunurken birinde baca yoktur. Üzeri boş bırakılan bu mimari diğerlerine oranla biraz daha büyük belirtilmiştir. Yapıların üçü ahşap kapı? ve kemerli bir girişe sahiptir. Silindirik forma sahip bu yapıların hemen yanında dikdörtgen planlı, üstü çatı kiremitleriyle örtülü, dikdörtgen kesme taşla örülmüş kırma çatılı başka bir yapı daha bulunmaktadır. Bu yapının geniş yüzünde iki adet pencere detayına yer verilmiştir.</p>
Bordür Tanım:	<p>Üç sıra bordür detayından oluşan mozaik panosu. İç kısımda içe doğru olan kıvrımları tamamlanmamış çok renkli dalga motifi. Orta kısımda, merkezde iç bükey altıgen oluşturan iç şeklinde taç yaprakların rüzgar gülü şeklinde rozeti, dış kısmı ise basit tarzda birbirini tekrar eden dış sırasından oluşmaktadır.</p>
Bordür Karşılaştırma:	le le decor I pl. 101e. le decor II pl. 262g. Le decor I pl. 1d.
Tarih:	İS 4. yüzyıl sonları
Kaynakça:	Dunbabin 1978: pl. XLIII, 109.

Kat. No. 11 (Levha 27a, 28a-b)

Mozağin Adı:	Kartaca Mozaïği
Buluntu Yeri:	Kartaca
Korunduğu Yer:	Bordo Müzesi (Tunus)
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Sarı, siyah, kırmızı, yeşil ve tonları
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozaïği
Villa Tanım:	Sahnenin sol tarafında resmedilen mimari yapının bir kısmı tahrip olmuştur. Korunabilen kısmı ile beşik çatılı kesme taş ile örölü bir yapı ve bu yapıyı çevreleyen oldukça yüksek ve korunaklı kuleli bir sur duvarı yer alır. Ana mekanın yan geniş yüzünde dikdörtgen bir kapı girişine yer verilmiştir. Beşik çatının üçgen alınlığında bir adet pencere detayı görülür. Çatının en uç noktasını ise ters üçgen şeklinde aktoter süslemektedir. Mekanı çevreleyen sur duvarına gelindiğinde düzgün kesme taş ile örölü, mekan ile hemen hemen eş büyüklükte iki adet konik çatılı kuleye sahip olduğu görölmektedir. Sol kısımda kalan kulenin seyirciye bakan yüzünde birbirine simetrik iki adet pencere detayına yer verilmiştir.
Bordür Tanım:	Mozaik panosu iki renkli çift sicim sırasından oluşmaktadır.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 1j.
Tarih:	İS 5. yüzyıl
Kaynakça:	Dunbabin 1978: pl. XVIII, 40.

Kat. No. 12 (Levha 29a, 30a-b)

Mozağin Adı:	Kartaca Mozağı
Buluntu Yeri:	Kartaca
Korunduğu Yer:	Bordo Müzesi (Tunus)
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	-
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozağı
Villa Tanım:	Mozaik panosunun ortasında betimlenen yapının sağ kısmının büyük çoğunluğu tahrip olmuştur. Yapının ön yüzünde çok sütunlu bir revak kısmı bulunmaktadır. Yapı her ne kadar aşınmış olsa da sütunların beyaz tesserae olarak gösterilmesi mermer görüntüyü vurgular niteliktedir. Revak bölümünün hemen altında iki adet kemer formunda pencere detayı görülebilmektedir. Yapının üç adet konik, bir adet mantar formunda çatı mimarisine sahip dört farklı ek mekanı bulunmaktadır. Konik çatılı yapılar muhtemel kule işlevi gören ek yapılardır. Yoğun aşınma nedeniyle villa betimi için başka bir yorum getirelememiştir.
Bordür Tanım:	Mozaik panosu tek renkli bant modeli ile sınırlandırılmıştır.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 1y.
Tarih:	İS 5. yüzyıl
Kaynakça:	Lavin 1963: 105.

Kat. No. 13 (Levha 31a, 32a-b)

Mozağin Adı:	Konstantine Mozaği
Buluntu Yeri:	Cezayir Konstantine
Korunduğu Yer:	-
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	-
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozaği
Villa Tanım:	Panelin ortasında cepheden tasvir edilen mekanın tamamı iyi korunmuş durumdadır. Yapının alt katı tesme taş ile örülmüş bir duvar işçiliğine sahiptir. Bu kısımda ortada kemerli, yanlarda dikdörtgen planlı üç adet kapı girişine yer verilmiştir. Sağ kısımda kalan kapı soldakine göre daha büyük betimlenmiştir. Mekanın ikinci katında sağ ve sol kısımlarda kapıların hemen üstünde üç sütun, iki kemerden oluşan bir revak ile karşılaşılmaktadır. Bunların ortasında ise dört ion sütunlu bir mimari detay ile başka bir revak verilmiştir. Sütunların beyaz tesserae ile verilmesi mermer görüntüyü vurgular niteliktedir. Mekanın çatı mimarisi için herhangi bir yorum getirilememiştir.
Bordür Tanım:	Mozaik panosunda yalnızca üstte bordür detayına yer verilmiştir. Kenarları dişli, ortaları ise boşaltılmış kare bloklarından oluşan hat modeli.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I 99g.
Tarih:	İS 4. yüzyılın ikinci çeyreği
Kaynakça:	Dunbabin 1978: pl. XVI, 34.

Kat. No. 14 (Levha 33a, 34a-b)

Mozağin Adı:	Tabarka Mozağı
Bulut Yeri:	Tabarka
Korunduğu Yer:	Bordo Müzesi (Tunus)
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Yeşil, kahverengi, siyah, turuncu, beyaz, kırmızı
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozağı
Villa Tanım:	Kompozisyon alanının merkezindeki yapı tasvirinin tamamı iyi korunmuştur. Konik çatılı dikdörtgen gövdeli birbirine simetrik iki kulenin arasında dokuz sütun ve sekiz kemerden oluşan bir revak betimini yer verilmiştir. Burada sanatçı merkezi bir avluyu göstermeye çalışmıştır. Sütunların beyaz tesseraelerle verilmesi mermer görüntüyü vurular niteliktedir. Yapının konik çatılı kuleleri 4/3 profilden verilerek iki yüzüde seyirciye başarılı bir şekilde gösterilmiştir. Kulelerin yan yüzlerinde ikili kemer formunda pencere detayına yer verilmiştir. Ön cephelerinde ise kafes tarzında ikişer pencere ve hemen altında dikdörtgen formunda kapı girişleri betimlenmiştir. Kuleli ve revaklı bu binanın önünde, yedi kubbeli başka bir mekana yer verilmiştir. Mekanın ön cephesinde beş adet kafes pencere detayı vurgulanmıştır. Bu mekanın sağ tarafında kemerli, tıpkı pencerelerde olduğu gibi kafesli bir kapı girişi betimlenmiştir. Bu mekanın soluna gelindiğinde ise beşik çatılı ve kiremit döşeli başka bir ek bina ile karşılaşmaktadır. Yapının çatısında üç adet akroter bulunmaktadır. Alınlığında ise kemer formunda üç adet pencere detayı vurgulanmıştır. Yapının ön cephesinde dikdörtgen formunda kapı girişine yer verilmiştir.
Bordür Tanım:	4 sıra apsidal tarzda bordür ile sınırlandırılan mozaik panosunda, iç sırada koyu renkli zemin üzerinde beş yapraklı defne girlandı motif, ikinci sırada dörder zardan oluşturulmuş küt dişli sicim, üçüncü sırada akanthus sürgünleri hattı ve son olarak yine dörder zardan oluşturulmuş küt dişli sicim sırasına yer verilmiştir.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 89g, le decor I pl. 2j, le decor I pl. 64e.
Tarih:	İS 4. yüzyıl sonu 5. yüzyıl başı
Kaynakça:	Dunbabin 1978: pl. XLIV, 112.

Kat. No. 15 (Levha 35a, 36a-b)

Mozağin Adı:	Tabarka Mozağı
Buluntu Yeri:	Tabarka
Korunduğu Yer:	Bordo Müzesi (Tunus)
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Yeşil, kahverengi, siyah, turuncu, beyaz
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozağı
Villa Tanım:	Sahnenin büyük bölümünü oluşturan yapının korunma durumu oldukça iyidir. Yapının sağ köşesinde mekana bağlı bir deve figürünü yer verilmiştir. Yapının ön cephesinde iki kule arasında kalan yedi kemerden oluşan mermer bir revak görülmektedir. Her bir kemer arasında da kafes pencere detayına yer verilmiştir. Revaklı mekanın sağ kısmındaki kulenin üst bölümü kemerli olup kemer formu iki adet ion sütunu ile desteklenmiştir. Yine bu sütunlarında mermer olduğu başarılı bir şekilde sunulmuştur. Kulenin alt kısmında ise yapıya orantısız oldukça büyük dikdörtgen bir kapı detayına yer verilmiştir. Kapının sol alt köşesinde verilen ahşap merdivenle revaklı bölümün üstüne çıkıldığı vurgulanmıştır. 4/3 profilden gösterilen düz çatılı muhtemel ana bina, kompleksin tam ortasında betimlenmiştir. Mekanın iki yüzünde de ikişer adet kafes pencere açıklığı yer almaktadır. Yan yüzde dikdörtgen formda bir adet kapı girişine yer verilmiştir. Yapının sağ tarafındaki dikdörtgen formda düz çatılı kule bölümüne gelindiği yine 4/3 profilden gösterilmiş olup her iki yüzünde ikişer adet kafes pencere detayına yer verilmiştir. Bu kulede herhangi bir kapı detayı bulunmamaktadır.
Bordür Tanım:	Mozaik panosunu apsidal formda sınırlandıran dört sıra bordür detayı. İlk sırada aralara zıt yönlerde üç uçlu çanak motifi yerleştirilmiş içe doğru sarılmış ve aralara zıt yönde dallarla dalga bandı modeli, ikinci sırada dörder zardan oluşturulmuş küt dişli sicim, üçüncü sırada akanthus sürgünleri hattı ve son olarak yine dörder zardan oluşturulmuş küt dişli sicim sırasına yer verilmiştir.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 65g, le decor I pl. 2j, le decor I pl. 64e.
Tarih:	İS 4. yüzyıl sonu 5. yüzyıl başı
Kaynakça:	Dunbabin 1978: pl. XLIV, 111.

Kat. No. 16 (Levha 37a, 38a-b)

Mozağin Adı:	Tabarka Mozağı
Bulut Yeri:	Tabarka
Korunduğu Yer:	Bordo Müzesi (Tunus)
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	Yeşil, kahverengi, siyah, turuncu, kremrengi
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozağı
Villa Tanım:	<p>Mozaik panosunun büyük bir bölümü kapsayan üç farklı mekandan oluşan yapı kompleksi. Sol alt kısımdaki yapının bir bölümü haricinde tamamı iyi durumdadır. Merkezde daha büyük betimlenen ana bina 4/3 profilden gösterilmiş beşik çatısı kiremitle örtülü oldukça sade betimlenmiş bir yapıdır. Dar yüzünde bir adet kafesli bir adet ızgaralı pencere detayına yer verilmiştir. Hemen altında dikdörtgen formda bir kapısı yer almaktadır. Yan yüzde yalnızca bir adet kafesli penceresi mevcuttur. Ana mekanın her iki yanında ek mekanlar yer alır. Sağdaki muhtemel tek katlı yapı cepheden verilmiş çatısı kiremit örtülüdür. Ön cephesinde üç adet kafes pencere ve bir adet dikdörtgen formda kapı detayı bulunmaktadır. Soldaki mekana gelindiğinde bitişik nizamda iki yapının varlığı ile karşılaşılmaktadır. Her iki yapısında sundurma çatısı basit tarzda muhtemel sazlıklarla örtülüdür. Sağdaki yapının ön yüzünde bir adet kapıya, yan yüzünde ise bir adet kafes pencereye yer verilmiştir. Yapıda ayrıca yine çatı mimarisiyle aynı başka pencerenin hemen altında başka ikinci bir sundurma detayına da yer verilmiştir. Bitişindeki diğer yapıda ise aynı tarzda bir adet pencere dışında herhangi bir detay bulunmaktadır. Sahnenin alt kısmında yer alan iki adet mekanda sağda tarafta cepheden betimlenen yapının zemin katının üstüne eklenen dört adet yana yana verilen ek katlar mekanın ikinci katını vurgular niteliktedir. Yapının birinci katının cephe yüzünde üç adet kafes pencere ve yine 3 adet kapı girişine yer verilmiştir. İkinci kat olarak nitelendirdiğimiz katların üçü aynı boyuttayken en sağdaki diğerlerinden daha yüksektir. En soldaki hariç diğer üçünde birer adet kafes pencere yer alır. Sunduruma çatılı dört mekanında herbiri sazlıkla kapatılmıştır.</p> <p>Kompozisyonun sol kısmında kalan diğer yapılar topluluğu ise her biri farklı boyutta bitişik nizamda korunabildiği kadarıyla üç adet mekanın varlığından oluşmaktadır. Mekanın sağ kısmı büyük oranda tahrip olmuştur. Diğer ek mekanlarda olduğu gibi burada tümünün düz çatısı sazlıklarla kapatılmıştır. En soldaki yapı muhtemel tek katlıdır. Devam eden mekanlar sırasıyla üç ve iki katlı olarak tasarlanmıştır. Tüm mekanlarda kafes pencere detayına yer verilmiştir. Yalnızca üç katlı olan yapının dikdörtgen bir kapı girişi mevcuttur.</p>
Bordür Tanım:	<p>Mozaik panosunu apsidal formda sınırlandıran dört sıra bordür detayı. İlk sırada aralara zıt yönlerde üç uçlu çanak motifi yerleştirilmiş İçe doğru sarılmış ve aralara zıt yönde dallarla dalga bandı modeli, ikinci sırada dörder zardan oluşturulmuş küt dişli sicim, üçüncü sırada akanthus sürgünleri hattı ve son olarak yine dörder zardan oluşturulmuş küt dişli sicim sırasına yer verilmiştir.</p>
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 65g, le decor I pl. 2j, le decor I pl. 64e.
Tarih:	İS 4. yüzyıl sonu 5. yüzyıl başı
Kaynakça:	Dunbabin 1978: pl. XLV, 113.

Kat. No. 17 (Levha 39a, 40a-b)

Mozaığın Adı:	Zliten Mozaığı
Buluntu Yeri:	Zliten Libya
Korunduğu Yer:	Bordo Müzesi (Tunus)
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	-
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozaığı
Villa Tanım:	Mozaik panosunun en üst kısmında betimlenen mekanın tamamı iyi durumdadır. Bitişik nizamda duran dört adet yapıdan meydana gelen kompleks şekilde tasvir edilmiştir. Yapının en büyük bölümünü düz çatılı, dokuz adet sütun, on adet kemerden oluşan revak kısmı oluşturur. Bu revaklı kısmın sağ tarafında silüet şeklinde hiç bir detayı görünmeyen yapı muhtemel kare planlı küçük bir kulübedir. Revağın sol kısmına gelindiğinde düz çatılı bir mekan seyirciye sunulmuştur. Mekanın ön cephesinde dikdörtgen büyük bir kapı girişi, hemen üstünde iki adet pencere açıklığına yer verilmiştir. Yapının yan yüzünde bir adet pencere detayı görülebilmektedir. Bu yapının hemen yanında ondan daha küçük sundurma çatılı basit formda bir mekan görülür. Mekanın cephe kısmında üç adet pencere açıklığı dışında herhangi bir detay görülmektedir.
Bordür Tanım:	Üç katlı sicim sırasından oluşan mozaik bordürü.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 1t.
Tarih:	İS 3. yüzyıl
Kaynakça:	Dunbabin 1978: pl. XXXVI, 96.

Kat. No. 18 (Levha 41a, 42a-b)

Mozağin Adı:	Libya Mozaği
Buluntu Yeri:	Zliten Libya
Korunduğu Yer:	Bordo Müzesi (Tunus)
Mozaik Tekniği:	Opus tessellatum
Malzeme:	Taş
Renkler:	-
Ölçüler:	-
İşlevi:	Villaya ait taban mozaği
Villa Tanım:	Mozaik panosunun sol üst köşesinde betimlenen yapının silüet şeklinde olması nedeniyle mimari açıdan ayrıntılı bir bilgi sunulamamaktadır. Ancak bitişik nizamda iki farklı mekanın varlığı görülebilmektedir. Sağ kısımda muhtemel sundurma çatılı ön yüzünde üç adet pencere açıklığına sahip bir ana mekan hemen sol bitişinde ise düz çatılı dikdörtgen formda ana mekandan daha büyük betimlenmiş bir kule yapısı betimlenmiştir. Bu yapının ön yüzünde kemer formunda birbirine simetrik iki adet pencere haricinde başka bir detaya yer verilmemiştir.
Bordür Tanım:	Tek renkli bant modeli ile sınırlandırılan mozaik panosu.
Bordür Karşılaştırma:	le decor I pl. 1y.
Tarih:	İS 3. yüzyıl
Kaynakça:	Dunbabin 1978: pl. XXXVI, 95.

KISALTMA VE KAYNAKÇA

Metinde kullanılan kısaltmalarda Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün benimsediği kısaltmalar listesi olan (Der kleine Pauly Abkürzungen) format kullanılmıştır. Türkçe kısaltmalarda Türk Dil Kurumu'nun önerileri dikkate alınmıştır. Kaynakça ve dipnotlarda ise Bursa Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tez yazım yönergesine uyulmuştur.

Antik Kaynaklar

Cato agr.	Cato, <i>De re Agriculture</i> , (transl. By W.D. Hooper) H.B. Ash, Great Britain, 1979.
Colum.	Columella, <i>De re Rustica</i> , (transl. By W.D. Hooper) H.B. Ash, Great Britain, 1979.
Varro	Varro, <i>De re Rustica</i> , (transl. By W.D. Hooper) H.B. Ash, (Great Britain, 1979.
Vitr.	De Architectura. Mimarlık Üzerine On Kitap, (Çev. S. Güven), İstanbul, 1990.
Plin.nat.	Naturalist Historia.
Strab geogr.	Strabon, <i>Coğrafya</i> , çev. A. Pekman, Kitap, XII, XIII, XIV, İstanbul, 1987.

Modern Kaynaklar

Abed 2006	A. Abed, <i>Tunisian Mosaic: Treasures from Roman Africa</i> , Los Angeles, Getty Conservation Institute.
Ackerman 1990	J.S. Ackerman, <i>The Villa: Form and Ideology of Country Houses</i> , Great Britain.
Aydınöglü 1998	Ü. Aydınöglü, <i>Doğu Dağlık Kilikia'da Villae Rusticae</i> , Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.

- Aydinoğlu 2015 Ü. Aydınoğlu, “Dağlık Kilikia’da Kentleşme ve Kırsal Yerleşimle Araştırması”, Mersin Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları, Mersin Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 167-177.
- Aydinoğlu 2016 Ü. Aydınoğlu, “Dağlık Kilikia’da Kırsal Yerleşimlerde Kentsel Mimari: Işıkkale ve Karakabaklı Örnekleri”, Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent, Mersin, 61-77.
- Begovic 2003 V. Begovic, Roman Villas of Istria and Dalmatia, Part II: Typology of Villas, Rimske vile Istre i Dalmacije, II. dio: tipologija vila, 95-111.
- Blazquez – Martinez 1997 J.M. Blazquez – Martinez, “Urbanismo y arquitectura en los mosaicos Romanos y Bizantinos del Oriente” BAcRHist 85, 103-170.
- Bulut 2007 H. Bulut, Daskyleion’da Akhaemenid Satraplığı Sonu ve Hellenistik Dönem, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir.
- Bulut 2007a S.Bulut, "Beydağları Çiftlik Yerleşimleri ve İşlikler" Silifke Müzesi Konferansları Silifke, 23-33.
- Bulut 2007b S. Bulut, “Gazelin ini: Trebenna Teritoryumundan Bir çiftlik evi” Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları, Atatürk Üniversitesi 50. yıl Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü Armağanı, Erzurum, 417-431.
- Campbell 1988 S. Campbell, The Mosaic of Antioch, Toronto Pontifical Institute of Mediaveal Studies, Toronto.
- Ceylan 2009 B. Ceylan, “Kilikia’da Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşimleri: Kanytellis Örneği”, OLBA XVII, 45-62.
- Çambel vd. 1987 H. Çambel – M. A. Işın, S. Sadler, “Kartatepe – Aslantaş ve Domuztepe 1985 Yılı Çalışmaları, VIII. KST I, 329-343.

- Çambel vd. 1989 H. Çambel – M. A. Işın, S. Sadler, Kartatepe – Aslantaş ve Domuztepe 1986 ve 1987 Yılları Çalışmaları, X. *KST I*, 331-352.
- Dagron 1979 G. Dagron, Entre village et cité: La bourgade rurale des IVe-VII esiècles en Orient, *Koinonia* (3) 29-52.
- Dumankaya 2018 O. Dumankaya, “Germanicia Antik Kentine Ait Oda ve Koridor Mozaïği ve İkonografik Değerlendirilmesi”, *JMR* 11, 9-25.
- Dunbabin 1978 K. M. Dunbabin, *The Mosaic of Roman North Afrika, Studies in Iconography and Patronage*, Clarendon Press Oxford.
- Dunbabin 1999 K. M. Dunbabin, *Mosaics of the Greek and Roman World*, Cambridge University Press.
- Dunbabin 2016 K. M. Dunbabin, *Theater and Spectacle in The Art of Roman Empire*, New York, Cornell University Press.
- Durugönül 1995 S. Durugönül, “Olba Polis mi Territorium mu ?” *Lykia* 2, 76-82.
- Elderkin 1934 G.W. Elderkin, *Antioch on the Orontes I: The Excavations of 1932*, New Jersey, Princeton Univesity Press.
- Elinç 2007 Z. Elinç, Batı Snadolu’da Hellenistik Roma Dönemleri’nde Bahçe Mimarisi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya.
- Eraslan 2013 Ş. Eraslan, “Germanikia Mozaiklerinde Av Sahneleri: Doğu ve Batıdan Örneklerle İkonografik Bir Değerlendirme”, Uluslararası Türk ve Dünya Kültüründe Kahramanmaraş Sempozyumu, Kahramanmaraş, 225-234.
- Ergeç 2006 R. Ergeç, *Belkıs Zeugma Mozaikleri*, İstanbul.
- Erhat 1996 A. Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul.
- Freeman 1996 C. Freeman, *Mısır, Yunan ve Roma Antik Akdeniz Uygarlıkları*, (Çev. S. K. Angı), Dost Kitabevi Yayınları.
- Ersoy 2014 A. Ersoy, *Germanicia Antik Kenti ve Mozaikleri*,

- (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Görkay 2015 K. Görkay, *Zeugma: Geçmişten Günümüze Bir Geçit*, Ankara.
- Hopwood 1986b L.K. Hopwood, "Towers, Territory and Terror: How the East Was Held", *The Defence of the Roman Byzantine East*, BAR Int, Se. 397(1), 343-356.
- Kienlin 2015 A. V. Kienlin, "Villa Rustica Die Darstellung römischer Landgüter in antiken Primaquellen", *Institut für Baugeschichte*, 6-38.
- Kolb 1998 F. Kolb, "Kyaneai Yüzey Araştırmaları," XV. AST Ankara, 345- 364.
- Konecny 1997 A. Konecny, *Turmgehöfte in Zentral und Ostlykien*, Viyana.
- Küçükdağlı 2012 S. Küçükdağlı, "Kahramanmaraş Germanicia Mozaikleri", *JMR* 5, 97-101.
- Lassus 1972 J. Lassus, *Antioch on the Orontes V: Les Portiques D'Antioche*, (Ed. R. Stilwell), New Jersey, Princeton University Press.
- Lavin 1963 İ. Lavin, *The Hunting Mosaics of Antioch and Their Sources: A Study of Compositional Principles In The Development of Early Mediaeval Style*, *Dumbarton Oaks Papers*, XVII, 179-286.
- le Decor I C. Balmelle – M. B. Lemee – J. Christophe, J. P. Darmon S. Gozlan – M. P. Raynaud, *Le Decor Geometrique De La Mosaique Romaine I*, Picard Editeur, Paris, 1985.
- le Decor II C. Balmelle – M. B. Lemee – J. P. Darmon – S. Gozlan – M. P. Raynaud, *Le Decor Geometrique De La Mosaique Romaine II*, Picard Editeur, Paris, 2002.
- Levi 1947 D. Levii, *Antioch Mosaic Pavaments I-II*, New Jersey: Princeton University Press.
- McKay 1975 A.G. McKay, *Houses, Villas and Palaces in the Roman*

- Word, Britain.
- Mimaroğlu vd. 2016 S. Mimaroğlu – Ü. Aydınoglu, “Dağlık Kilikia’da Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşim Düzenlemesi: Öküzlü Örneği”, Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent, Mersin, 122-141.
- Mörel 2014 A. Mörel, “Dağlık Kilikia Bölgesinde (Olba Territoriumu) Özköy Yerleşimi: Tarımsal Organizasyon ve Yerleşim Düzenlemesi”, Arkeolojide Bölgesel Çalışmalar, 147-171.
- Mörel 2017 A. Mörel, “Dağlık Kilikia Bölgesi’nde Bir Kırsal Yerleşim Gelişimi: Çatıören Örneği, OLBA XXV, 1-40.
- Nacar vd. 2017 F. Nacar – N. Erdem, “Domuztepe’nin Arkeolojik Altyapısının Güncel Topoğrafya ile Değerlendirilmesi”, Çukurova Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 4, 1-21.
- Önal 2009 M. Önal, Zeugma Mosaics: a Corpus, (Ed. F. Cimok), İstanbul A Turizm Yayınları.
- Önal 2012 M. Önal, “Fuelles du Musee de Gaziantep dans la Maison de Poseidon (Ou Maison 1) et la Maison de l’Euphrate (Ou Maisons 2 et 3), Annees 1999-2000” (Ed. C. Abadie - Reynal ve R. Ergeç), Varia Anatolica XXVI, 65-182.
- Özdilek vd. 2017 B. Özdilek, O. Tıbıkoğlu, “Beydağları Onobara Yerleşimi Çevresindeki Gedeller ve Yalnız Mezar Çiftlikleri”, Antik Dönemde Akdeniz’de Kırsal ve Kent, Mersin, 260-281.
- Percival 1976 J. Percival, Roman Villa, Londra.
- Reynal vd. 2001 C. Reynal, F. Bulgan, Works at Zeugma in 1999, 22. KST II, 221-233.
- Richardson 1992 L. Richardson, A New Topographical Dictionary of Ancient Rome, Baltimore London, Johns Hopkins University Press.
- Rivet 1970 A.L.F. Rivet, The Roman Villa in Britain, Routledge & Kegan Paul, London.
- Rostovtzeff 1904 M. Rostovtzeff, Pompeianische Landschaften und römische Villen, JDAI 19, 103-126.

- Sarkowicz 2003 H. Sarkowich, Bahçelerin ve Parkların Tarihi, (Çev. E.Kayaoğlu), Ankara.
- Serin 2013 U. Serin, “Karya’daki Geç Antik ve Bizans Dönemi Yapı ve Yerleşimleri Üzerine Bazı Gözlemler”, METU JFA/1. (30:1) 191-211.
- Stillwell 1938 R. Stilwell, Antioch on the Orontes II: The Excavations of 1933-1936, New Jersey, Princeton University Press.
- Stillwell 1941 R. Stillwell, Antioch on the Orontes III: The Excavations of 1937-1939, New Jersey, Princeton University Press.
- Şahin 2013 M. Şahin, “Pasiphae-Daidalos Mozaigi Üzerine Yeni Düşünceler”, JMR 6, 33-44.
- Tekin 2010b O. Tekin, Pers “İmparatorluğu’ndan Türk-İslam Egemenliğine Kahramanmaraş’ta Tarih, Kültür ve Para”, Dağların Gazeli Maraş, (Ed. F. Özdem), İstanbul, 157-183.
- Temin 2001 P. Temin "A Market Economy in the Early Roman Empire", JRS 91: 169-181.
- Ürkmez vd. 2017 Ö. Ürkmez – S. Ürkmez, “Nif Yakınlarındak Ulucak 476 Villa Rustica’sına Ait Bir Nekropolis”, Arkeoloji ve Sanat 155, 107-127.
- Waage 1948 F. O. Waage, Antioch on the Orontes IV: Part One Ceamics and Islamic Coins, New Jersey, Princeton University Press.
- Waage 1952 F.O. Waage, Antioch on the Orontes IV: Part Two Greek, Roman, Byzantine and Crusaders Coins, New Jersey, Princeton University Press.
- Zoroğlu 2005 K. L. Zoroğlu, “Kahramanmaraş’ın İlk Çağ’daki Yeri ve Önemi”, Kahramanmaraş Sempozyumu, 303-307.
- Zoroğlu 2011 K. L. Zoroğlu, “Dağlık Kilikya-Ovalık Kilikya”, La Cilicie: Espaces et Pouvoirs Locaux, (eds. E. Jean et al.), Varis Anatolica, 13, Paris, 425-428.

HARİTA LİSTESİ

- Harita 1:** Nif-Ulucak kırsal Yerleşim Konumu / Ürkmez-Akın 2017: 109.
- Harita 1:** Kilikia Bölgesi / https://www.gottwein.de/latine/map/as02_cilic.jpg
31.08.2019
- Harita 3:** Kommagene ve Çevresi / Dörner 1999: 2.
- Harita 4:** Lykia Bölgesi <http://www.arkeolojidunyasi.com/bolgeler/lykia.html>
31.08.2019
- Harita 5:** Kuzey Suriye / Özdemir 2019: 114.
- Harita 6:** Antiochia ve Çevresi / Özdemir 2019: 112.
- Harita 7:** Germanicia ve Çevresi / Ersoy 2014: 195.
- Harita 8:** Zeugma / <http://www.zeugma.org.tr/harita.aspx#> 31.08.2019
- Harita 9:** Kuzey Afrika / Dunbabin 1978: 290.
- Harita 10:** Kartaca
<https://www.flickr.com/photos/8724323@N06/8200097904/in/photostream/> 31.08.2019
- Harita 11:** Konstantine <https://www.wilsoncenter.org/article/north-africas-jihadis>
31.08.2019
- Harita 12:** Tabarka <https://studyabroad.sit.edu/programs/semester/fall-2019/tnc/>
31.08.2019
- Harita 13:** Zliten <https://www.libyaninvestment.com/state-property-department-reviews-with-pc-development-projects-in-zliten/> 31.08.2019

LEVHA LİSTESİ

- Levha 1a:** Villa Rustika Rekonstrüksiyon / McKay 1975: 113.
- Levha 1b:** Villa Suburbana Rekonstrüksiyon / McKay 1975: 111.
- Levha 2a:** Villa Urbana Duvar Resimi / Wheeler 1994: 143.
- Levha 2b:** Villa Maritime Duvar Resimi / McKay 1975: 114.
- Levha 3a:** Ulucak 476 Villa Rustikası Çizim / Ürkmez-Akın 2017: 110.
- Levha 4a:** Keşlitürkmenli Villa Rustika Rekonstrüksiyon / Aydınöglu 1998: Levha 5a.
- Levha 4b:** İşikkale Çiftlik Villası Plan / Aydınöglu 2016: 76.
- Levha 5a:** Özköy Çiftlik Villası Plan / Mörel 2014: 166.
- Levha 5b:** Özköy Çiftlik Villası Plan / Mörel 2014: 170.
- Levha 6a:** Domuztepe Villa Rustika Rekonstrüksiyon / Nacar-Erdem 2017: 20.
- Levha 6b:** Domuztepe Villa Rustika Plan / Nacar-Erdem 2017: 15.
- Levha 7a:** Gazelin İni Çiftlik Villası Plan / Bulut 2007: 424.
- Levha 7b:** Gazelin İni Çiftlik Villası Rekonstrüksiyon / Bulut 2007: 431.
- Levha 8a:** Antiochia Topografik Bordür Paneli Mozaik, Genel / Campbell 1988: pl 118.
- Levha 9a:** Antiochia Topografik Bordür Paneli Villa Detay / Campbell 1988: pl 118.
- Levha 9b:** Antiochia Topografik Bordür Paneli Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 10a:** Antiochia Konstantin Villası K Paneli, Genel / Levi 1947: LIX a
- Levha 10b:** Antiochia Konstantin Villası K Paneli Villa Detay / Levi 1947: LIX a
- Levha 10c:** Antiochia Konstantin Villası K Paneli Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 11a:** Antiochia Konstantin Villası A Paneli, Genel / Levi 1947: LIX b
- Levha 11b:** Antiochia Konstantin Villası A Paneli Horreum Detay / Levi 1947: LIX b
- Levha 11c:** Antiochia Konstantin Villası A Paneli Horreum Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 12a:** Antiochia Konstantin Villası E Paneli Genel / Levi 1947: LIX c
- Levha 12b:** Antiochia Konstantin Villası E Paneli Horreum Detay / Levi 1947: LIX c
- Levha 12c:** Antiochia Konstantin Villası E Paneli Horreum Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 13a:** Germanicia Mozaik, Genel / Ersoy 2014: 231.
- Levha 14a:** Germanicia Mozaik, Panel I / Ersoy 2014: 233.
- Levha 15a:** Germanicia Mozaik Panel I Soldaki Villa Detay / Ersoy 2014: 233.

- Levha 15b:** Germanicia Mozaik Panel I Soldaki Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 16a:** Germanicia Mozaik Panel I Sağdaki Villa Detay / Ersoy 2014: 234.
- Levha 16b:** Germanicia Mozaik Panel I Sağdaki Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 17a:** Germanicia Mozaik Panel II / Ersoy 2014: 235.
- Levha 18a:** Germanicia Mozaik Panel II Soldaki Villa Detay / Ersoy 2014:
- Levha 18b:** Germanicia Mozaik Panel II Soldaki Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 19a:** Germanicia Mozaik Panel II Sağdaki Villa Detay / Ersoy 2014: 236.
- Levha 19b:** Germanicia Mozaik Panel II Sağdaki Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 20a:** Germanicia Mozaik Panel III / Ersoy 2014: 236.
- Levha 21a:** Germanicia Mozaik Panel III Soldaki Villa Detay / Ersoy 2014: 236.
- Levha 21b:** Germanicia Mozaik Panel III Soldaki Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 22a:** Germanicia Mozaik Panel III Sağdaki Villa Detay / Ersoy 2014: 236.
- Levha 22b:** Germanicia Mozaik Panel III Sağdaki Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 23a:** Zeugma Pasiphae Daidalos Mozaik, Genel / Şahin 2013: 35.
- Levha 24a:** Zeugma Pasiphae Daidalos Mozaik Villa Detay / Şahin 2013: 37.
- Levha 24b:** Zeugma Pasiphae Daidalos Mozaik Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 25a:** Kartaca Julius Dominus Mozaiği, Genel / Dunbabin 1978: pl. XLIII, 109.
- Levha 25b:** Kartaca Julius Dominus Mozaiği I. Panel / Dunbabin 1978: pl. XLIII, 109.
- Levha 25c:** Kartaca Julius Dominus Mozaiği II. Panel / Dunbabin 1978: pl. XLIII, 109.
- Levha 25d:** Kartaca Julius Dominus Mozaiği III. Panel / Dunbabin 1978: pl. XLIII, 109.
- Levha 26a:** Kartaca Julius Dominus Mozaiği Villa Detay / Dunbabin 1978: pl. XLIII, 109.
- Levha 26b:** Kartaca Julius Dominus Mozaiği Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 27a:** Kartaca Mozaik, Genel / Dunbabin 1978: pl XVIII, 40.
- Levha 28a:** Kartaca Mozaik Villa Detay / Dunbabin 1978: pl XVIII, 40.
- Levha 28b:** Kartaca Mozaik Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 29a:** Kartaca Mozaik, Genel – Lavin 1963: 105.
- Levha 30a:** Kartaca Mozaik Villa Detay – Lavin 1963: 105.
- Levha 30b:** Kartaca Mozaik Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 31a:** Konstantine Mozaik, Genel / Dunbabin 1978: pl. XVI, 34.
- Levha 32a:** Konstantine Mozaik Villa Detay / Dunbabin 1978: pl. XVI, 34.

- Levha 32b:** Konstantine Mozaik Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 33a:** Tabarka Mozaik, Genel / Dunbabin 1978: pl. XLIV, 112.
- Levha 34a:** Tabarka Mozaik, Villa Detay / Dunbabin 1978: pl. XLIV, 112.
- Levha 34b:** Tabarka Mozaik, Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 35a:** Tabarka Mozaik, Genel / Dunbabin 1978: pl. XLIV, 111.
- Levha 36a:** Tabarka Mozaik Villa Detay / Dunbabin 1978: pl. XLIV, 111.
- Levha 36b:** Tabarka Mozaik Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 35a:** Tabarka Mozaik, Genel / Dunbabin 1978: pl. XLV, 113.
- Levha 37a:** Tabarka Mozaik Villa Detay / Dunbabin 1978: pl. XLV, 113.
- Levha 37b:** Tabarka Mozaik Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 39a:** Zliten Mozaik, Genel / Dunbabin 1978: pl. XXXVI, 96.
- Levha 40a:** Zliten Mozaik Villa Detay / Dunbabin 1978: pl. XXXVI, 96.
- Levha 40b:** Zliten Mozaik Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar
- Levha 41a:** Zliten Mozaik, Genel / Dunbabin 1978: pl. XXXVI, 95.
- Levha 42a:** Zliten Mozaik Villa Detay / Dunbabin 1978: pl. XXXVI, 95.
- Levha 42b:** Zliten Mozaik Villa Çizim: G. Kılınç / Yazar

HARİTALAR



Harita 1: Nif/Ulucak Yerleşimi



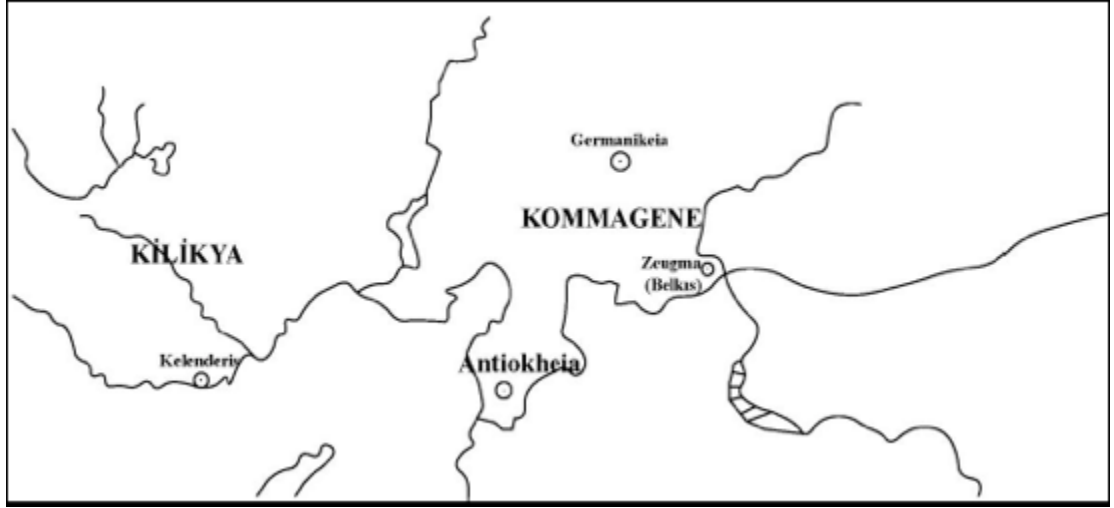
Harita 2: Kilikia Bölgesi



Harita 3: Kommagene ve Çevresi



Harita 4: Lykia Bölgesi



Harita 5: Kuzey Suriye Bölgesi



Harita 6: Antiochia ve Çevresi



Harita 7: Germanicia ve Çevresi



Harita 8: Zeugma ve Çevresi



Harita 9: Kuzey Afrika Bölgesi



Harita 10: Kartaca



Harita 11: Konstantine



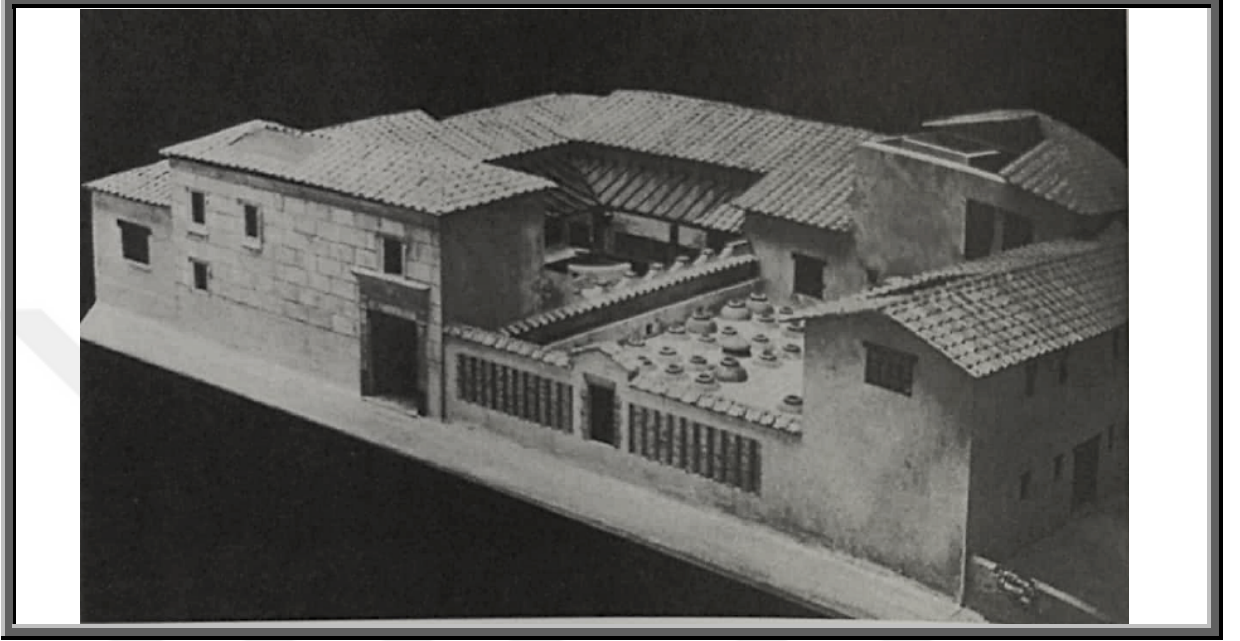
Harita 12: Tabarka



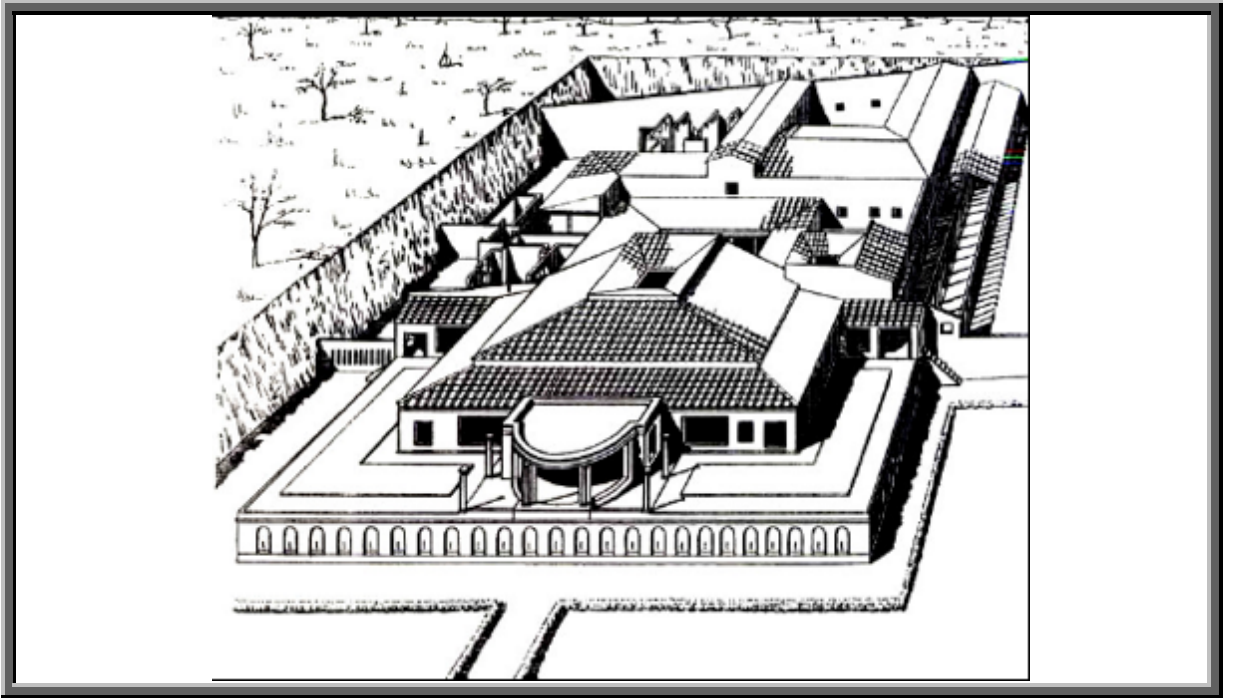
Harita 13: Zliten

LEVHALAR

LEVHA 1



a- Villa Rustika Rekonstrüksyon



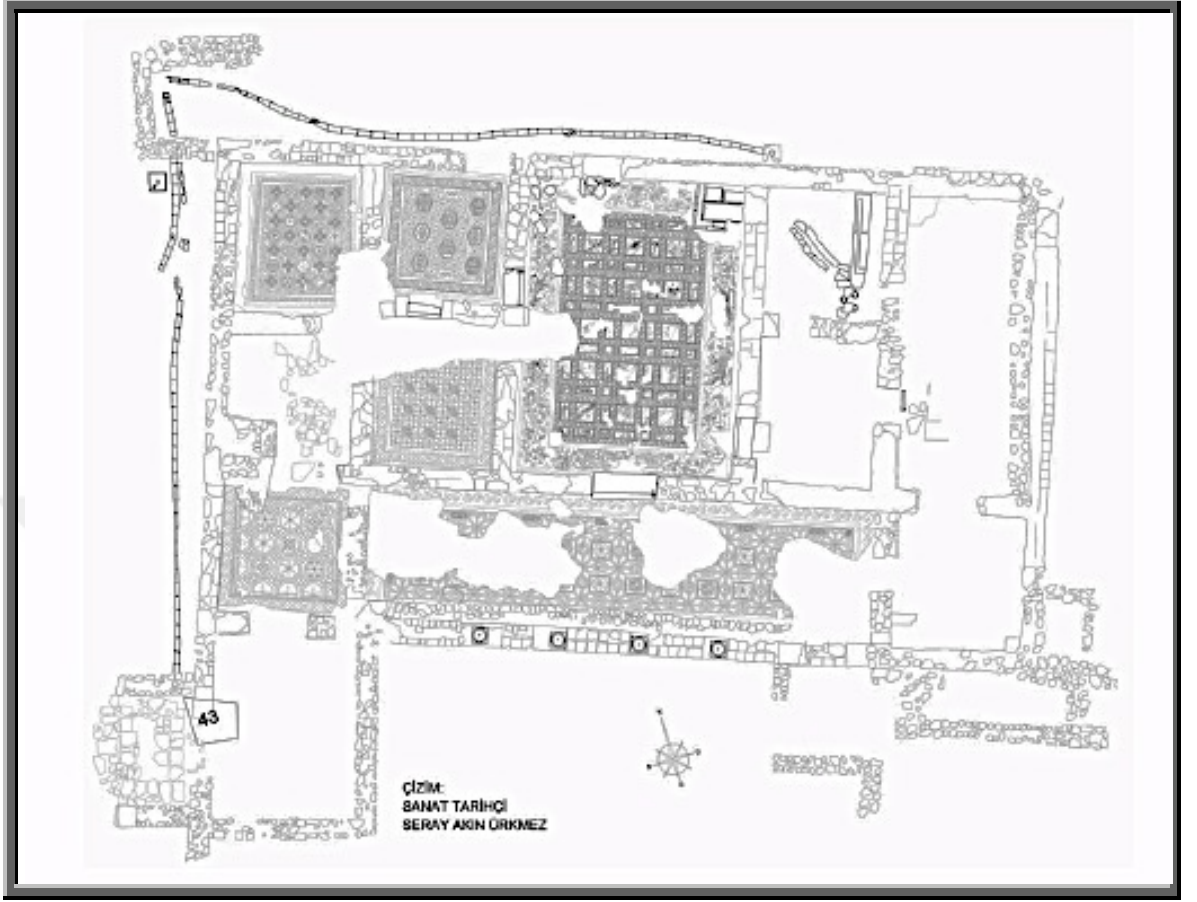
b- Villa Suburbana Rekonstrüksyon



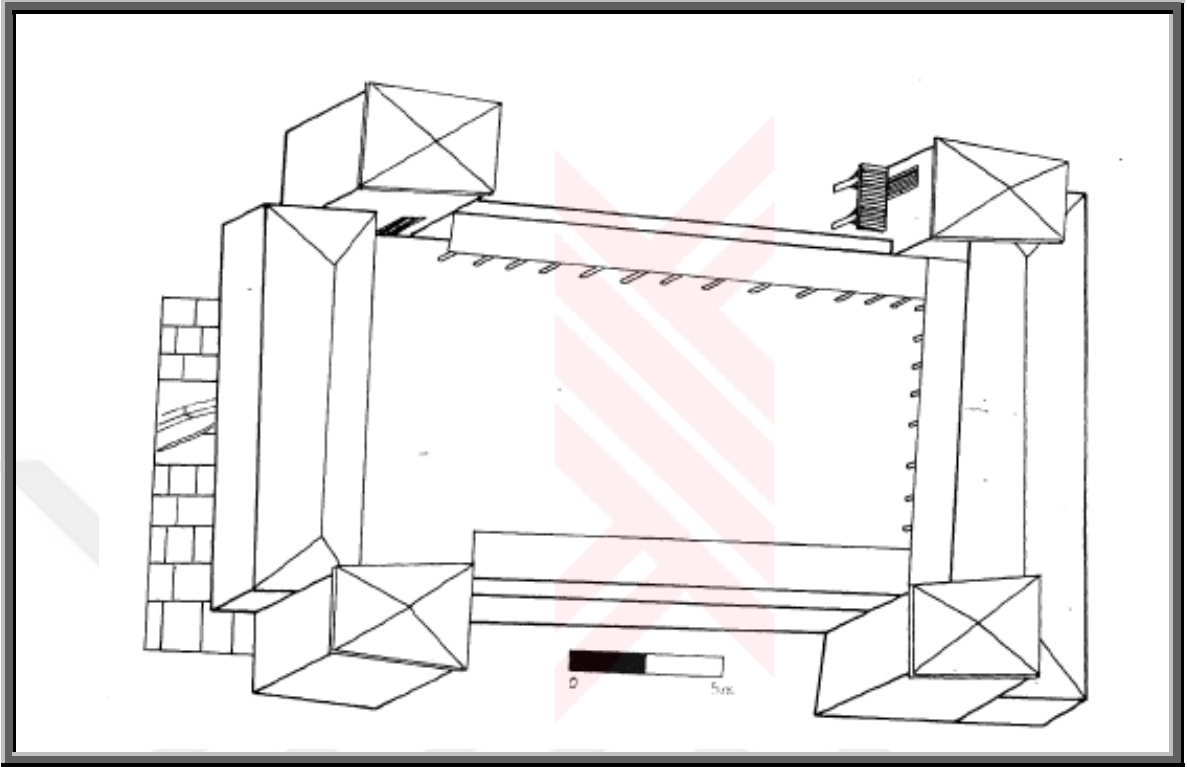
a- Villa Urbana Duvar Resimi



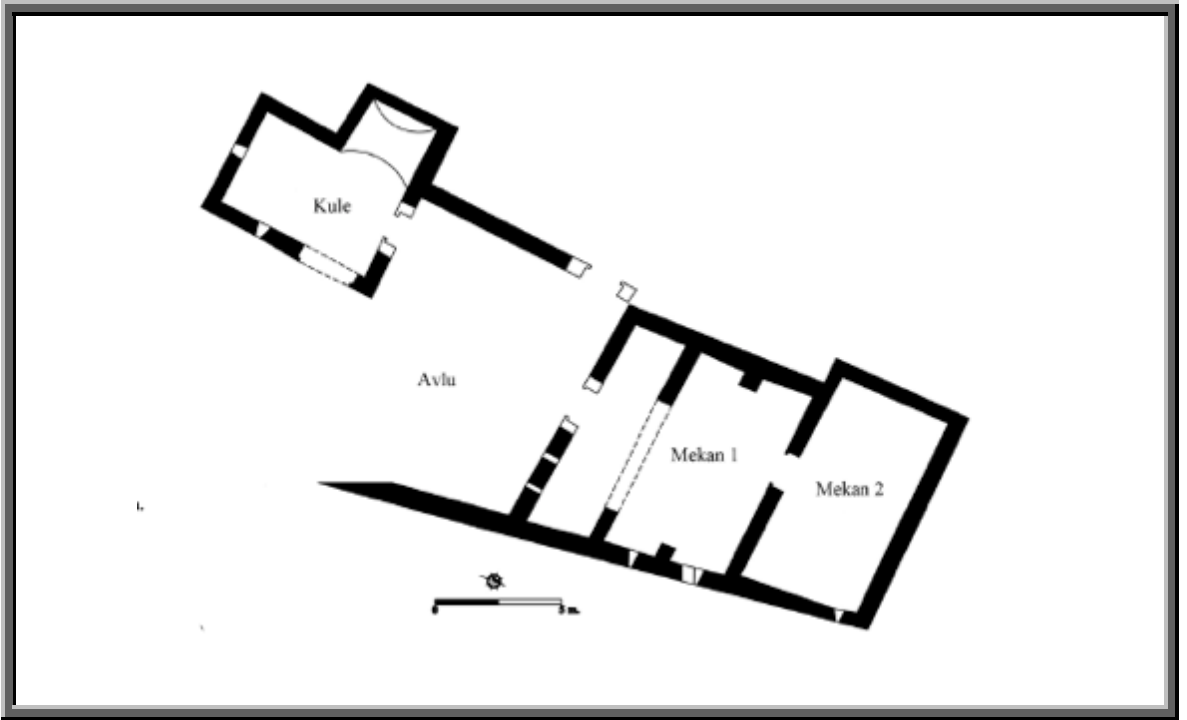
b- Villa Maritime Duvar Resimi



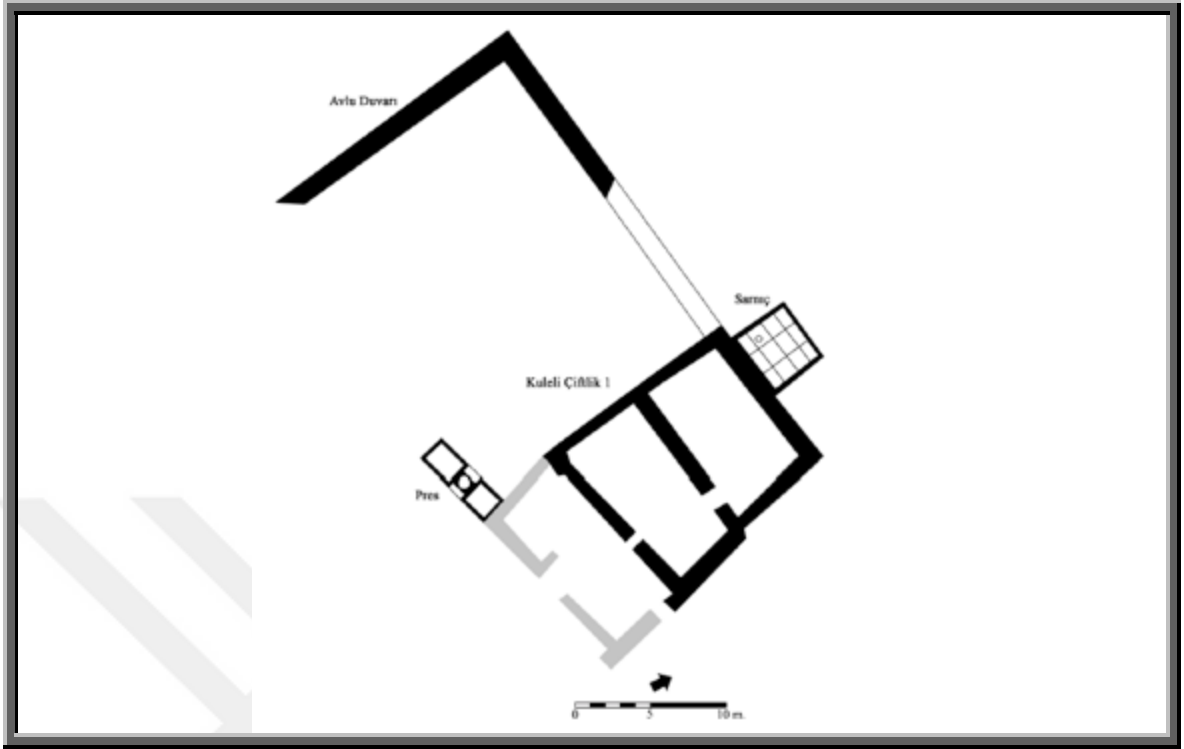
a- Ulucak 476 Villa Rustikası Çizim



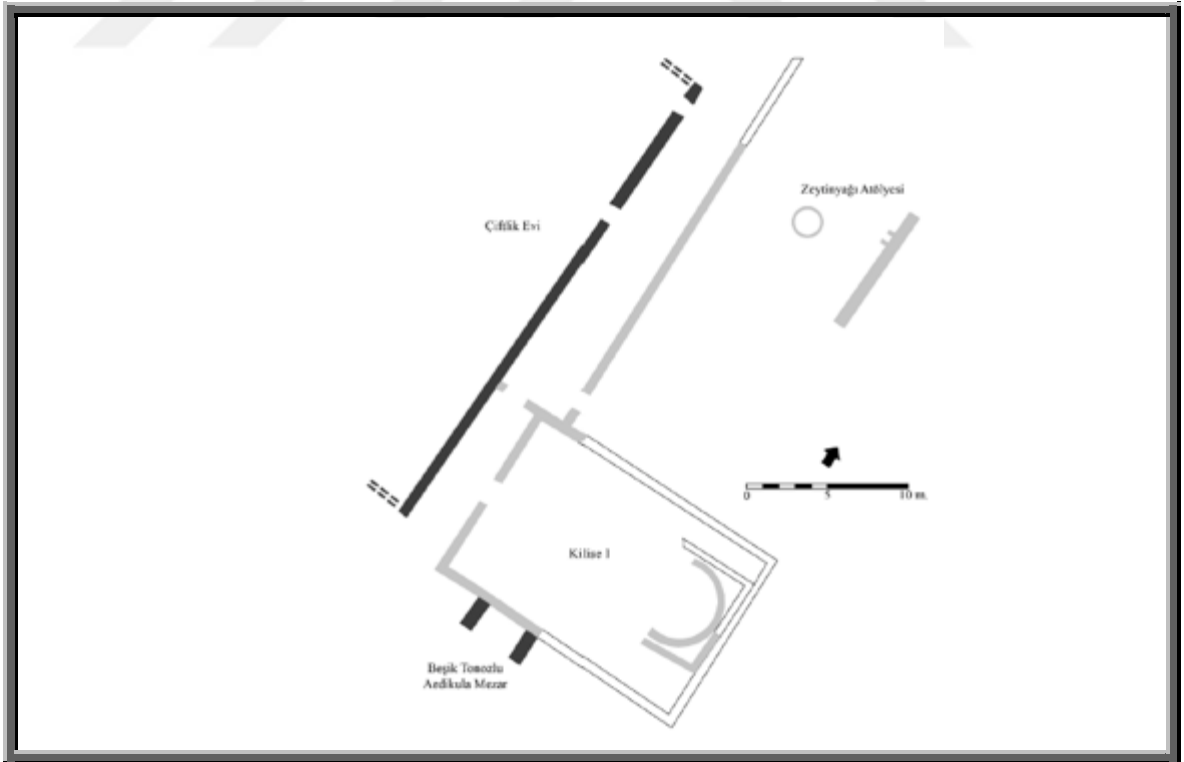
a- Keşitürkmenli Villa Rustika Rekonstrüksyon



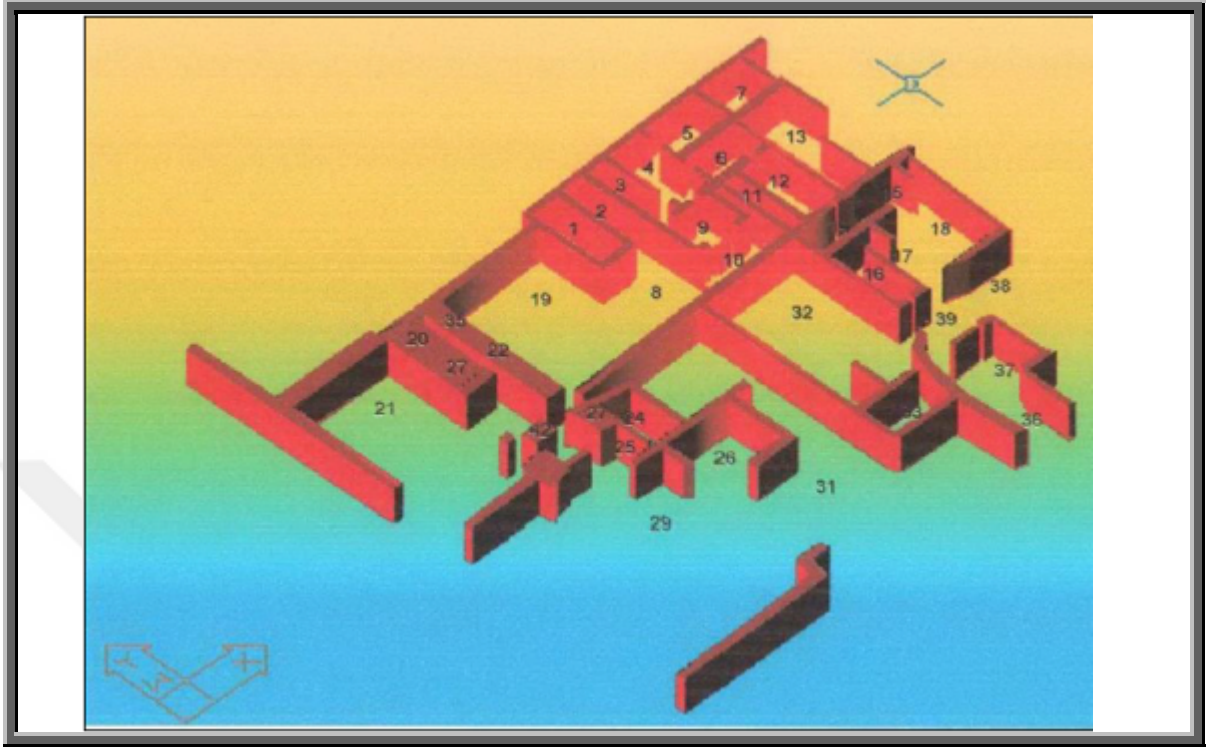
b- Işıkkale Çiftlik Villası Plan



a- Özköy Çiftlik Villası Plan



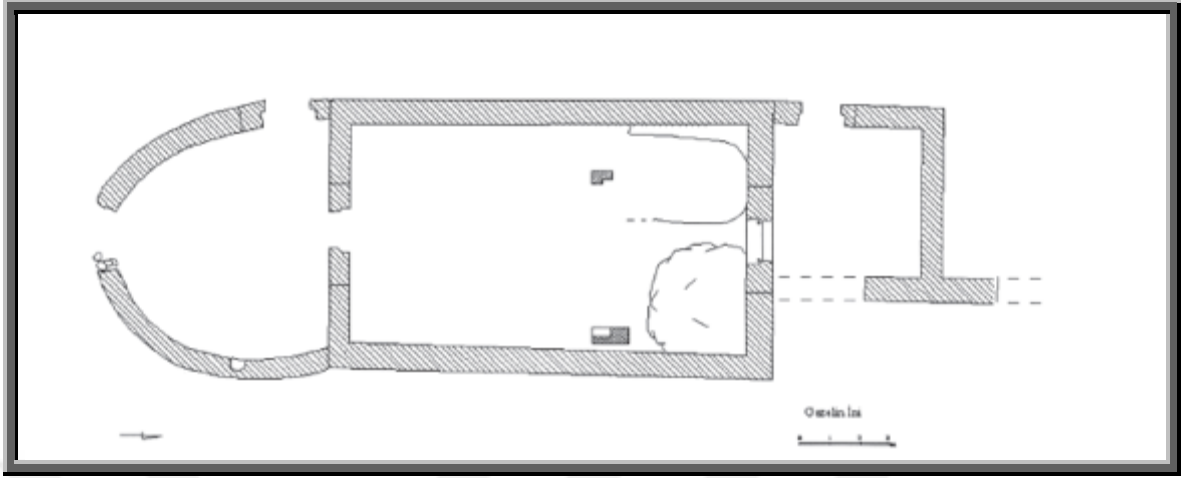
b- Özköy Çiftlik Villası Plan



a- Domuztepe Villa Rustika Rekonstrüksyon



b- Domuztepe Villa Rustika Plan



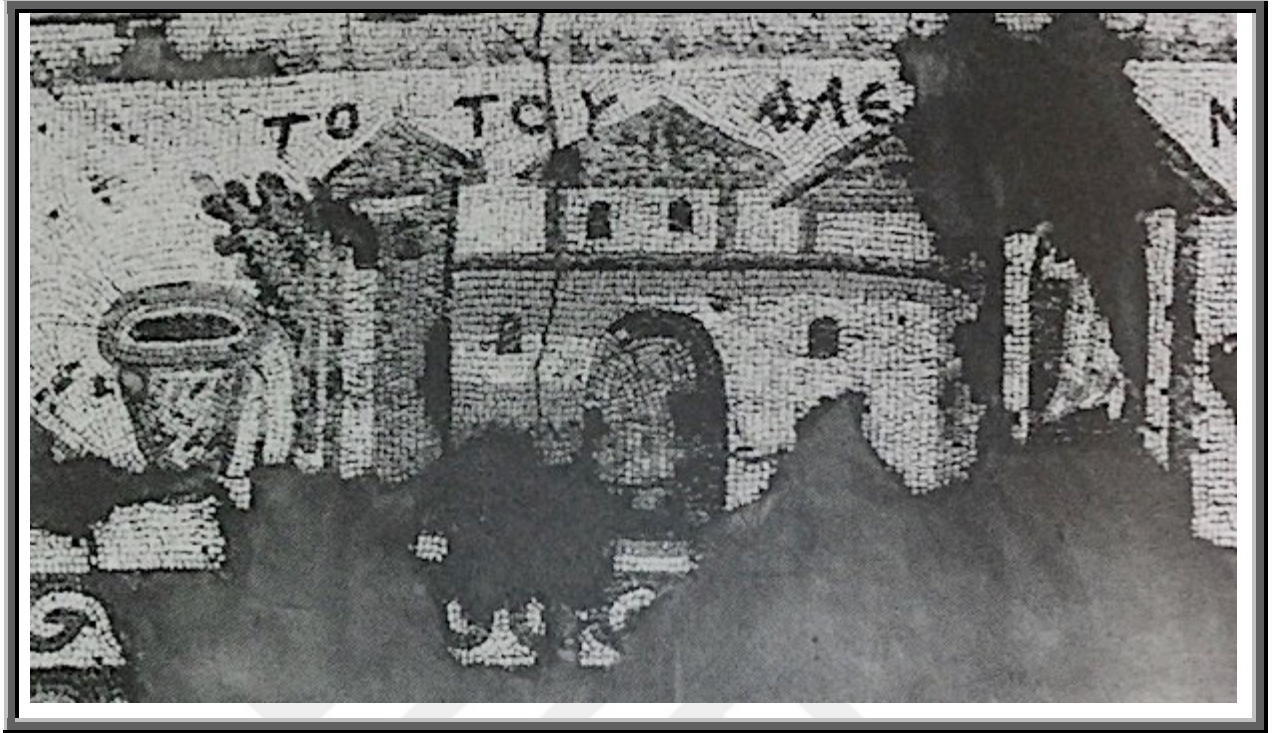
a- Gazelin İni Çiftlik Villası Plan



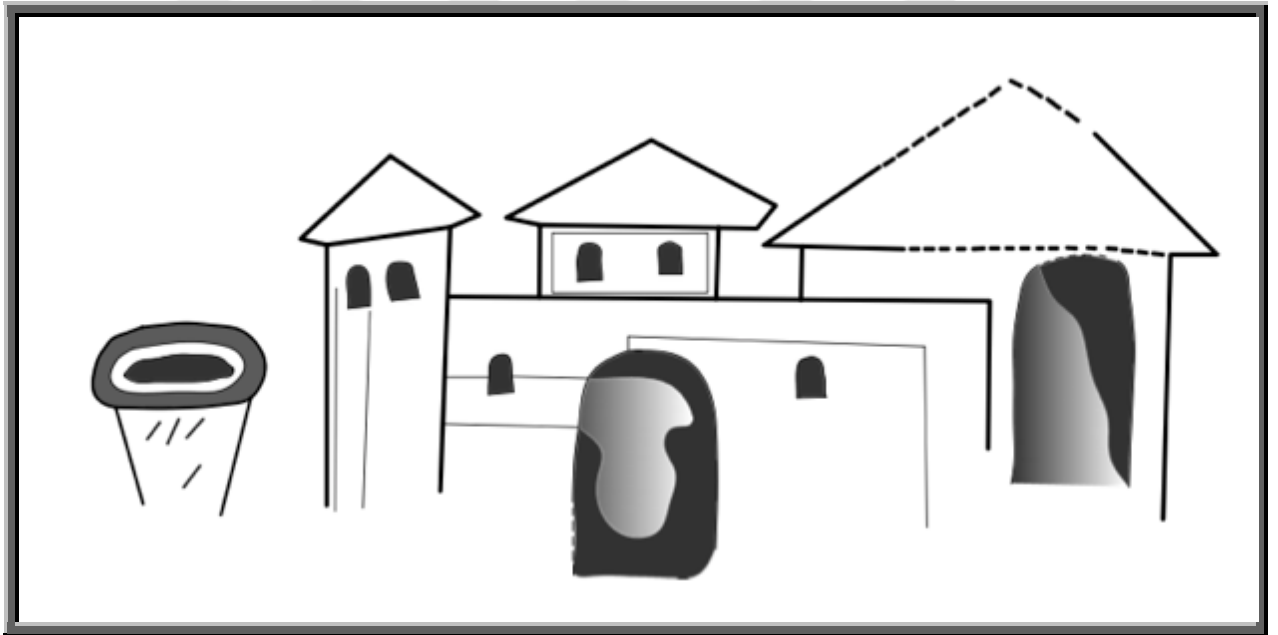
b- Gazelin İni Çiftlik Villası Rekonstrüksiyon



a- Antiochia Topografik Bordür Paneli Mozaik, Genel



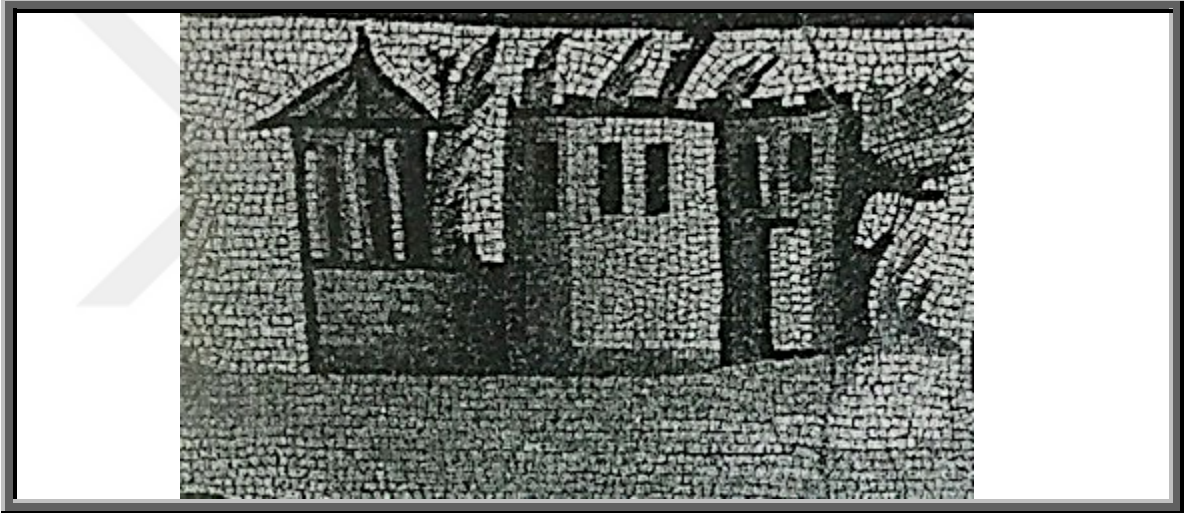
a- Villa Detay (Kat. 1)



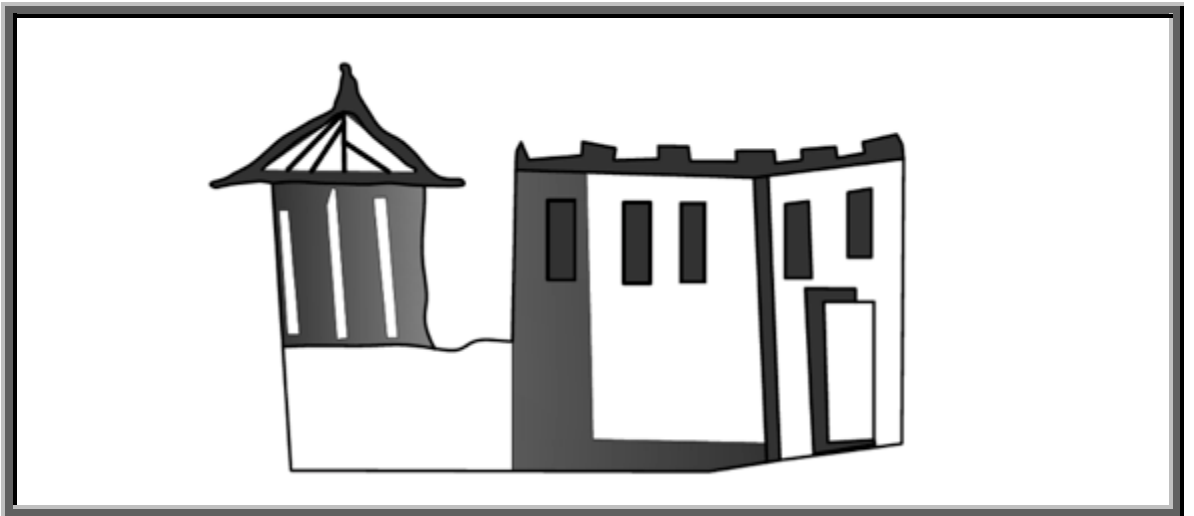
b- Villa Çizim (Kat. 1)



a- Antiochia Konstantin Villası K Paneli, Genel



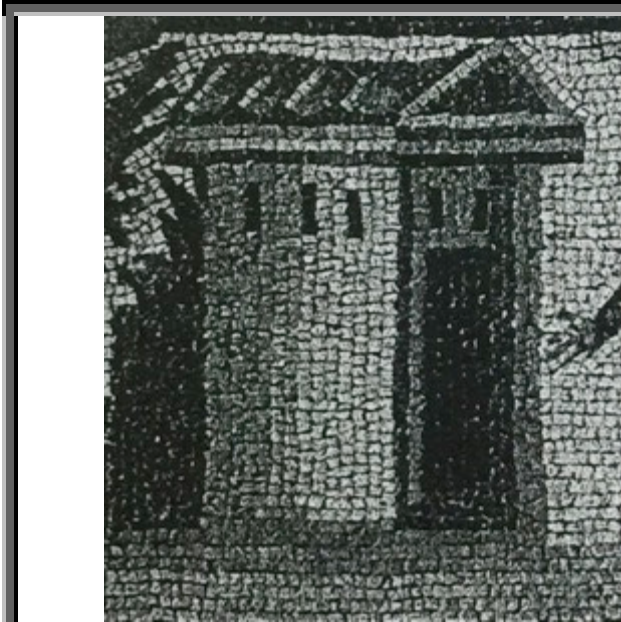
b- Villa Detay (Kat. 2)



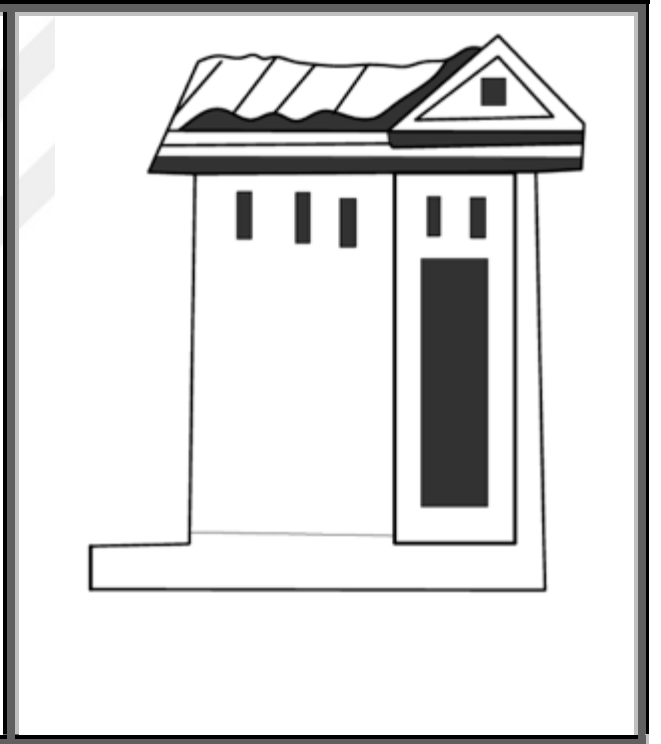
c- Villa Çizim (Kat. 2)



a- Antiochia Konstantin Villası A Paneli, Genel



b- Horreum Detay



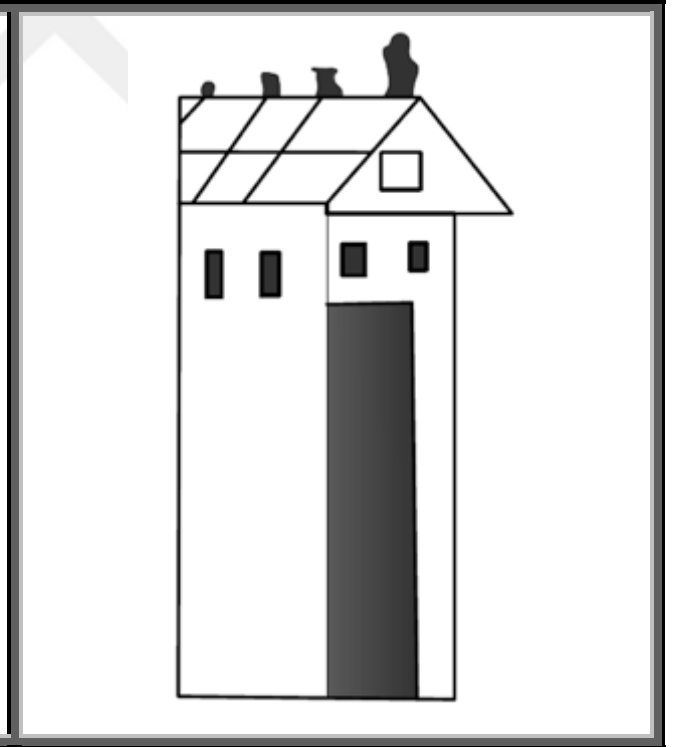
c- Horreum Çizim



a- Antiochia Konstantin Villası E Paneli, Genel



b- Horreum Detay



c- Horreum Çizim



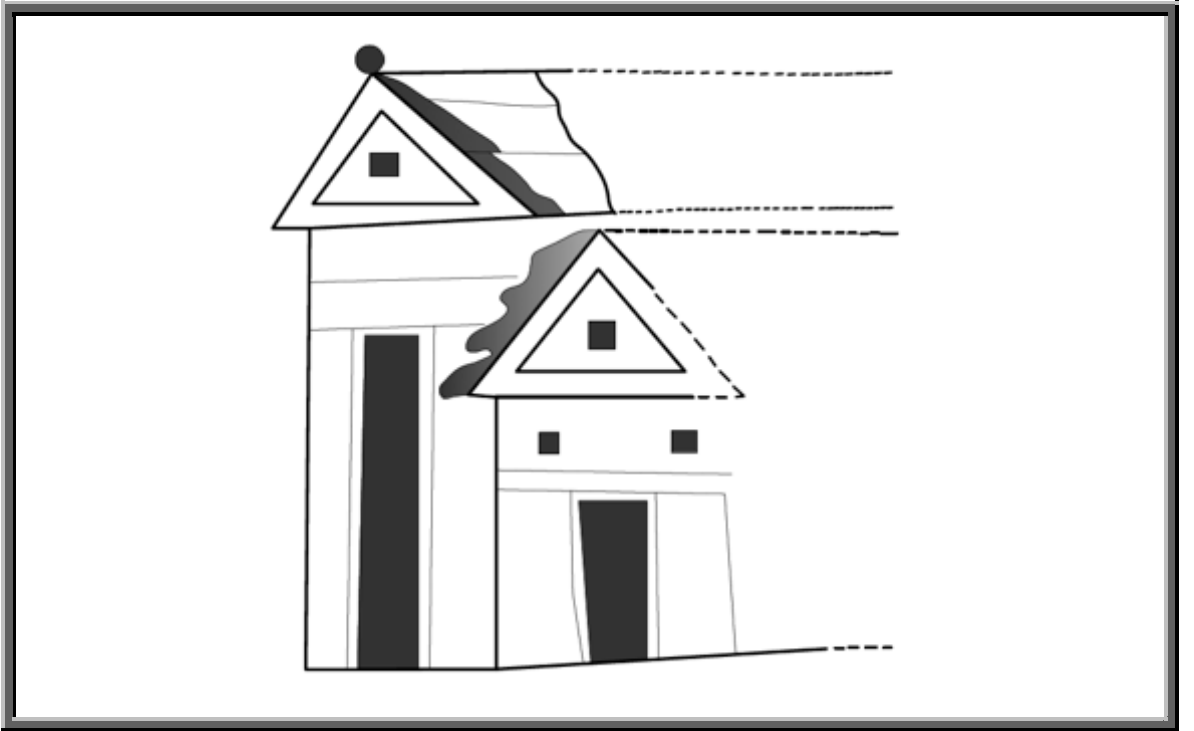
a- Germanicia Mozaik, Genel



a- Panel I



a- Panel I Soldaki Villa Detay (Kat. 3)



b- Villa Çizim (Kat. 3)



a- Panel I Sağıdaki Villa Detay (Kat. 4)



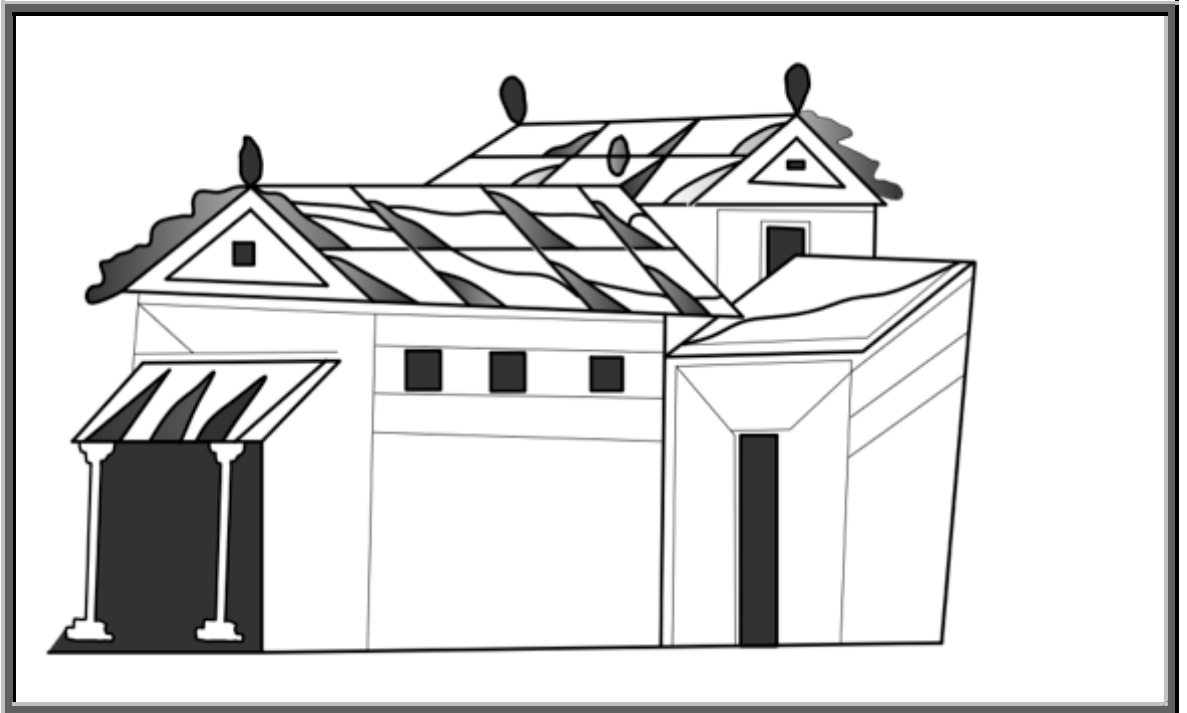
b- Villa Çizim (Kat. 4)



a- Panel II



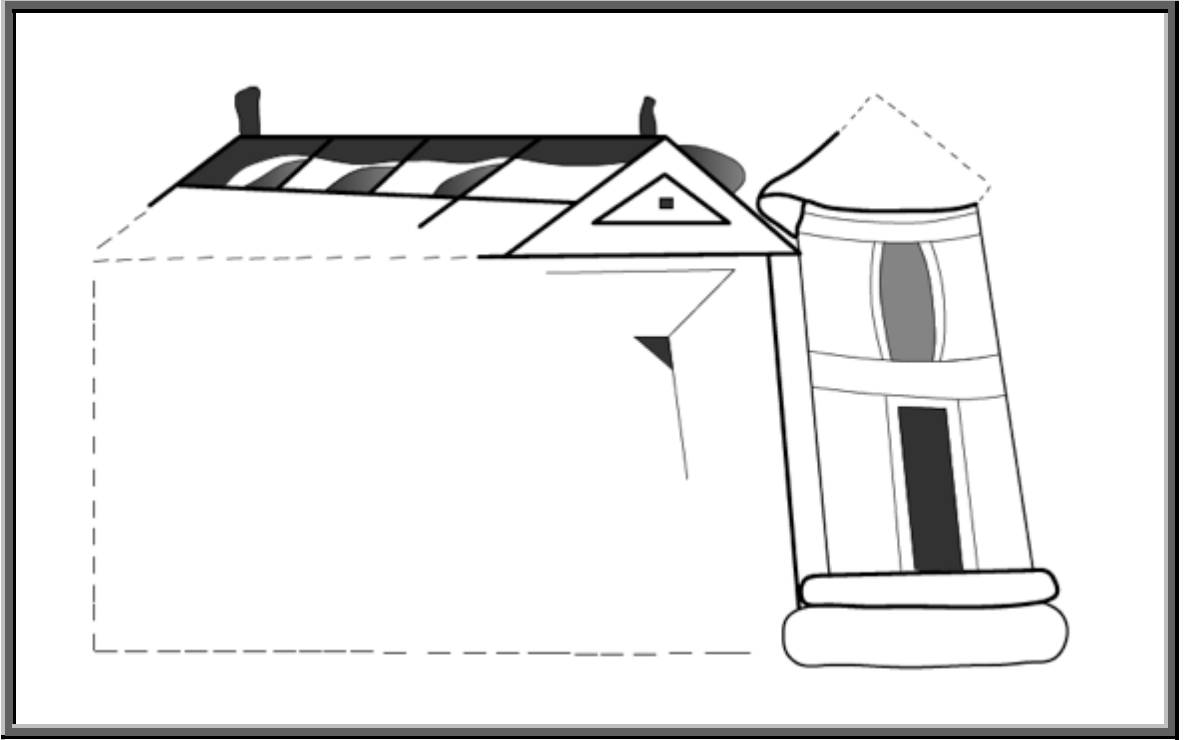
a- Panel II Soldaki Villa Detay (Kat. 5)



b- Villa Çizim (Kat. 5)



a- Panel II Sağıdaki Villa Detay (Kat. 6)



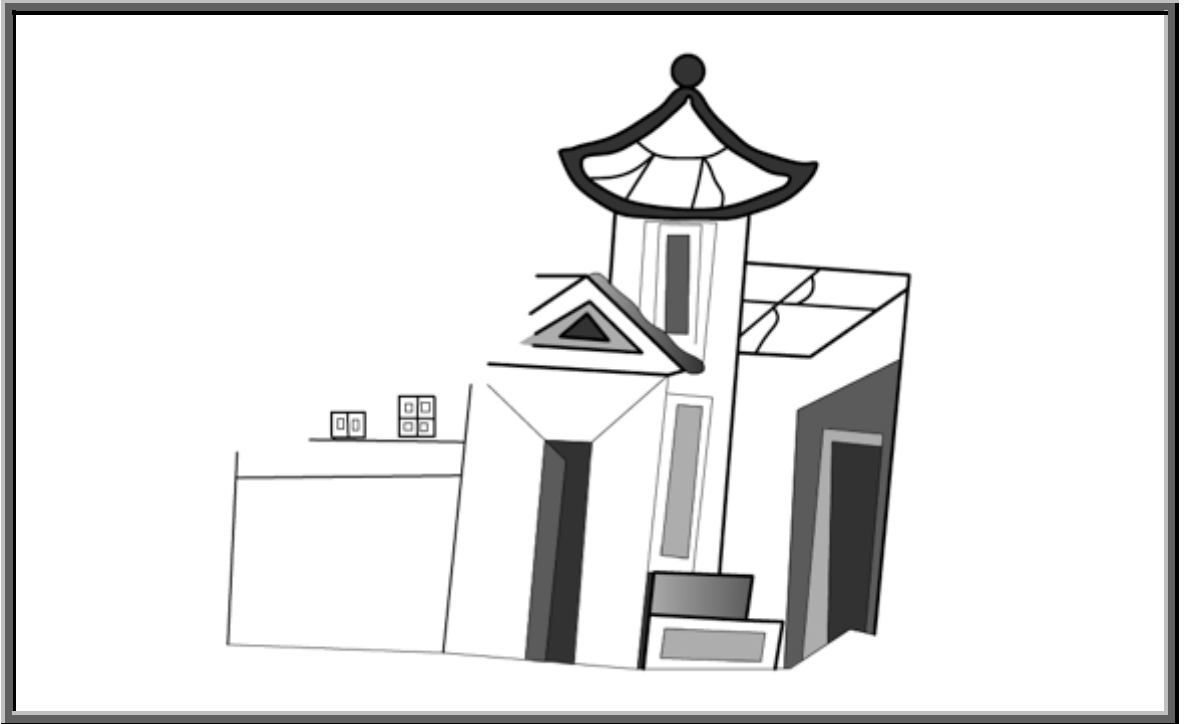
b- Villa Çizim (Kat. 6)



a- Panel III



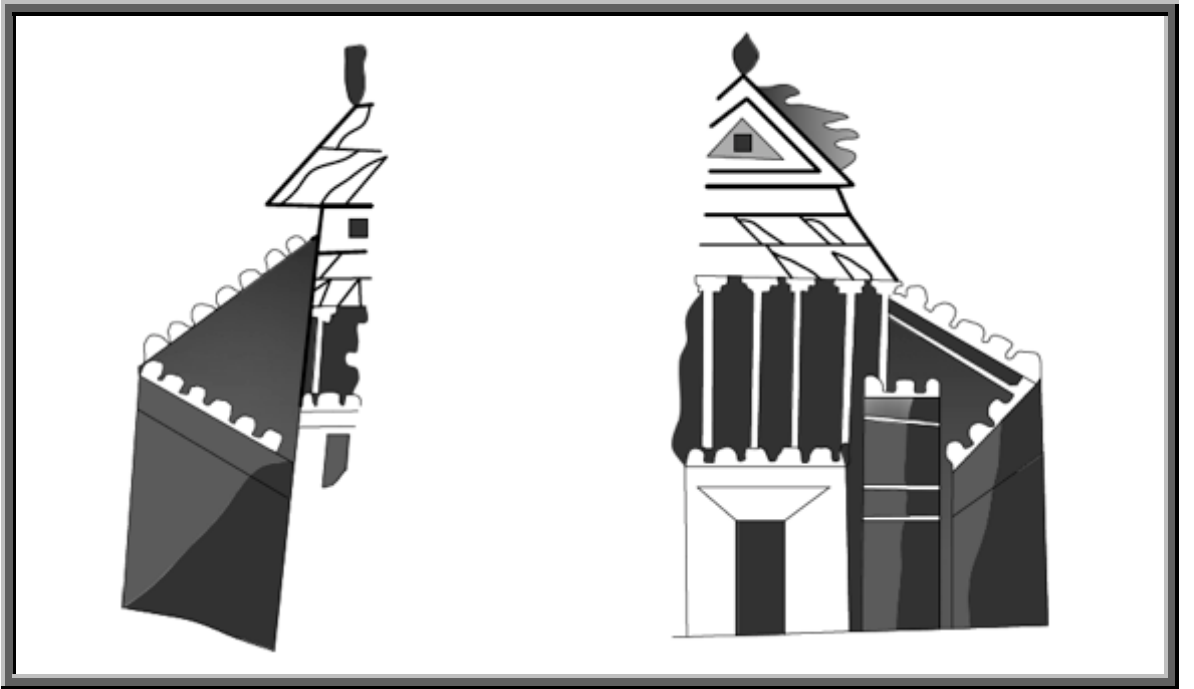
a- Panel III Soldaki Villa Detay (Kat. 7)



b- Villa Çizim (Kat. 7)



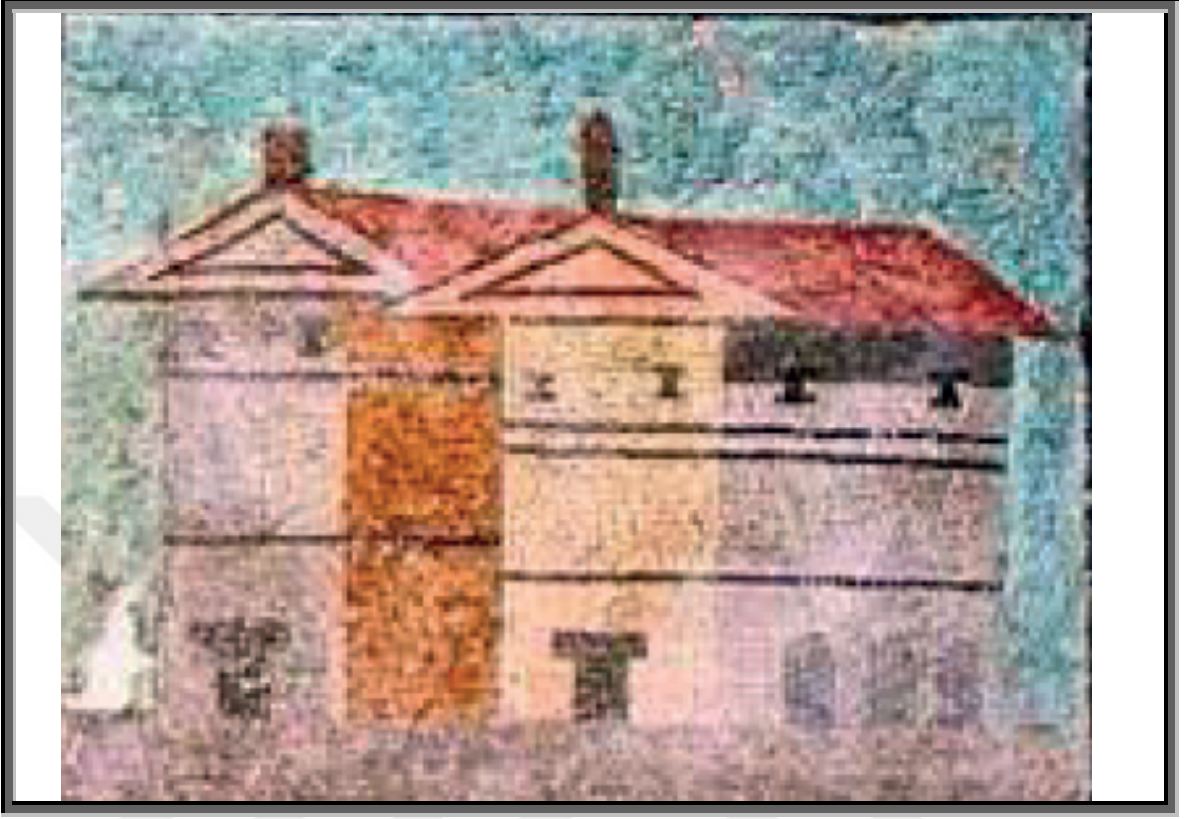
a- Panel III Soldaki Villa Detay (Kat. 8)



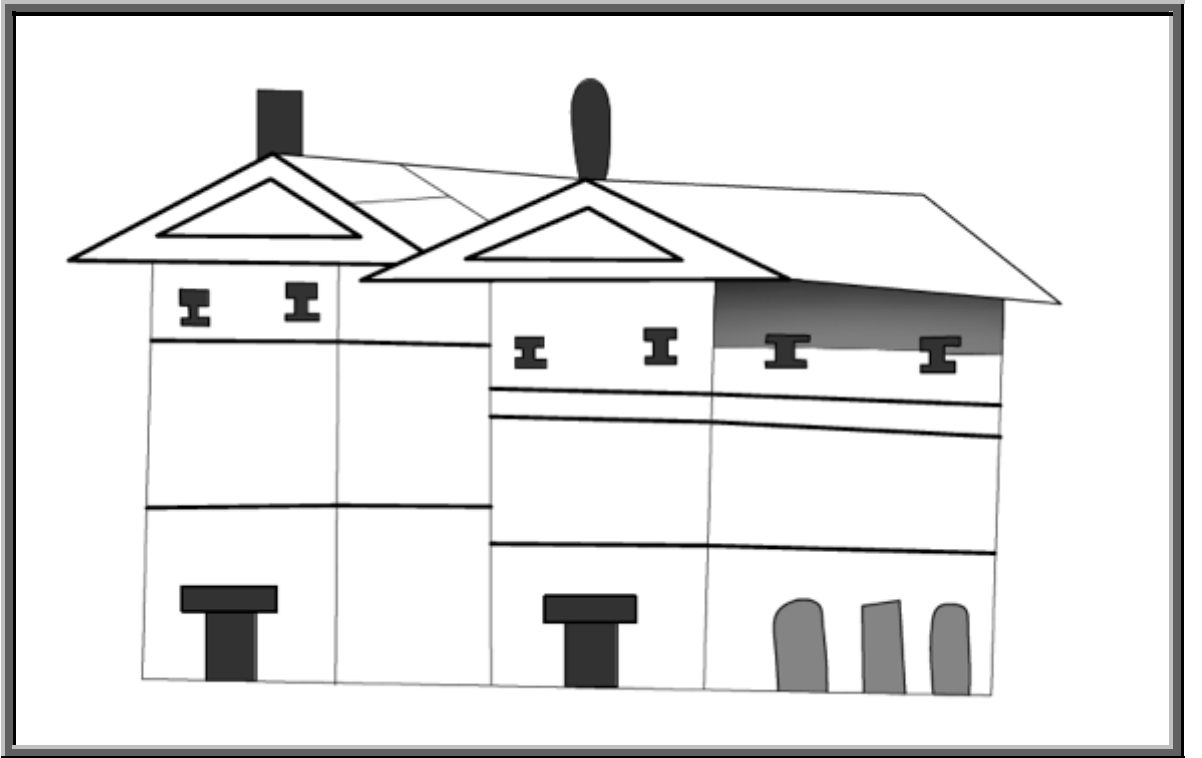
b- Villa Çizim (Kat. 8)



a- Zeugma Pasiphae Daidalos Mozaik, Genel



a- Villa Detay (Kat No 9)



b- Villa Çizim (Kat No 9)



a- Kartaca Julius Dominus Mozaïği, Genel



b- Panel I



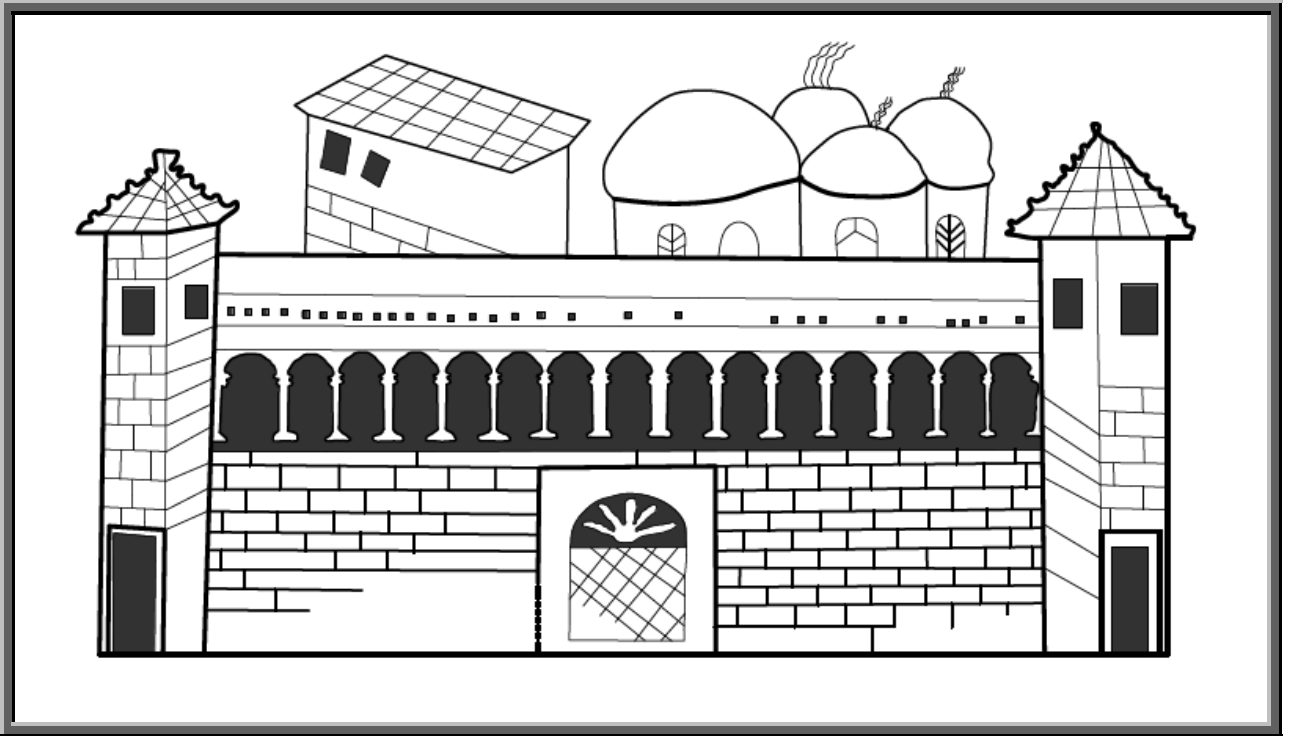
c- Panel II



d- Panel III



a- Villa Detay (Kat. No 10)



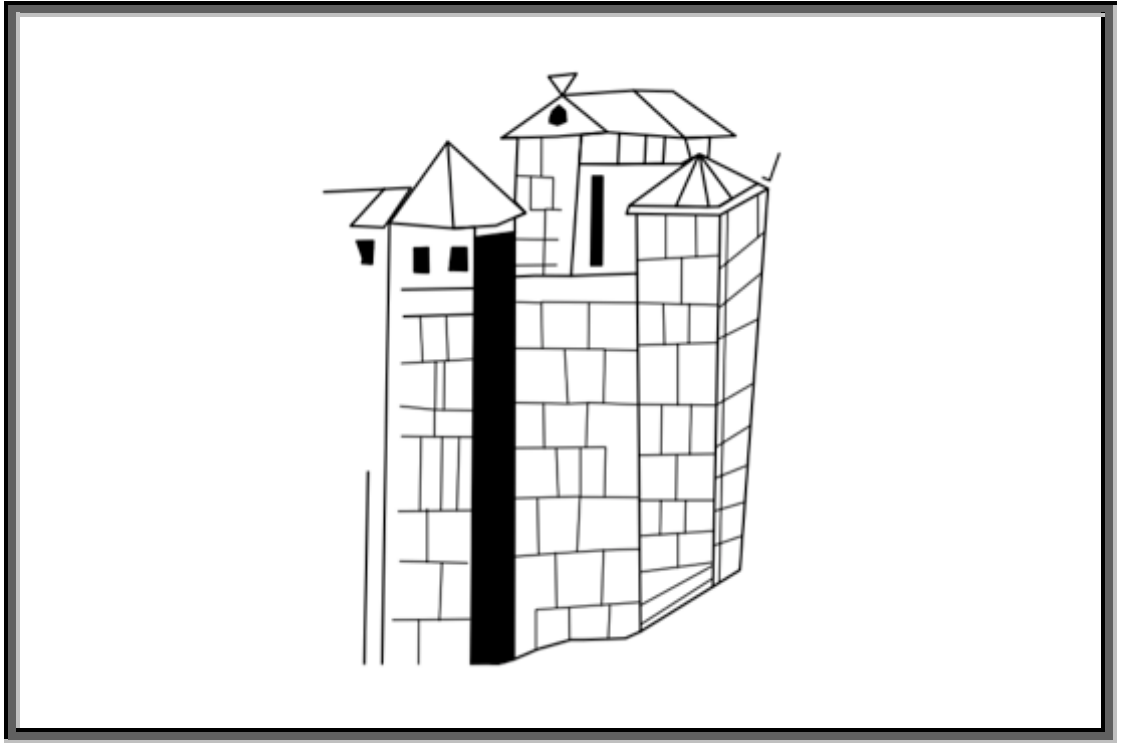
b- Villa Çizim (Kat. No 10)



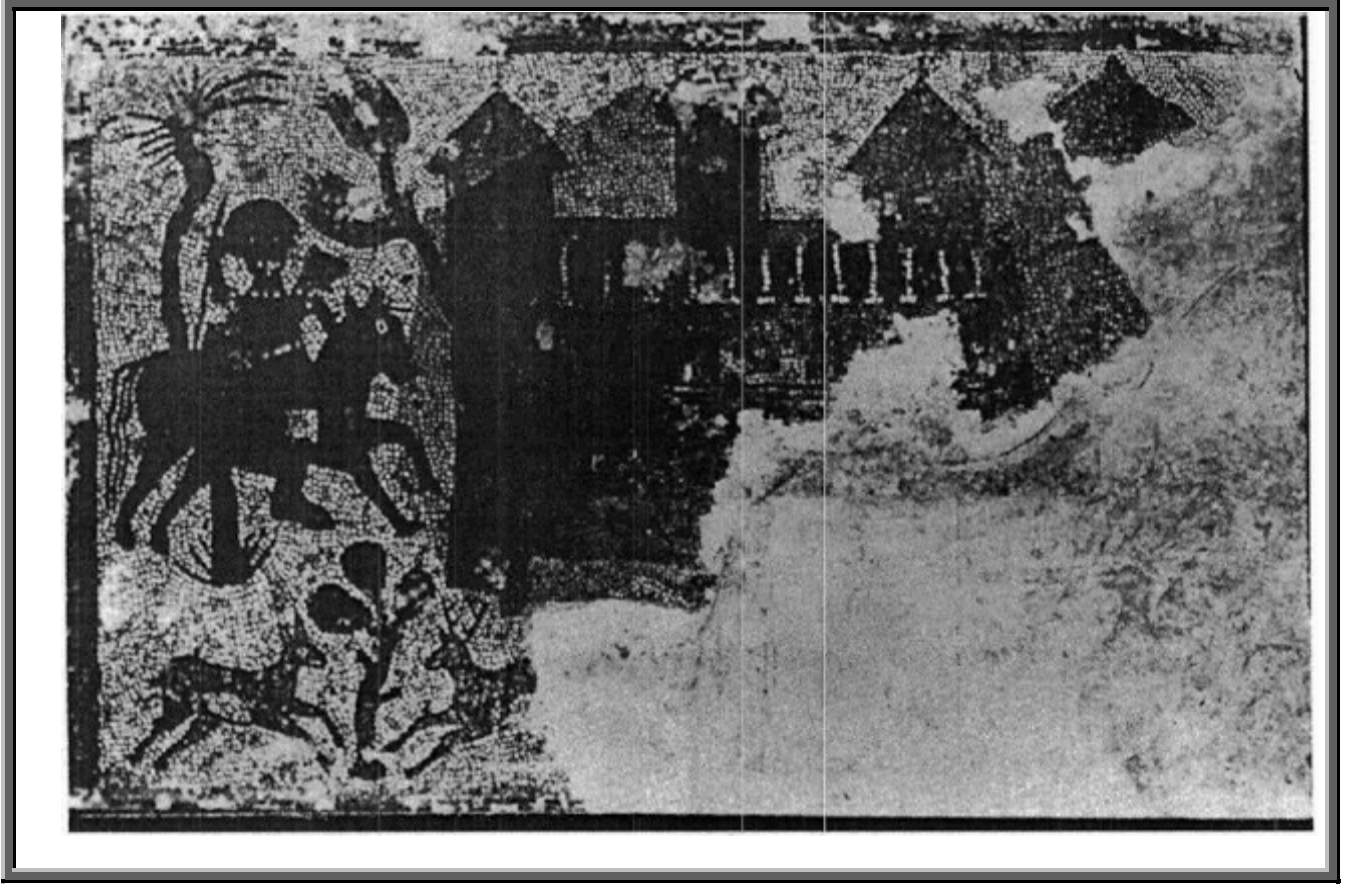
a- Kartaca Mozaik, Genel



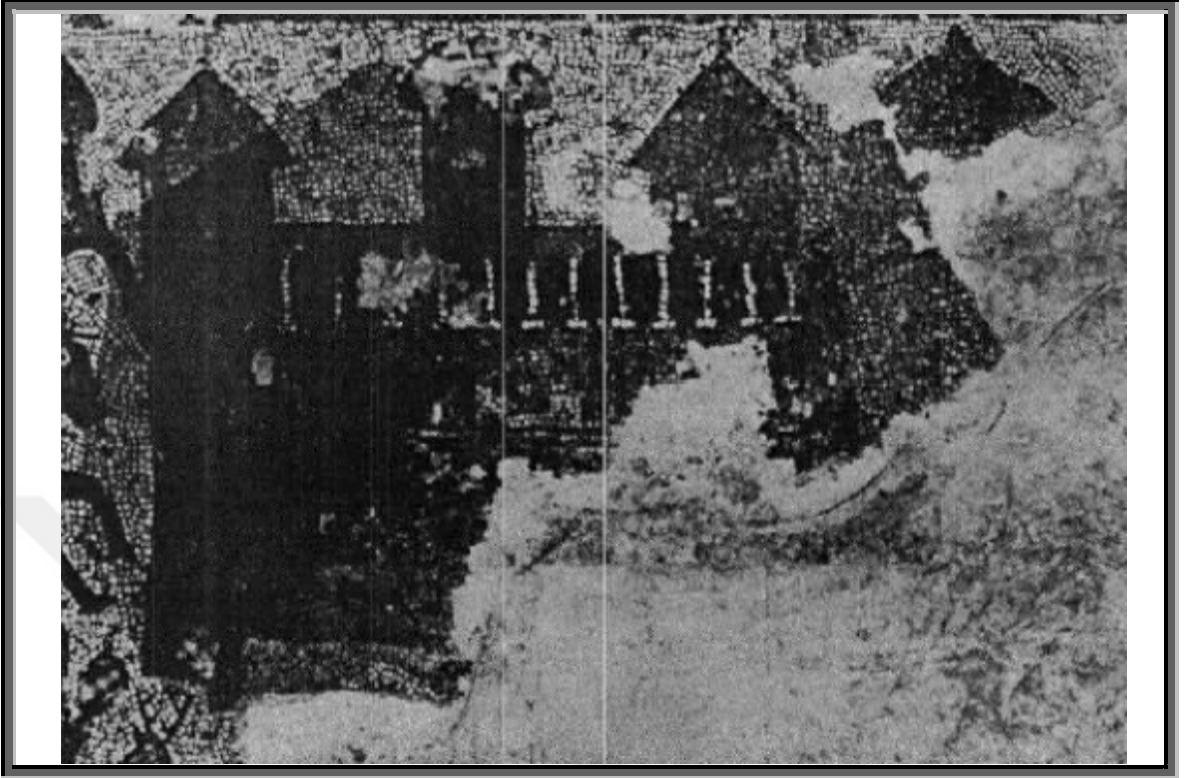
a- Villa Detay (Kat. No 11)



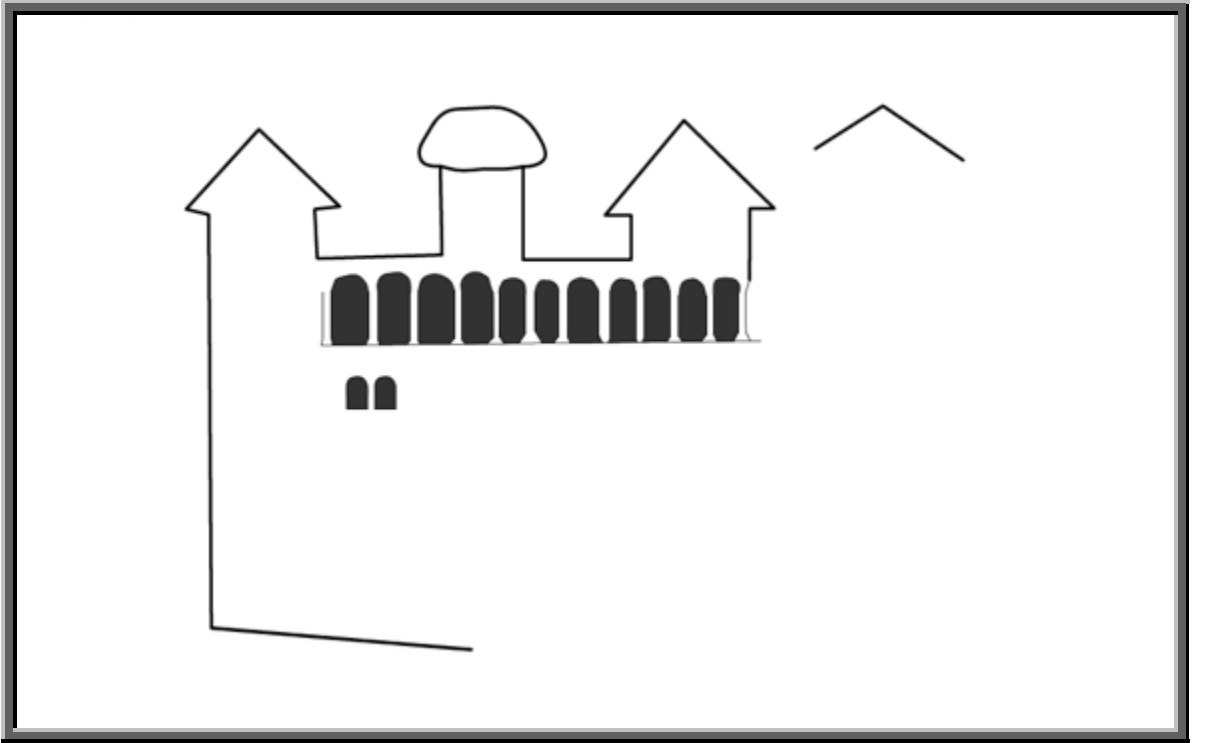
b- Villa Çizim (Kat. No 11)



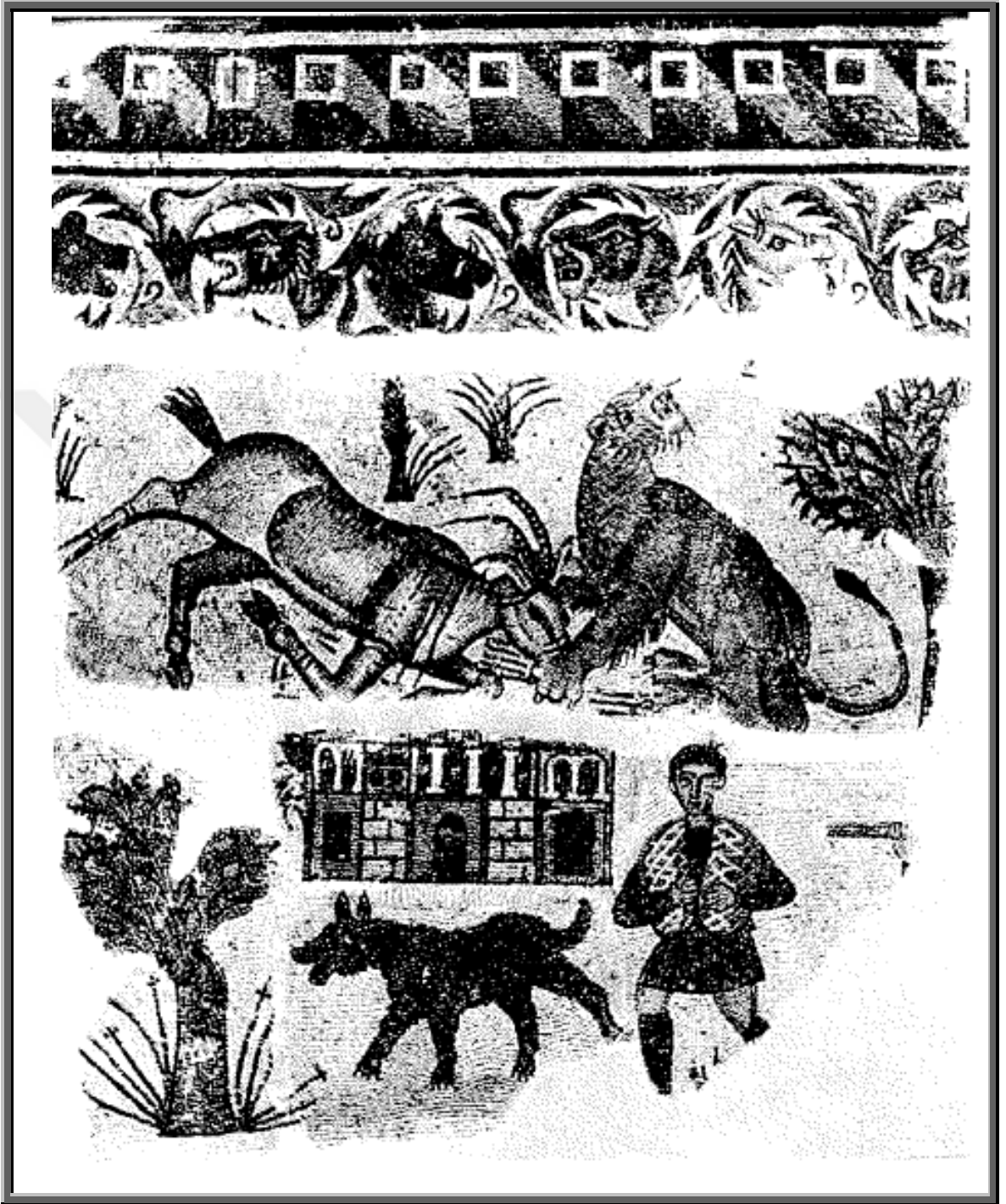
a- Kartaca Mozaik, Genel



a- Villa Detay (Kat. No 12)



b- Villa Çizim (Kat. No 12)



a- Konstantine Mozaik, Genel



a- Villa Detay (Kat. No 13)



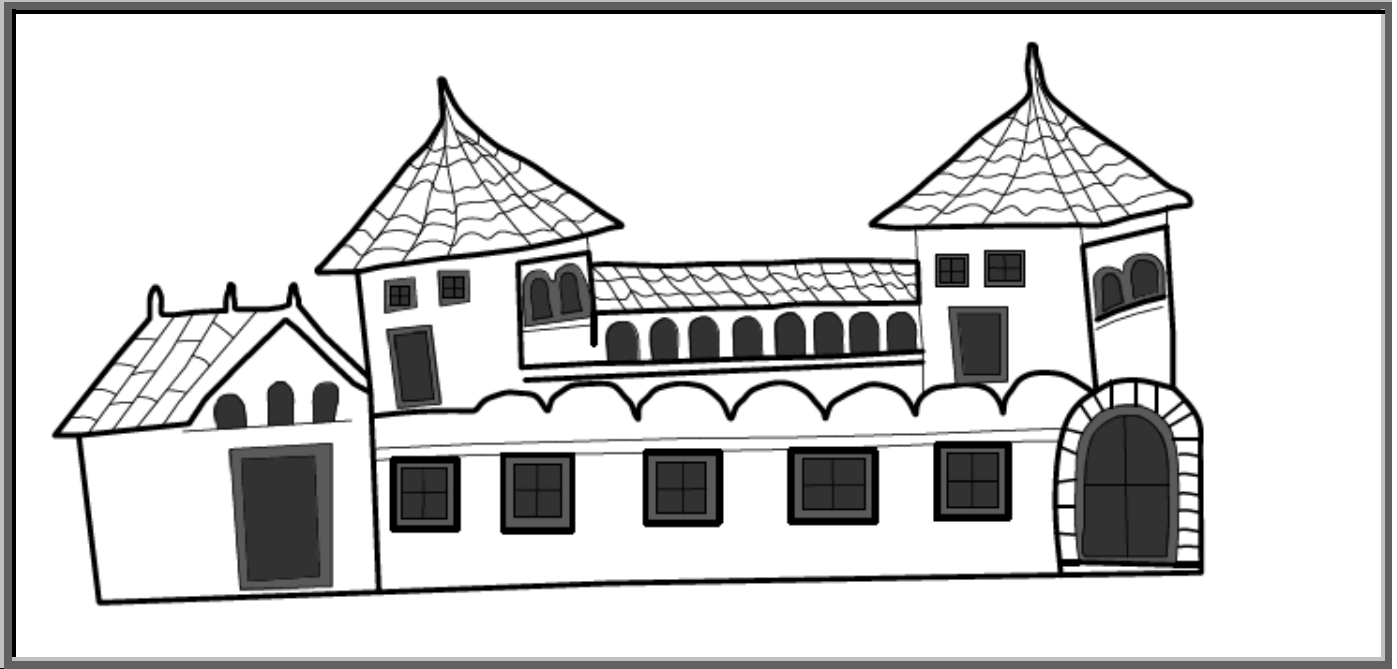
b- Villa Çizim (Kat. No 13)



a- Tabarka Mozaik, Genel



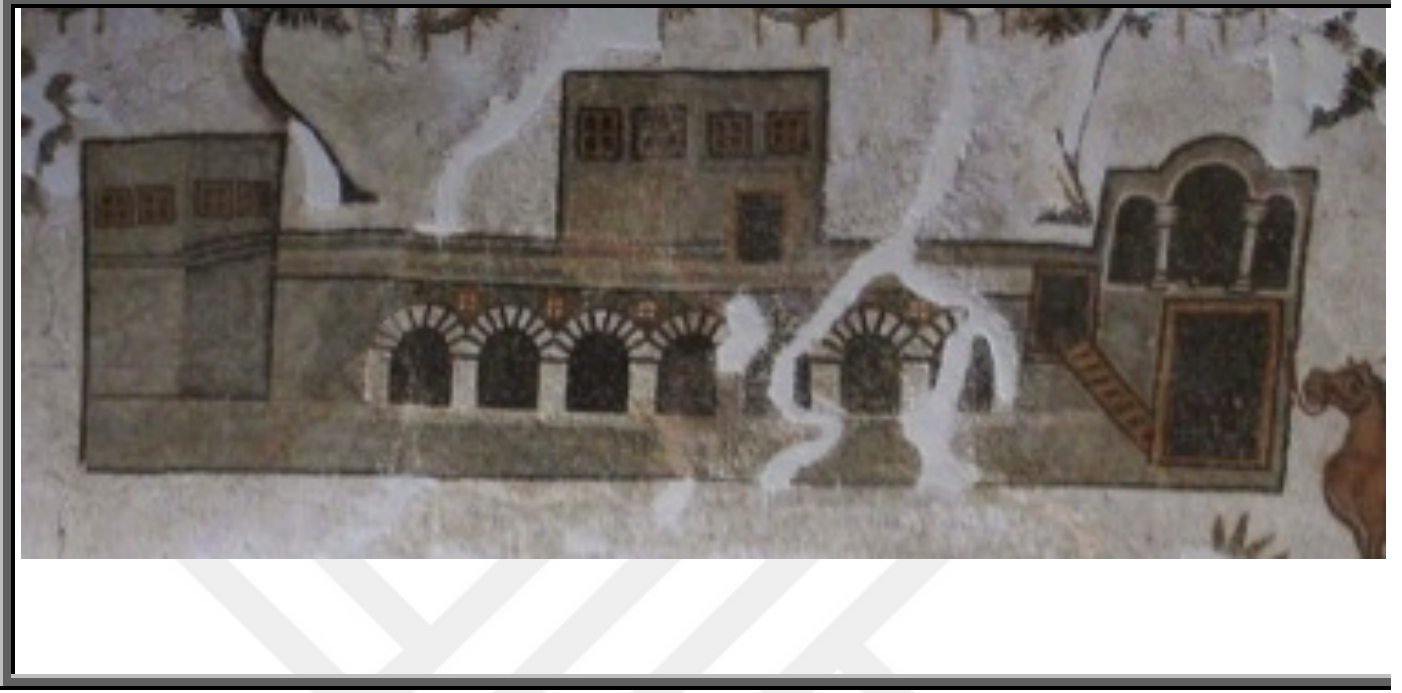
a- Villa Detay (Kat. No 14)



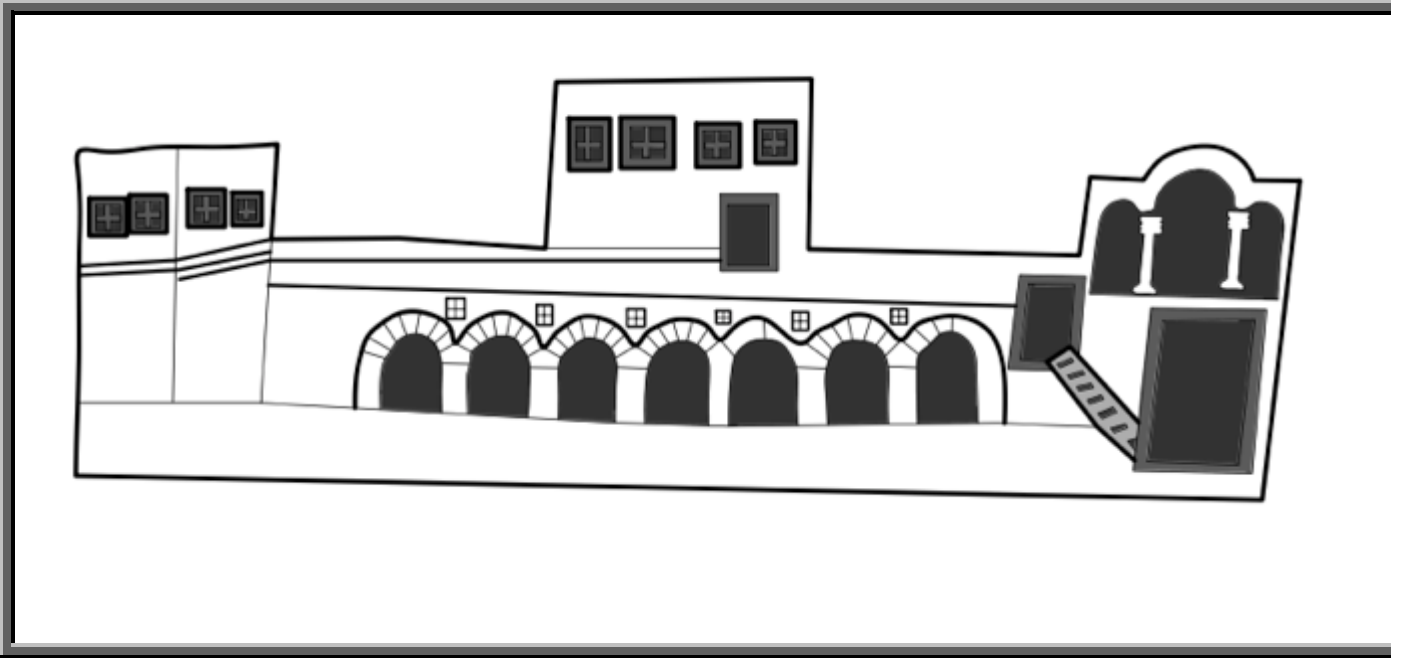
b- Villa Çizim (Kat. No 14)



a- Tabarka Mozaik, Detay



a- Villa Detay (Kat. No 15)



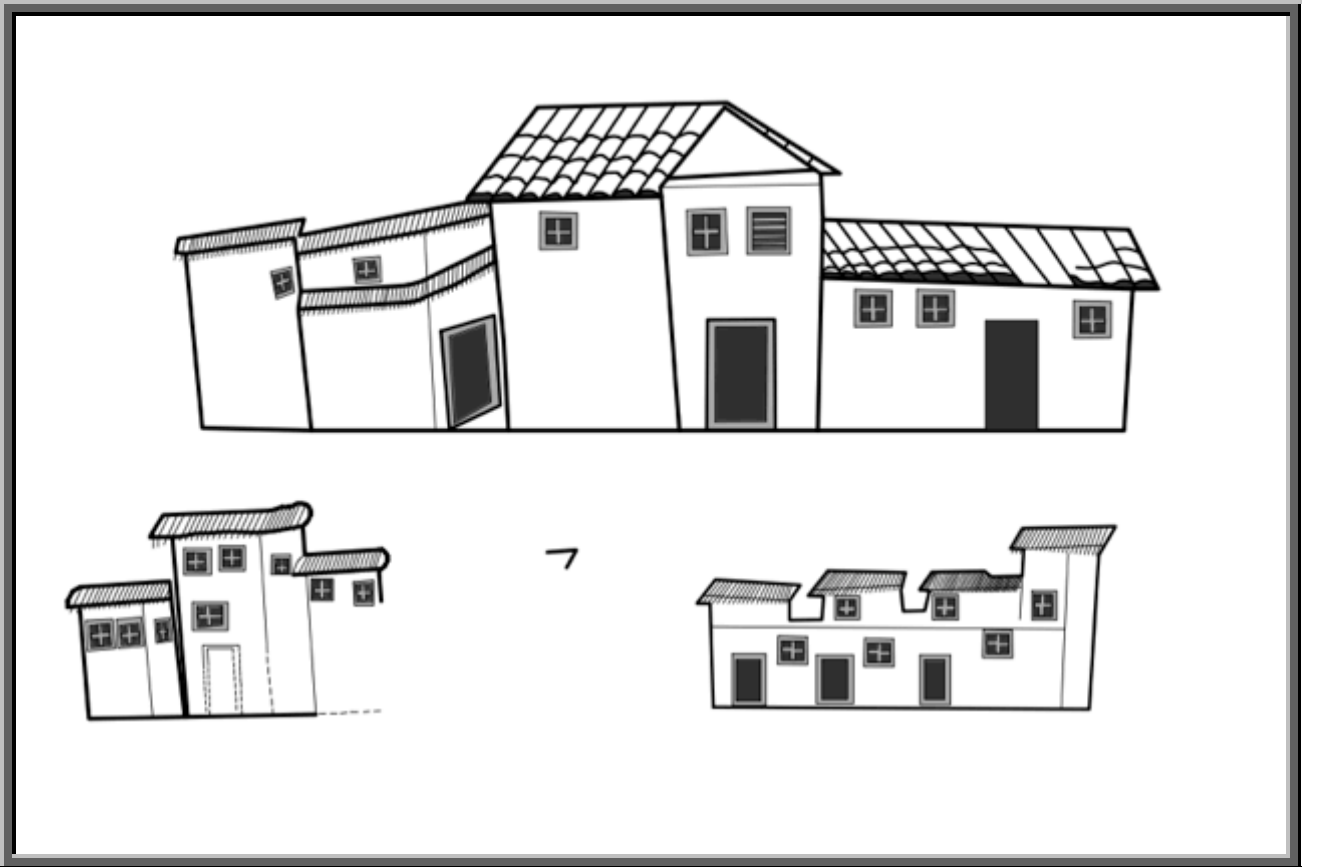
b- Villa Çizim (Kat. No 15)



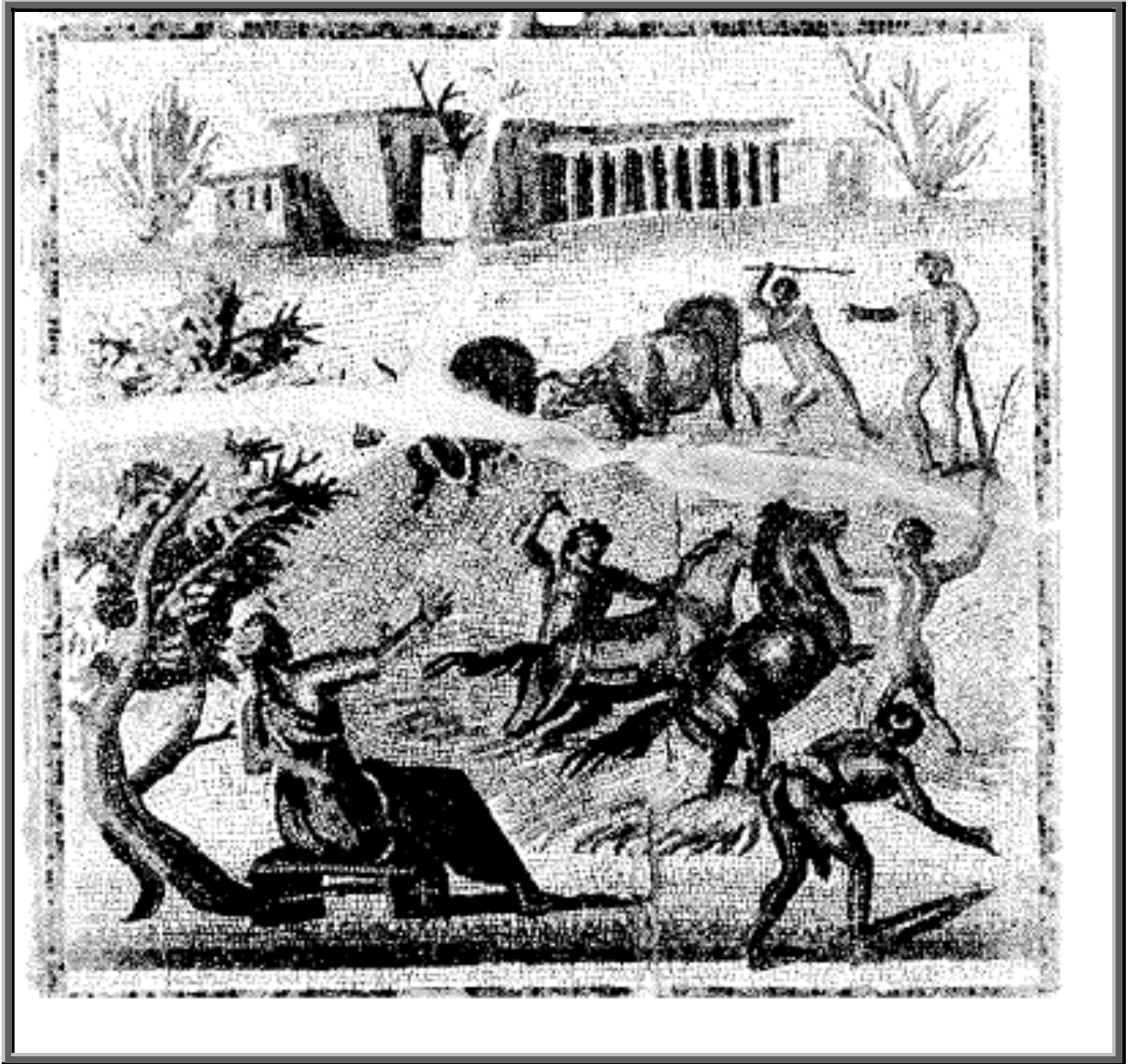
a- Tabarka Mozaik, Genel



a- Villa Detay (Kat. No 16)



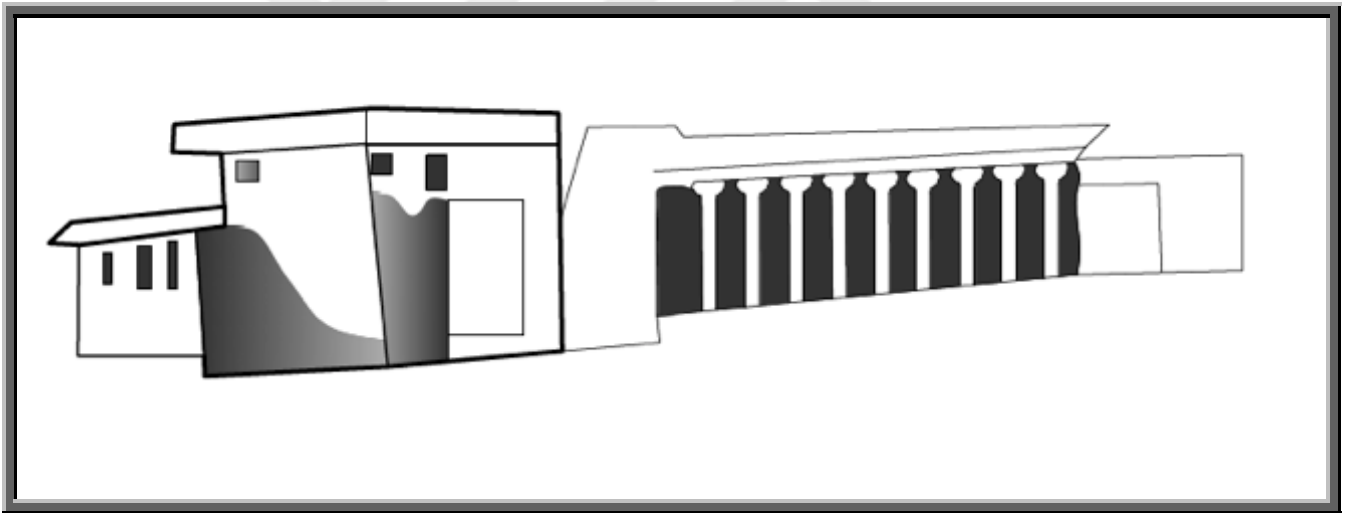
b- Villa Çizim (Kat. No 16)



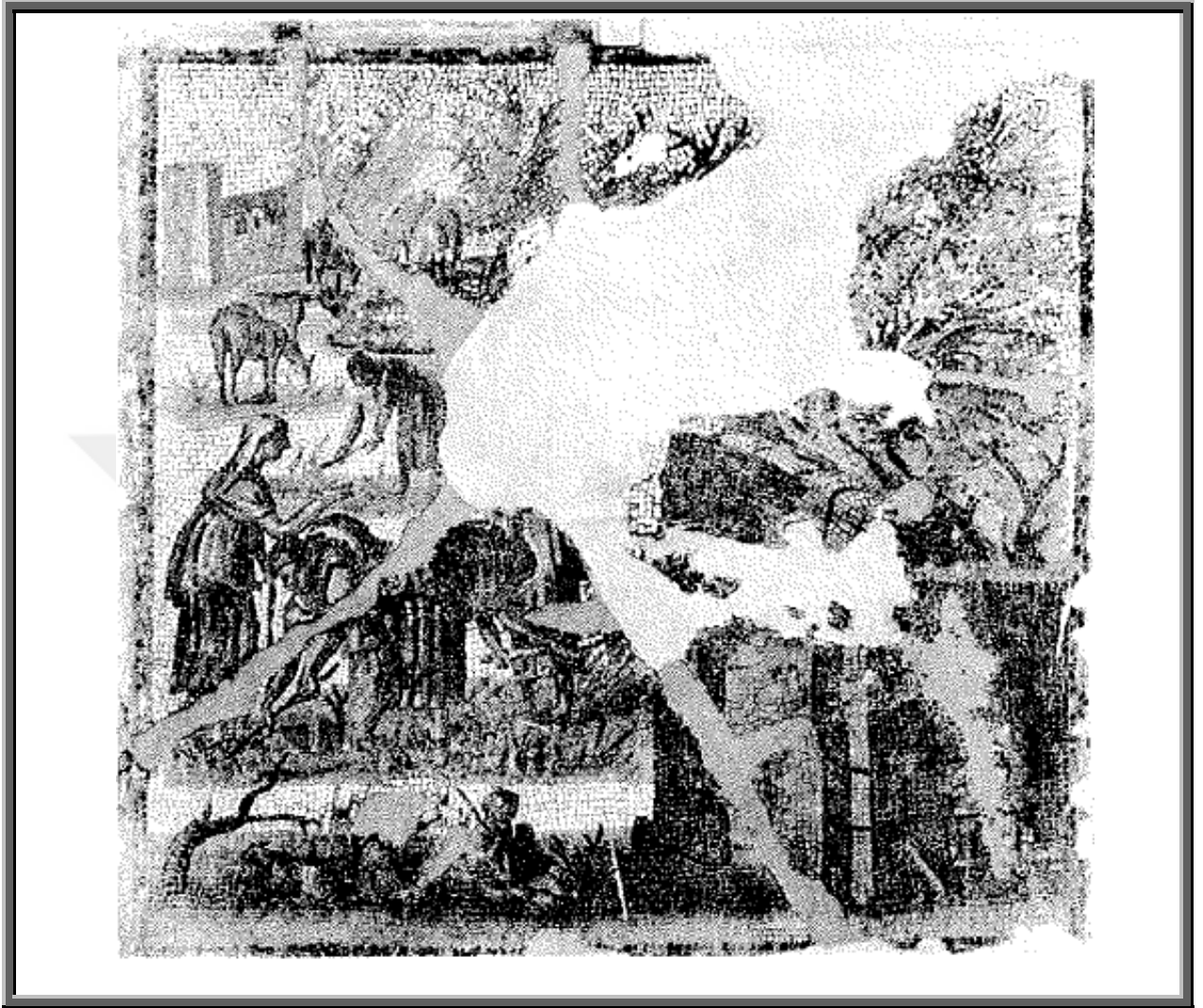
a- Zliten Mozaik, Genel



a- Villa Detay (Kat. No 17)



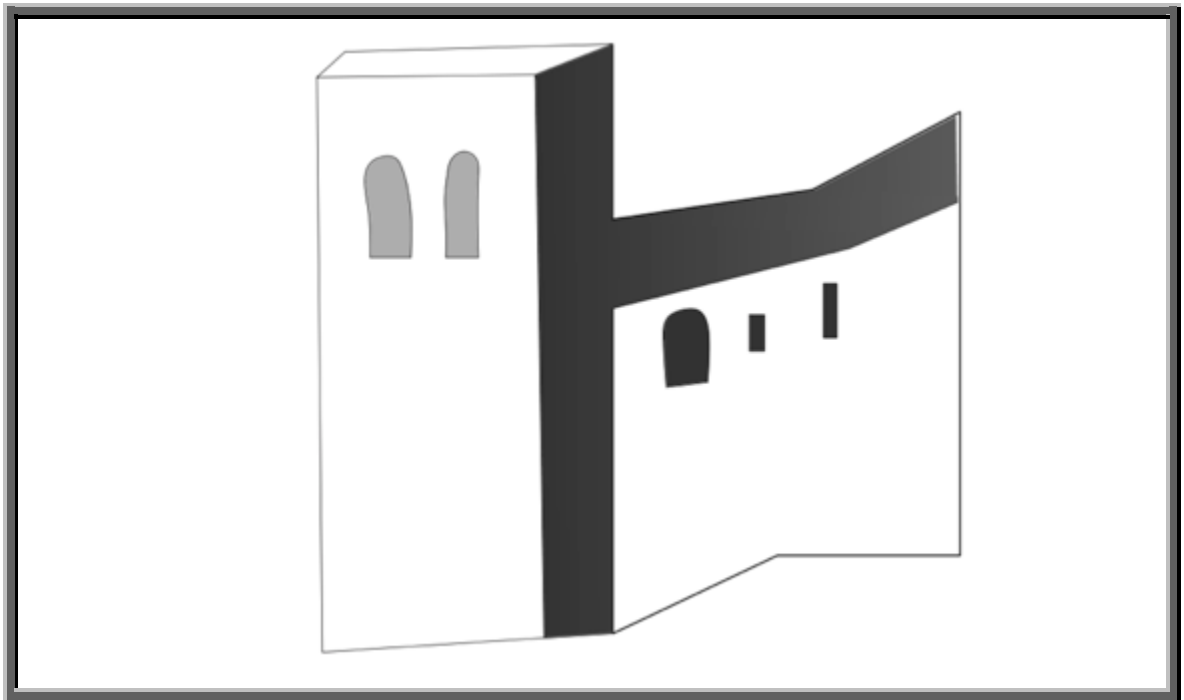
b- Villa Detay (Kat. No 17)



a- Zliten Mozaik, Genel




a- Villa Detay (Kat. No 18)



b-Villa Detay (Kat. No 18)

ÖZGEÇMİŞ

Düzenleme Tarihi	26/09/2019	
T.C. Kimlik No	13154993678	
Ünvanı / Adı Soyadı	Arkeolog / Gurbet KILINÇ	
Doğum Tarihi ve Yeri	13/07/1992 - ULUBEY	
Medeni Hali	Bekar	
Mesleki İlgi Alanları	Arkaik, Klasik, Helenistik Dönem ve Roma Dönemi Mimarisi, Arkaik Dönem Çatı Kiremitleri, Roma Dönemi Mozaikleri, Sualtı Arkeolojisi	
TEL : -	GSM : 05069611568	
E-POSTA : kilincgurbet@gmail.com		
EĞİTİM		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı	Kurum Adı
İlköğretim	1999 - 2006	Uşak Bireylül İlköğretim Okulu
Lise	2006 - 2010	Uşak Anadolu Lisesi
Lisans	2011 - 2015	Adnan Menderes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
Lisans Tezi	Ahmet ERTEGÜN Koleksiyonundaki Troas Üretimi Mimari Terrakottalar	
Yüksek Lisans	2015 - 2019	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi	Mozaikler Işığında Villa Rustika	
STAJ TECRÜBESİ (LERİ)	Katıldığı Yıl	Staj Yaptığı Kurumun Adı
1.	2012	Thyteira Antik Kenti (Hastane Höyüğü – Tepe Mezarlığı) Kazısı (Öğrenci)
2.	2013	Alabanda Antik Kenti Kazıları (Öğrenci)
3.	2014	Tralleis Antik Kenti Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı (Öğrenci)
4.	2016	Bursa Nilüfer İlçesi Arkeolojik Yüzey Araştırması (Heyet Üyesi)
5.	2016	İznik Abdülvahap Tepesi Sondaj Kazıları (Heyet Üyesi)

6.	2016	İzmit Gölü Bazilikası Sualtı Kazı Çalışmaları (Heyet Üyesi)
7.	2017	İzmit Gölü Bazilikası Sualtı Kazı Çalışmaları (Heyet Üyesi)
8.	2018	İzmit Gölü Bazilikası Sualtı Kazı Çalışmaları (Heyet Üyesi)
9.	2018	Güneydoğu Marmara Yalova İli Kıyı Şeridi Sualtı Araştırmaları (Heyet Üyesi)
10.	2018	Bursa İli Osmangazi İlçesi Hisar Arkeopark Kazıları (Heyet Üyesi)
11.	2019	Bursa İli Osmangazi İlçesi Hisar Arkeopark Kazıları (Heyet Üyesi)

Sertifikalar ve Aldığı Belgeler:

1- Netcad 7.7. GIS” nk001a/GIS Coğrafi Bilgi Sistemleri Sertifikası
2- Öfke ve Stres Kontrolü (Marmara Üniversitesi)
3- Etkili Konuşma ve Diksiyon Eğitimi (Marmara Üniversitesi)
4- Kişisel Bakım (Marmara Üniversitesi)
5- Mülakat Teknikleri (Marmara Üniversitesi)
6- İki Yıldız CMASS Dalıcı (TSSF)
7-Sualtı Video Uzmanı (TSSF)
8- Akıntı Dalışı Uzmanı (TSSF)
9- İrtifa Dalışı Uzmanı (TSSF)
10- Yön Bulma Uzmanı (TSSF)
11- Derin Dalış Uzmanı (TSSF)
12- Üst Düzey Yüzerlilik Uzmanı (TSSF)
13- Malzeme Bakımı Uzmanı (TSSF)
14- Oksijen Kullanımı Uzmanı (TSSF)
15- İlk Yardım Uzmanı (TSSF)
16- Sualtı Fotoğrafçısı Uzmanı (TSSF)
17- Batık Dalışı Uzmanlığı (TSSF)

KATILDIĞI PROJELER			
	Proje İsmi	Destekleyen	Görev/Pozisyon
1	III. Ulusal Arkeoloji Öğrenci Sempozyumu ANTALYA/2012	Akdeniz Üniversitesi	Katılımcı
2	Aydın Arkeoloji Müzesi Myus Antik Kenti Arkaik Dönem Mimari ve Heykeltraşlık Eserleri Fotoğraf, Belgeleme ve Katalog Çalışması	Adnan Menderes Üniversitesi /BAP Projesi	Proje Asistanı
3	VI. Uluslararası Arkeoloji Öğrencileri Sempozyumu ESKİŞEHİR/2015 “İonia Arkaik Dönem Mimari Terracottaları”	Anadolu Üniversitesi	Konuşmacı
4	Sualtıdan Çıkan Eserleri Koruma ve Onarım Uygulamaları Atölye Çalışması Bodrum Çalıştayı “İznik Gölü Sualtı Bazilikası Depo ve Dijital Kayıt”	INA-TINA	Konuşmacı

KULLANDIĞI PROGRAMLAR	
1- Filemaker Veri Tabanı Programı 2- Freehand Çizim Programı 3- Corel Çizim Programı 4- Autocad Çizim Programı 5- Microsoft Office Programları 6- Nedcad GIS Programları	